

România literară

În întîmpinarea

MARELUI FORUM AL COMUNIȘTILOR

(Paginile 3, 4, 5, 6, 12-13, 14-15)

Luminoasa perspectivă

FIXÎND în chip magistral coordonatele dezvoltării României socialiste pentru următoarea etapă de evoluție istorică a țării, **Proiectul de Directive ale Congresului al XIII-lea al Partidului Comunist Român** constituie un însuflețitor document asupra viitorului. Făurindu-și istoria în mod conștient, societatea socialistă este preocupată de viitor într-un mod consecvent și definitoriu. Această deschidere largă, permanentă și activă, spre timpul care va veni reprezintă una dintre cele mai impresionante trăsături caracteristice ale noii orînduirii, prin care îi este viguros pusă în lumină aspirația fundamentală — înfăptuirea unei lumi eliberate de necunoscut, rațională, echilibrată și armonioasă. O lume creată de oameni pentru oameni.

Construcția socialistă se desfășoară programatic, realizându-se o înaintare istorică riguros fundamentată științific, în acord cu năzuințele și cerințele sociale, stabilindu-se cu clarviziune atât obiectivele apropiate cît și cele de perspectivă. Cu o deplină înțelegere a legităților istoriei, prezentul însuși devine treapta cea mai importantă a viitorului, platforma sigură, consolidată de rezultatele incontestabile obținute pînă acum, a transpunerii în viață a cuceririlor proiecte de viitor, privind societatea socialistă românească în ansamblul ei.

Luminoasa perspectivă asupra istoriei de mîine a patriei este astfel rodul eforturilor noastre de azi, înscrise în dinamica unei evoluții economice, sociale, politice și culturale fără precedent, statornic impulsio-nată de strategia Partidului Comunist Român, de principiile și de gîndirea secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Grijă pentru asigurarea unui viitor bogat în împliniri și luminos se reflectă în aplicarea obiectivelor ce urmează a fi înfăptuite, cît și în configurarea societății socialiste românești de mîine ca expresie a îmbinării complexe și armonioase a tuturor laturilor și planurilor existenței sociale. Dezvoltarea, imperativ al actualității și deopotrivă al viitorului, privește toate domeniile vieții, această viziune unitară reflectînd exemplar concepția proprie partidului nostru, așa cum a fost aceasta formulată și afirmată de tovarășul Nicolae Ceaușescu : „Realizarea idealurilor socialismului în țara noastră înseamnă atât împlinirea aspirațiilor spre o viață materială mai bună, cît și ridicarea omului la un nivel superior de înțelegere a rostului său în lume, la o aleasă și bogată viață spirituală. În acest context se înscriu și îndatoririle ce revin scriitorilor, tuturor oamenilor de artă. Pentru a putea sluji aspirațiile și idealurile maselor, pentru a satisface cerințele spirituale ale omului muncii eliberat de exploatare, scriitorul trebuie să trăiască cu maximum de intensitate comandamentele supreme ale societății noastre de azi, să înțeleagă tendințele ei de dezvoltare, să se confunde cu dorințele și voința poporului în mijlocul căruia s-a născut și trăiește. Pentru a-și dedica opera oamenilor, scriitorul trebuie să știe ce dorește, la ce visează ei, care sînt interesele și idealurile lor, el trebuie să pătrundă adînc în conștiința maselor, să cunoască marile deplasări pe care le-a determinat în gîndirea și sensibilitatea lor socialismul. Astfel, poeziile, romanele, piesele de teatru vor putea exercita o puternică influență asupra minții și inimii omului de azi, vor putea deveni purtătoare de mesaj ale celei mai înalte etici — umanismul socialist“.

Formarea omului nou, promotor al conștiinței socialiste și al spiritului revoluționar, exponentul și totodată constructorul societății socialiste multilateral dezvoltate, reprezintă, așadar, unul dintre obiectivele esențiale pentru activitatea culturală, artistică și literară. Imaginea muncii, a vieții noi a făuritorilor socialismului, conturată în toată complexa ei înfățișare, constituie un puternic factor de stimulare a energilor și de modelare a conștiințelor în finalitatea înfăptuirii chipului de mîine al patriei, așa cum va fi acesta prefigurat la marele forum al comuniștilor. A reda cu fidelitate această imagine este forma cea mai deplină a participării creatorilor de valori spirituale la înfrumusețarea luminoasei perspective asupra viitorului României socialiste.

„România literară“

Elena Greulescu : REPUBLICA

(Din expoziția „Creăm pentru viitorul comunist al țării“, deschisă la Galeriile Municipiului)

Partidul ne-a învățat

Să ne clădim spre nemurire țara,
Să-i dăruim ce-n noi e mai curat,
Și munca demnă, sfîntă drept cinștire,
Partidul comunist ne-a învățat.

Să dăm cuvînt de pace pretutindeni,
Să fie cerul lumii nepătat
Ca-n fericire să ne crească pruncii,
Partidul comunist ne-a învățat.

Mereu contemporani cu viitorul,
Mai luminos să-l facem ne-ncetat
Ca omul propriul lui stăpîn să-și fie,
Partidul comunist ne-a învățat.

Viorel Cozma

Istoria unui sentiment

Niciodată istoria unui sentiment
Nu s-a rotunjit în noi
Atît cît suprafața României

Așa se explică acum
Zborul porumbeilor în cerc
Și lumina căzută adînc.

Toate acestea la un loc
Sînt niște tuburi de oxigen
Prin care ne cîntă libertatea.

Dumitru Udrea

România literară

DIRECTOR: George Ivaşcu. **Redactor şef adjunc:** G. Dimisianu. **Secretar responsabil de redacție:** Roger Câmpăneanu

DIN 7 ÎN 7 ZILE

Pentru liniştea continentului, a lumii

MĂRTI au început, la Stockholm, lucrările celei de-a patra sesiuni a Conferinței pentru măsuri de încredere și securitate și pentru dezarmare în Europa. Delegații celor 35 de state semnatare ale Actului final de la Helsinki, vor trebui să elaboreze și să adopte un ansamblu de măsuri concrete și eficiente, cu caracter obligatoriu, care să contribuie la diminuarea suspiciunilor provocate de activitățile militare. Obiectivul esențial al acestor măsuri vizează instaurarea și dezvoltarea între statele participante a unor raporturi întemeiate pe încredere și respect reciproc, care să permită oprirea cursei înarmărilor și începerea unui proces autentic de dezarmare.

Convenirea și, apoi, înlăptuirea unor măsuri de încredere, de securitate și dezarmare în Europa ar avea, evident, o imensă importanță pentru continentul european și — ținând seama de rolul Europei pe arena vieții politice internaționale —, pentru soarta destinderii și păcii pe întregul glob.

Se poate spune, astfel, că însăși viața confirmă justetea pozițiilor României socialiste, a aprecierilor președintelui țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, privind importanța edificării securității europene și, în acest cadru, a conferinței de la Stockholm. Această opțiune nu are un caracter incidental sau conjunctural, ci decurge, logic, dintr-o analiză profundă, științifică, a realităților.

Astfel, conducătorul partidului și statului român a relevat, ca premisă fundamentală de la care trebuie să pornească gândirea și decizia politică, situația critică ce s-a creat în Europa, gradul deosebit de înalt al încordării, transformarea continentului în principalul depozit de arme nucleare din lume — situație agravată și mai mult prin trecerea la amplasarea noilor rachete nucleare cu rază medie de acțiune. Rezultatul — o stare de pericol acut pentru pacea continentului, și a lumii întregi.

De aici importanța realizării unei autentice securități pe continent. Este evident că înlăptuirea unei asemenea securități, care ar îngloba statele continentului, precum și S.U.A. și Canada, participante la C.S.C.E., ar însemna, practic, consolidarea și extinderea într-o măsură considerabilă a zonei de pace pe glob.

Or, în momentul de față, veriga principală, pirghia hotărâtoare în acest ansamblu o constituie tocmai confruntarea de la Stockholm. Subliniind încă o dată importanța acesteia, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta recent, cu prilejul vizitei de stat în R.F.G., că România „acordă o mare însemnătate Conferinței de la Stockholm. Dorim ca ea să contribuie la înlăptuirea obiectivelor stabilite de conferința de la Helsinki, la realizarea unei Europe a colaborării, a unei Europe unite, bazată pe diversitatea orânduirilor sociale, dar și pe respectul independenței și suveranității fiecărui popor, pe dreptul fiecărei națiuni de a-și alege calea dezvoltării, fără nici un amestec din afară”.

IMPORTANTĂ atribuită de țara noastră Conferinței de la Stockholm și-a găsit o elocventă expresie și materializare în documentul „Poziția României, concepția și considerentele președintelui Nicolae Ceaușescu privind măsuri de încredere și securitate și pentru dezarmare în Europa”. Prezentat Conferinței, acest document s-a bucurat de un larg interes și ample aprecieri pozitive, datorită caracterului realist și constructiv al propunerilor prezentate, care alcătuiesc un program unitar și amplu, echilibrat și unanim acceptabil, de natură să deschidă o perspectivă concretă depășirii situației încordate din Europa.

Din păcate, nu s-ar putea spune că sesiunile anterioare ale Conferinței au îndeplătit așteptările popoarelor. România socialistă, tovarășul Nicolae Ceaușescu, manifestând un înalt spirit de responsabilitate istorică, au denunțat caracterul ilocig și periculos al faptului că, în timp ce lucrările conferinței stagnează, situația din Europa continuă să se agraveze, ca urmare a cursei amplasării noilor rachete.

Firește, acest curs periculos trebuie să înceteze. Este marele deziderat ce se ridică în fața noii sesiuni a Conferinței, care nu trebuie să se împotmolească în probleme procedurale. Însăși viața, interesele vitale ale popoarelor, cer ca la această sesiune să se asigure un demaraj real al lucrărilor, să se treacă efectiv la negocieri politice, să se abordeze problemele de fond care formează subiectul și scopul conferinței.

Se poate spune că noua rundă a Conferinței va constitui un semnificativ test politic. Se știe că unul din motivele, frecvent invocate, pentru a se explica sau justifica aspectele de tergiversare sau temporizare a lucrărilor, era evocarea unor probleme de ordin electoral, care ar fi generat incertitudinile pentru unele state participante; acum, cind semnele de întrebare și-au căpătat răspuns, o deblocare a Conferinței va constitui un criteriu de apreciere a voinței politice, a lucidității și realismului.

Este binecunoscută imaginea de profund realism politic — formulată de președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu — că lupta pentru pace, pentru dezarmare trebuie dusă înainte de a începe să cadă bombe. Tot așa, se poate afirma că adoptarea unor măsuri concrete de creștere a încrederii și destinderii pe continent trebuie să aibă loc înainte de a se extinde și a deveni ireversibil procesul de împinzire a Europei cu rachete nucleare.

Acesta este un obiectiv fundamental al contemporaneității, la a cărui realizare România socialistă își aduce întreaga contribuție, potrivit orientărilor președintelui Nicolae Ceaușescu, neobositul militant pentru pacea, înțelegerea și securitatea tuturor națiunilor.

Cronica

Viața literară

În întâmpinarea Congresului al XIII-lea

Sedința Consiliului Uniunii Scriitorilor

Omagiu

● Miercuri, 31 octombrie 1984, a avut loc sedința de lucru a Consiliului Uniunii Scriitorilor.

A fost prezent tovarășul Mihai Dulea, adjunc de șef de secție la C.C. al P.C.R.

Ordinea de zi a cuprins:

— Dezbaterile proiectului de Directive ale Congresului al XIII-lea al Partidului Comunist Român. Liniile directoare de dezvoltare a României socialiste în următoarea perioadă;

— Planul sărbătoririi centenarelor Liviu Rebreanu și Mateiu Caragiale;

— Aprobarea regulamentului de premii și alegerea juriului pentru acordarea premiilor anuale ale Uniunii Scriitorilor pentru lucrările apărute în anul 1983;

— Ratificarea componenței comitetului Fondului Literar, a comitetului pentru ad-

ministrarea fondului de 2—3% și a comisiei pentru acordarea pensiilor.

La primul punct, referatul a fost susținut de prof. univ. Ovidiu Trăsnea. La dezbaterile pe marginea problemelor înscrise la ordinea de zi au participat Violeta Zamfirescu, Hajdu Győző, Dan Tărbilă, Ion Brad, Arnold Hauser, Aurel Covaci, Szász János, Mircea Zăciu, Mircea Iorgulescu, Alexandru Paleologu, Z. Ornea, Octavian Paler, Mircea Sântimbreanu, Mihai Dulea, Ion Hobana, George Bălăiță, Eugen Uricaru, Fodor Sandor, Ștefan Augustin Doinaș, Ileana Mălăncioiu, Mircea Dinescu, Domokos Geza, Galfalvi Zolt.

Lucrările ședinței Consiliului Uniunii au fost conduse de Dumitru Radu Popescu, președintele Uniunii Scriitorilor din R.S. Româ-

● În întâmpinarea Congresului al XIII-lea al Partidului și cu prilejul Zilei Armatei Române, în județul Mureș au fost organizate manifestări literare la care au participat: Traian Iancu, directorul Uniunii Scriitorilor, Ion Iuga, Romulus Vulpesco, și col. Constantin Zamfir, directorul Editurii Militare.

Au fost organizate sezători literare la liceele Al. Papiu Ilarian și la liceul silvic nr. 2 din Tg. Mureș, ca și în localitatea Iernut.

La Oarba de Mureș a fost depusă, din partea Uniunii Scriitorilor, o coroană de flori la Monumentul eroilor căzuți în luptele purtate pentru eliberarea patriei de sub dominația fascistă.

În cadrul acestor acțiuni, la librăria „M. Eminescu” din Tg. Mureș a fost lansat volumul de poezii „Iubire de oameni” de Traian Iancu, apărut în „Editura Militară”. În cinstea Zilei armatei. La aceste acțiuni au participat: Cornel Moraru, redactor șef al revistei „Vatra”, Mihai Sin, Dumitru Muresan, Nicolae Băciut, Hajdu Győző.

„Fantastic club”

● La Muzeul Literaturii Române a avut loc sedința Cenaclului de anticipație al Asociației Scriitorilor din București, consacrată discuției ultimelor debuturi apărute în colecția „Fantastic Club” a Editurii „Albatros”: „Ziua confuză” de Lucian Ioniță, „Domenii interzise” de Leonard Oprea, „Sfera paralelă” de George Păun și „Marele prag” de Alexandru Ungureanu.

După referatele lui Mihai Bădescu și Alexandru Mironov, au luat cuvântul Horia Aramă, Antoniu Bălan, Victor Birlădeanu, Mihai Coman, Oswald Hörer, Cristian Lăzărescu, Solomon Marcus, Dan Merișea, Mihnea Moisesescu, Mihail Novicov, Dan Petrescu, Ștefania Plutei, Cristian Popescu, Herta Spohn, I. M. Ștefan, George Tonceanu, Dan Ursuleanu.

Sedința a fost condusă de Ion Hobana și Adrian Rogoz.

Momente evocatoare

● Cenaclul literar „G. Călinescu” al Academiei a inițiat două importante momente evocatoare. În cadrul primei sedințe, consacrată centenarului V. Voiculescu, au luat cuvântul Ovidiu Papadima, Vasile Netea, Petre Paulescu, Gheorghe Marinăscu Dinizvor, Pan Vizirescu și Ion Potopin, secretarul cenaclului.

În cel de al doilea „moment”, desfășurat sub genericul „Fise de istorie literară” („Bicentenerul răscoalii lui Horea, reflectat în literatură și artă”) au luat cuvântul Vasile Netea, Gheorghe Marinăscu Dinizvor, Pan Vizirescu, Ion Meșoiu, Lidia Löwendal, Mihai Papac, Gheorghe Dinică, Petre Paulescu, Florian Saioc și Ion Potopin.

Cu acest prilej, a fost prezentat volumul „Gib Mihăescu” de Ghită Florea.

Premiile literare ale Consiliului Național al Organizației Pionierilor

● La Casa centrală a pionierilor și șoimilor patriei din București a avut loc festivitatea de acordare a premiilor Consiliului Național al Organizației Pionierilor pe anul 1983, pentru cele mai bune lucrări de creație literară, muzicală, plastică și cinematografică destinate șoimilor patriei, pionierilor și școlărilor.

Juriul, format din editori și creatori, reprezentanți ai Consiliului Culturii și Edu-

cației Socialiste și ai Uniunilor de creație, copii și cadre didactice, a acordat următoarele premii în domeniul creației literare:

Proză: „Un scrincioab verde” — Mihaela Monoranu; „Copilul invizibil” — Iuliu Rațiu; „Schife mincinoase” — Karin Gündisch (lb. germană); „Legende din țara moților” — Maria Ioniță.

Poezie: „Desene pe sticlă” — Grigore Hagiu; „Carte de citire” — Teofil Bălaj; „Cind

plouă mă găsiți ușor” — Kenez Ferenc (lb. maghiară); „Albinița sau fetița care zbura deasupra orașului” — Silvia Chitimia; „Colina vintului” — Elena Dragos.

Dramaturgie: „Trenulețul mult visat” — Ada Teodorescu Fărtăș.

Literatura de informare științifică: „Ispirescu, împăratul basmelor” — Grigore Băjenaru.

Lansări de carte

● La Cinemateca Română a avut loc lansarea volumului **Filmar de Romulus Rusan**. Prezentarea a fost făcută de Valeriu Răpeanu, directorul Editurii „Eminescu”.

● În cadrul acțiunilor periodice organizate de Comitetul Sindical și O.D.U.S. din cadrul Bibliotecii Centrale de Stat, Andrei Brezianu și Doina Dumitrescu, din redacția revistei „Secolul 20”, s-au revizuit la 23 octombrie cu oamenii muncii din această prestigioasă instituție. A fost dezbătută tema „Prezente culturale și literare românești peste hotare”, cu numeroase exemplificări și comentarii.

● La librăria „M. Eminescu” din Timișoara, a avut loc lansarea antologiei de poezie siciliană „Trinacria”,

apărută în traducere românească la Editura „Facila”. Volumul a fost prezentat de Ion Marin Almăjan, directorul editurii, Eta Boeriu, traducătoarea în limba română a cărții, și de poetul sicilian Rolando Certa.

● La librăria „Ioan Slavici” din Arad a avut loc lansarea volumului de versuri „Acolo unde Dionisos” de Francisc Vinganu. Au participat Alexandru Jebeleanu, redactor șef al Editurii „Facila”, Ion Arieșanu, redactor șef al revistei „Orizont”, și criticii Cornel Ungureanu și Mircea Mihaies.

● La Casa de cultură din Vălenii de Munte a avut loc, în cadrul Săptămânii culturale-artistice, lansarea cărții „Pe urmele lui Nicolae Tonitza” de Valentin Ciucă. Au participat Laurențiu Ulici, Valentin Borda, Ruxandra Ionescu.

Sezători literar-artistice

● Cenaclul umoriștilor al Asociației Scriitorilor din București a ținut o serie de sezători literar-artistice în orașele Urziceni și Slobozia, în zilele de 20—21 octombrie.

Au participat Vasile Băran, Mircea Dinescu, Aristide Mircea, Tudor Popescu, H. Salem, Valentin Silvestru, Dumitru Solomon, Lucia Verona, actorii Gelu Colceag, Brîndușa Zaița-Silvestru, studenții-actori Mariana Iereș, Claudia Stănescu (de la Institutul „I. L. Caragiale”, cla-

sa prof. O. Cotesco), regizorul Alexandru Tocilescu, coregraful Sergiu Anghel, Roxana Bondarciu, Adina Cezar, muzicianul Ion Boeru.

Participanții au fost însoțiți și prezentați publicului de președintele Comitetului județean de cultură și educație socialistă Ialomița, Gheorghe Antonescu. În orașul Urziceni s-au ținut cu primarul localității, Iuliana Tănase. La Slobozia au fost primiți de tovarășul prim-secretar al Comitetului județean de partid, Gheorghe Tănase.

Întâlnire

cu cititorii

● În întâmpinarea Congresului al XIII-lea al P.C.R., Cenaclul literar „Nichita Stănescu”, din cadrul Bibliotecii „M. Sadoveanu”, condus de criticul Alex. Ștefănescu, a organizat o întâlnire cu cititorii Fabricii de textile „Aurora”.

Au citit din creația lor, poezii omagiale: Elena Zăvoianu, Petru Marinăscu, Valeria Deleanu, D.C. Mazilu, Eugen Cojocaru, Iacob Voichitoni, Victor Gh. Stan, Emanoil Cața-Nedelcu, Daniel Iacob-Vorona, Petre Hrenciuc.

SEMNAL

● Traian Iancu — **IUBIRE DE OAMENI**. Un nou volum de versuri al autorului. (Editura Militară, 176 p., 13 lei).

● Al. Raicu — **ÎN GRADINA DE LUMINĂ**. Versuri pentru cei mici. (Editura Ion Creangă, 40 p., 3,75 lei).

● Viola Vancea — **UCIDE-MA, FERICIRE!** Poeme. (Editura Eminescu, 70 p., 8,50 lei).

● Petre Anghel — **OASPEȚII BĂTRÎNU-**

LUI CATUL. Roman. (Editura Cartea Românească, 368 p., 17,50 lei).

● Ioan Adam — **PLANETARIUM**. Eseuri critice organizate în secțiunile: Portrete și efigii, Ideograme, Glose. (Editura Eminescu, 228 p., 10,50 lei).

● Ecaterina Tarălungă — **TUDOR VIANU**. Monografie. (Editura Cartea Românească, 436 p., 19,50 lei).

● Romulus Rusan — **FILMAR**. Eseuri cinematografice. (Editura

Eminescu, 308 p., 13,50 lei).

● Bibliografia românească modernă (1831—1918), vol. I, literele A—C, coordonare generală și prefață de Gabriel Ștrempeț, coordonare bibliografică de Neonila Onofrei și Valeria Trifu. Continuând monumentală Bibliografie românească veche, a lui I. Bianu și colab., actuala bibliografie înregistrează alfabetic întreaga producție de carte românească în perioada amintită. Lucrare elaborată

de Biblioteca Academiei R.S. România și difuzată cu sprijinul Societății de științe filologice (Editura Științifică și Enciclopedică și Societatea de științe filologice din R.S. România, 1984, 910 p., 126 lei).

● James Joyce — **ULISE**. Traducere și note de Mircea Ivănescu. (Editura Univers, 448+480 p., 49 lei).

● Ruben A. — **TURNUL FAMILIEI BARBE-LA**. Un roman-frescă al societății portugheze, tradus de Micaela Ghișescu. (Editura Univers, 320 p., 17 lei).

LECTOR

Continuator al tradițiilor de luptă pentru libertate socială și unitate națională

IN CRONICA glorioasei istorii milenare a poporului român se găsesc înscrise cu litere de aur o seamă de evenimente epocale, având o importanță crucială pentru destinele lui. Un asemenea eveniment este și cel desfășurat cu 200 de ani în urmă — marea ridicare la luptă a țărănimii iobage din Transilvania, condusă de Horea, Cloșca și Crișan, pentru înlăturarea orânduirii feudale și dreptate națională.

Purtătoare a vechilor tradiții de luptă împotriva asuprii sociale și naționale, țărănimea a constituit secole la rând forța socială fundamentală a luptei pentru progres economic și social, pentru unitatea național-statală a românilor în vatra Daciei străbune. Ea a fost păstrătoarea limbii și obiceiurilor tradiționale, a fost izvorul nesecat de înțelepciune și energie revoluționară din care și-a plămădit conducătorii politici și șefii militari de care a avut nevoie pentru înlăturarea idealului de progres, dreptate socială și națională al poporului. Pentru acest ideal au luptat masele țărănești și meșterii de la orașe sub conducerea lui Horea și a lui Tudor Vladimirescu, în cele două mari momente din perioada de destrămarea a orânduirii feudale și de început a epocii noastre moderne. „Revoluția din Transilvania de la 1784, condusă de Horea, Cloșca și Crișan și revoluția din 1821 din Tara Românească, condusă de Tudor Vladimirescu — apreciază secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele României socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu — au pus puternic în evidență atît marile resurse revoluționare ale maselor populare, cît și năzuința imperioasă spre unitate a celor trei principate românești“.⁴⁾

ODATĂ cu apariția în România, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, a primelor elemente ale orânduirii burgheze, apărarea și muncitorimea, a cărei menire istorică avea să fie lupta consecventă pentru înlăturarea oricărei societăți bazate pe exploatare și nedreptate socială și construirea unei societăți fără clase antagoniste, în stare să asigure progresul necontenit al întregului popor.

Alături de țărănime, muncitorimea din România a participat activ la revoluția română de la 1848, la lupta pentru unirea Moldovei și Munteniei într-un singur stat național, la 1859, la războiul pentru neatințarea țării, de la 1877, și la revoluția națională care a înlăturat, în 1918, Marea Unire.

Evenimentul cel mai important, cu profunde rezonanțe pentru destinele istorice ale României, l-a constituit în această perioadă afirmarea din ce în ce mai puternică în arena vieții politice românești a clasei muncitoare, a mișcării socialiste, care au devenit forța socială și politică cea mai înaintată a societății, purtătorul consecvent al idealurilor de progres, de eliberare socială și națională ale poporului român. Unul din marile merite ale socialiştilor români constă în aceea că au inclus în programul lor nu numai ceea ce era fundamental în învățătura lui Karl Marx, cum remarcă Friedrich Engels, ci și imperativele dezvoltării României și forțele sociale chemate a le înlătură. Acestea erau clasa muncitoare și țărănimea, al cărei potențial revoluționar fusese manifestat cu prisosință în marile ei ridicări la luptă din trecut și din preajma creării Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România. Astfel, partidul politic revoluționar al proletariatului român creat în 1893, era expresia organizatorică, politică și ideologică a necesității imperioase de eliberare a clasei muncitoare, de țărănime, de forțele democratice și progresiste ale societății românești în epoca dezvoltării noii societăți burgheze.

NĂSCUT pe terenul acestor realități și imperative, în contextul larg al ideilor și frământărilor sociale și politice europene din secolul XIX, partidul revoluționar al clasei muncitoare a preluat și dezvoltat tot ce a fost progresist în lupta politică

și de idei a înaintașilor, a devenit port-drapelul luptei muncitorilor, țăranilor și cărturarilor luminați din trecut, al demnității unei națiuni care s-a voit dintotdeauna stăpîna la ea acasă, dornică și capabilă de a asigura progresul neîntrerupt pe plaiurile natale, de a-și aduce contribuția la îmbogățirea continuă a tezaurului de civilizație și cultură al omenirii. Întreaga istorie a partidului politic revoluționar al clasei noastre muncitoare demonstrează faptul relevat de tovarășul Nicolae Ceaușescu că este „continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România“.²⁾

Experiența istorică a țării noastre demonstrează cu putere că marile aspirații de libertate și prosperitate ale poporului pot fi îndeplinite numai în condițiile în care, în fruntea luptei clasei muncitoare, a maselor largi, se află partidul înarmat cu concepția științifică a materialismului dialectic și istoric, strîns legat de mase, de popor, reprezentant autentic al națiunii. Ancorat în realitățile epocilor străbătute, partidul muncitorilor și-a spus cuvîntul și a acționat ferm pentru înlăturarea dezideratelor fundamentale ale societății românești de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și primele decenii ale secolului XX: dezvoltarea industrială ca pîrghie principală a progresului, a asigurării și consolidării independenței naționale; soluționarea reală a chestiunii agrar-țărănești; ridicarea nivelului general, material și cultural al maselor largi populare; accesul lor la viața politică și instruire cultural-științifică; legitimitatea și necesitatea reunirii tuturor provinciilor românești în cadrul aceluiași stat național unitar și independent.

Clasa muncitoare, partidul socialist au adus o prețioasă contribuție în orientarea și organizarea procesului de înlăturare a Marii Uniri din 1918, care a constituit încununarea năzuinței seculare fundamentale a poporului nostru, deziderat major înscris de la începuturi pe steagul de luptă al partidului clasei muncitoare din România. Primii socialiști revoluționari și patrioți înflăcărați grupați în jurul revistei „Dacia viitoare“, din anul 1883, au intuit adevărul că prosperitatea unei națiuni se poate obține numai în cadrele naționale constituite pe baza drepturilor ei ancestrale. În consecință, ei și-au propus să lupte pentru refacerea vechii Daciei „așa cum ea fu, căci istoria și dreptul, țărîna de douăzeci de ori seculară în care sînt îngropați strămoșii, dau dreptul românilor de a aspira la o Dacie română“.

După înlăturarea acestei dreptăți istorice pe care au salutat-o, socialiștii români declarau, la 13 februarie 1919: „Ca socialiștii români internaționaliști, salutăm cu bucurie dezrobirea națională a poporului român din provinciile subjugate pînă acum și respectăm legămintele de unire hotărîte. [...] România nouă de astăzi trebuie să devină România socialistă de mîine“.³⁾

IN noua etapă istorică de după făurirea statului național unitar, care a asigurat înaintarea mai rapidă a României moderne pe calea progresului economic și social, imbinînd magistral activitatea pentru apărarea intereselor celor ce muncesc de la orașe și sate, fără deosebire de naționalitate, educînd și călăuzind masele muncitoare în lupta împotriva claselor exploatare, cu acțiunea pentru apărarea intereselor fundamentale ale întregului popor, ale țării, pentru asigurarea independenței, a suveranității sale, partidul clasei muncitoare, centralizat la scara României reîntregite — Partidul Comunist Român — s-a dovedit a fi la înălțimea misiunii sale istorice. Ceea ce i-a conferit posibilitatea de a se afirma, de a conduce clasa muncitoare, țărănimea, celelalte forțe patriotice la înlăturarea acestei misiuni, a fost tocmai capacitatea sa de înțelegere profundă, în lumina ideilor socialismului științific,

²⁾ Nicolae Ceaușescu, **România pe drumul dezvoltării societății socialiste multilaterale**, vol. 1, Editura Politică, 1968, p. 335.

³⁾ „Socialismul“ din 17 februarie/2 martie 1919.

TRAIAN BRĂDEAN: Familie de miner
(Din expoziția „Creăm pentru viitorul comunist al țării“)

Trei umbre mari

Cîmpu-i cules, vinu-n butoaie,
Și zilele se storc de raze,
Din miază-noapte nori de ploaie
Vin peste sate-n turme groase.

È toamnă ca și altă dată,
S-au contopit în nori cocorii
De bucium valea-i scuturată
Și sună ca pe vremea Horii.

Dar nu răsună a răsccoală,
Căci de-a murit strivit de rădă
Azi umbra Horii-i steag de țăală,
Că nemesimea-i sfîrîmată.

Trecură două sute anii
Și cite trepte nu urcară
În munții mindrei Transilvanii!
Azi ară propria lor țară.

Ce focuri s-au aprins pe creste
Și-n iobăgime ce minie
Ca toate locurile-aceste
Să fie-odată Românie!

Și unde-s nobilii cu pînteni
Ce se credeau de-a pururi garde?
Mai așteptați că ies ei minteni
Ca oase albe de sub brazde.

Se uită de pe-un pisc de munte
Trei umbre mari strălucitoare
Cu nimburi purpurii pe frunte
Peste Carpați pînă la Mare!

Mihai Beniuc

a coordonatelor fundamentale ale istoriei patriei, a realităților social-economice și politice naționale și internaționale din noua etapă istorică.

Folosind bogata experiență acumulată și afirmîndu-se ca o forță politică de prim-plan a vieții sociale și politice, Partidul Comunist Român a reușit să polarizeze în jurul său masele largi de oameni ai muncii, fără deosebire de naționalitate, forțele progresiste ale națiunii, să organizeze și să conducă lupta clasei muncitoare, a maselor populare împotriva regimului burghez, a acaparării resurselor țării de către capitalul străin, pentru dreptul nestîngîrit al poporului de a se manifesta liber, de sine stătător, pentru progresul României.

Ca exponent al intereselor naționale ale întregului popor, Partidul Comunist Român s-a aflat consecvent în fruntea forțelor care s-au împotrivit stîrbirii suveranității și independenței țării de către monopolurile imperialiste străine; el s-a ridicat cu cea mai mare fermitate la lupta împotriva pericolului fascist și de revizuire teritorială, devenind, în anii 1934—1939, forța mobilizatoare a țării în apărarea integrității teritoriale a României. În condițiile grave ale acelor ani de pericole la adresa țării, Partidul Comunist Român a chemat poporul la acțiuni hotărîte în numele cauzei naționale, în care se implicau de fapt și dreptatea și jertfa marilor înaintași ai luptei pentru libertate națională și dreptate socială: „Ne cheamă la luptă singele lui Doja, Horea și Tudor Vladimirescu — se sublinia în manifestul C.C. al P.C.R. din ianuarie 1938 — ne cheamă la luptă dragostea de țară, pe care nu vrem s-o vedem sfîșiată și cotropită, dragostea de acest popor, pe care nu-l vrem îngenunchiat și robit“.

Cu deosebită hotărîre s-a ridicat Partidul Comunist Român împotriva Dictatului de la Viena, din august 1940, protestînd și condamnînd stîrbirea frontierelor firești ale țării. El a devenit apoi sufletul rezistenței antihitleriste, acționînd cu fermitate pentru realizarea

Ion Popescu-Puțuri

(Continuare în pagina 19)

⁴⁾ Nicolae Ceaușescu, **România pe drumul dezvoltării societății socialiste multilaterale**, vol. 26, Editura Politică, 1984, pag. 432—433.

Factorul prim

ÎN ampla viziune a Directive-lor Congresului al XIII-lea al Partidului Comunist Român văd încrustat echilibrul, unitatea armonizare a dezvoltării economice-social-culturale în România. Văd concepția științifică ce ține seamă de evoluțiile complexe și contradictorii ale lumii contemporane, dezvăluind cu demnitate și calm optimism creator, timp viitor modelat concret prin munca de mare răspundere a întregii națiuni. Este un Document istoric, pătruns de suflul spiritului inovator al comunistului de excepție, tovarășul Nicolae Ceaușescu, ilustrul Om, care, ținând seamă de realitățile țării noastre, întotdeauna a crezut, a luptat, a hotărât ca lumina stelei poporului român să străluce cât mai puternic.

Este un Document al încrederii în valoarea omului, în valoarea muncii lui, în valoarea talentului, inteligenței, ridicării prin cultură, impunând astfel în ochii celor ce ne iubesc sau nu ne iubesc marele nostru umanism revoluționar, așa cum l-a afirmat de atâtea ori conducătorul partidului și statului nostru: „**expresia realistă, nu utopică, a înlăuntrării idealurilor de dreptate și egalitate pe pământ**”.

Ce mi se pare deosebit în Documentele celui de-al XIII-lea Congres este gândirea asupra armonizării prin civili-

zație, bine, frumos, prin cea mai nouă și înaltă știință umană, nu numai a minunatei noastre naturi, ci a omului în primul rând, omul, ființă competițională căreia i se deschid largi orizonturi posibile de afirmare a valorii lui.

Recunoașterea valorii ne-a redat adevărul istoriei — tărie a ființei noastre, lege a sufletului nostru, care unește generațiile în văzduhul aceluiași vis înfăptuit și mereu ocrotit, de libertate, dreptate, de luminoasă și perenă zidire a patriei. Este natura noastră umană, lucrată prin oameni, cu multe jertfe ale spiritului și vieților. Recunoașterea valorii ne-a redat cinstirea și punerea în strălucită lumină a nepieritorilor culturii și artei noastre. Recunoașterea valorii ne-a redat exemplele cele mai de seamă ale marilor noștri înaintași, unii contemporani până mai ieri, în cultură, știință, literatură, artă.

Inteligența omului, talentul, energia lui creatoare, prețuite în știință, cercetare, inovații, tehnologie, cultură, literatură, artă sînt o realitate a acestui timp în țara noastră, sînt idei despre încrederea în oameni, emenate de Directivele celui de-al XIII-lea Congres al partidului nostru, care, convingător, prevăd organizarea mai eficientă a gândirii, a pasiunii muncii, a dăinuirii lucrărilor exprimînd dialectica revoluțio-

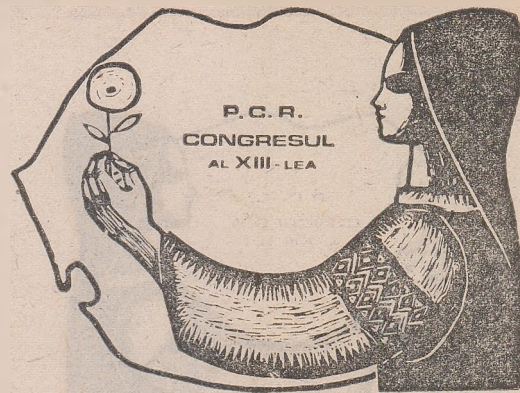
nară pozitivă a acestui timp socialist al țării. Directivele impulsionează toate forțele omului cu mare demnitate, multă cinste și luciditate.

NOI, scriitorii, am răspuns și răspundem marilor idei prin cărțile noastre întii. Și tot întii, prin cuvîntul rostit, prin participarea multilaterală în viața patriei noastre, prin munca susținută, vibrația, sensul, valoarea expresiei, pe care le dăruim oamenilor spre declanșarea tuturor energiilor demn roditoare a celor ce lucrează dăruți țării în industrie, agricultură, a celor ce veghează sănătatea și învățămîntul, a celor ce cresc tinerele generații pentru realizarea unor noi valori.

Noi, scriitorii, venind cu cărțile noastre scrise, citite și prețuite, la înaltul Forum al celui de-al XIII-lea Congres, venind cu contribuția noastră la ridicarea conștiinței de sine a omului, cu contribuții la perfecționarea structurii societății noastre socialiste, ne arătăm cu modestie țării, dar și cu încredere în puterile noastre, necesitatea utilă în lucrările asupra fluxului realităților, îmbogățite și prin uneltele noastre, alături de alte componente ale culturii socialiste.

Calitatea muncii fiecărui om, calitatea vieții lui, răspunderea trează, înțelegerea realităților, a vremurilor istorice și comportamentul oamenilor depind și de adevărul, înțelegerea și dragostea față de om, gândite în bine și în frumusețe în paginile cărților scrise. Nu sîntem singurii creatori, nici singurele valori, dar sîntem. Prin convingerile noastre ideologice și politice, strîns legate de problemele sociale, spirituale și materiale ale națiunii noastre, strîns legate de frămîntările lumii contemporane, sîntem o realitate. Prin adevărul și calitatea expresiei muncii noastre.

Directivele Congresului al XIII-lea raportează realizarea proiectelor personale la proiectul colectiv al construcției socialismului pe o treaptă superioară în țara noastră, — o realizare din ce în ce mai complexă, mai amplă, inovator gândită în cadrul democrației noastre. Filosofia marxistă este călăuza axiologică în scrutarea valorilor, o călăuză ce nu nivelează, ci diversifică, prin viziune dialectică, împlinirea omului, prin gândirea și prin participarea afectivă și

lucidă la clădirea monumentalului edificiu, socialismul în România ce-și deschide ferestrele spre comunism. Este o planificare cutezătoare. De fapt, noua gândire ce străbate Directivele este declanșarea constructivă, utilă progresului societății, a tuturor competențelor profesionale, afirmînd rolul inițiativei, al spiritului creator, eficiența muncii fiecăruia.

Despre reala valoare a literaturii, scrisă astăzi în România, despre valoarea cărților noastre, secretarul general al partidului nostru s-a pronunțat de nenumărate ori. Este o prețuire care obligă fiecare scriitor. Știm că în practica ideologiei noastre nimic nu este static, ci perfectibil. Și cartea. Și viața. Și comunicarea între oameni bazată pe respect, dreptate, cinste. Sîntem optimiști, lucizi, conștiinți constructori de conștiințe, conștiinți de forța materială a cuvîntului scris sau rostit. Primim cu încredere, cu certitudine, recunoașterea tuturor valorilor, sîntem implicați în marile adevăruri ale țării noastre, ale condiției noastre existențiale. Sîntem o parte a culturii active ce nu contemplăm lumea numai în așteptări pioase. Noi nu așteptăm decît prețuirea faptelor. Sîntem ideologi, oameni politici, care materializăm și immortalizăm în efigiile cărților esențele netrecătoare ale timpului nostru de astăzi. Unitara dezvoltare economico-social-culturală a țării, hotărîta de Directive și de întreaga națiune, reprezintă certitudinea zilei de azi și de mîine, a viitorului muncii creatoare, pecetluită de strădanii. Înlăuntrării materiale și spirituale ce rămîn înscrise cu literă de soare în istoria României socialiste și în evoluția de astăzi a civilizației omului. Sînt mînturii ce luptă să își asigure cît mai pregnantă perenitate. Firele de comunicare ale națiunii noastre sînt lupta pentru calitatea muncii creatoare, eficiența ei și valoarea ei, recunoscute în toate domeniile de Directivele celui de-al XIII-lea Congres al Partidului Comunist Român. Factorul prim este noua dimensiune a gândirii, ce va fi dezbătută de marele Forum al comunistilor, o recunoaștere a valorilor umane.

Violeta Zamfirescu

VIOREL MĂRGINEAN : După serbare (Din expoziția „Creăm pentru viitorul comunist al țării”)

Istoria văzută de aproape

SE MAI citesc cărțile de reportaje? Judecînd după rapiditatea cu care dispar din librării — da. Luînd însă în considerare frecvența comentariilor critice — destul de rar. Într-o oarecare măsură este firesc să se întîmple așa deoarece reportajul nu aparține doar literaturii. O cronică a publicisticii, extrem de necesară într-un moment în care avem (și continuă să apară din rîndurile tinerei generații) foarte talentați reporteri, o asemenea cronică ar evidenția promptitudinea cu care genul acesta preia din literatura modernă tehnici subtile de reprezentare a realității și își depășește astfel propriul convenționalism. Ca să nu mai vorbim despre faptul că, discutînd sistematic cărțile de reportaj, de publicistică în general am ajunge la o înțelegere mai clară a actualului moment istoric, deoarece miile de pagini scrise despre realitatea imediată constituie un uriaș documentar, instructiv din multe puncte de vedere.

Dar să menționăm cîteva dintre volumele apărute în ultima vreme*.

UNUL dintre ele, **Oameni, furtuni, vapoare**, este scris de prozatorul Con-

stantin Novac în colaborare cu un bătrîn lup de mare, Nicolae M. Balotă (pentru care însă, din nefericire, cartea reprezintă o apariție postumă). Lucrarea are o formulă insolită — cuprinde un fel de reportaje retrospective — și evocă personalități sau doar personaje pitorești ale marinei noastre de la începutul secolului și pînă la încheierea celui de-al doilea război mondial. Este evident pentru oricine — deși volumul nu conține nici o precizare în acest sens — că Nicolae M. Balotă a furnizat informațiile (bazîndu-se pe o memorie care, la o vîrstă înaintată, funcționa exact ca un calculator electronic), iar Constantin Novac și-a folosit talentul și experiența de prozator în redactarea propriu-zisă a textului. N-a fost o colaborare întimplătoare, întrucît scriitorul constăntinean a mai scris înainte, pe cont propriu, reportajul unei lungi călătorii pe mare (**Fericiit cel care, ca Ulise...**), iar în proza sa (îndeosebi în romanul **Vară nebrună cu bărci albastre**) există o permanentă nostalgie a navigației. Așa se explică de ce cartea este de o așteptată frumusețe, dîndu-ne posibilitatea să vedem — ca printr-un hublou! — scene dramatice, sau eroice, sau lirice, sau amuzante din viața de altădată a navigatorilor români. Un episod impresionant este, de exemplu, acela al încăierării dintre marinarii navei „București” și un grup de marinari germani într-un restaurant din Barcelona, în anul 1916. Deși se aflau într-un port neutru, nemții s-au simțit dator să aducă puțin război și în incinta pașni-

cului local spaniol și i-au provocat pe români. Urmarea? „Încăierarea a durat zece minute. În localul ajuns o ruină, doar trei nemți, ascunși pe sub mese, rămăseseră neatinși; ceilalți șaptesprezece au fost transportați cu trăsurile de ambulanță la un spital din apropiere. Abia atunci a intervenit poliția, sigilînd localul, luînd numele marinarii români și felicitîndu-i pentru victorie.” Cu un fin umor și cu o caldă simpatie este evocată reacția opiniei publice spaniole, specifică pentru un popor cu un temperament latin: „A doua zi ziarele locale comentau evenimentul cu majuscule: «Bătălia dintre marinarii germani și marinarii români!», «Germanii și-au găsit nașii!»”.

O CARTE bine documentată și scrisă cu patos despre construcția canalului Dunăre-Marea Neagră a publicat Romulus Lal (care timp de mulți ani a fost reporter la „Scînteia tineretului” — adevărată școală a reportajului românesc aflată într-o frumoasă concurență cu școala de la revista „Flacăra”). Romulus Lal a mai consacrat cîte o carte și altor construcții monumentale — Transfăgărășanul și Metroul din București — făcîndu-și, probabil, calculul că scrierile sale vor avea astfel asigurată audiența la public cel puțin atîta timp cît vor dura construcțiile respective. Volumul de acum, **A treia ecluză**, este, în orice caz, conceput cu o maximă siguranță, de un autor care știe să vadă repede esențialul și să povestească apoi într-un stil operativ ceea ce a văzut. Simțînd parcă

pulsul sensibilității publicului de azi, care vrea să se emoționeze, dar și să se informeze, reporterul îi pune la dispoziție un istoric al încercărilor de a construi un al patrulea braț al Dunării, din Antichitate și pînă în vremurile de azi. Apoi prezintă — în același stil alert, cinematografic — secvențe din activitatea de pe șantier, neglijînd latura pur tehnică în favoarea portretizării unor oameni interesați și a istorisirii unor întîmplări semnificative. Romulus Lal are în mod evident talent de povestitor. Mijloacele sînt acelea ale unui prozator tradițional, însă ritmul — frenetic, impus de gazetărie — satisface așteptările cititorului modern. O metodă de diversificare a tonului relatării o constituie tăcerea, din cînd în cînd, la persoana întii, prin reproducerea mărturisirilor unor interlocutori. Analizele psihologice, succinte, reușesc să facă distincte și adeseori memorabile personajele. Există, uneori, și accente melodramatice sau scurte povestiri cu „morală”, însă, în general, autorul are o atitudine emancipată, lipsită de prejudecăți în judecarea lumii în care a pătruns. Această impresie, de lume, constituie principalul merit al cărții sale.

GRANDIOASEI lucrări hidrotehnice din Dobrogea îi este dedicată și cartea tînarului reporter Petre Domșa (pe adevăratul său nume Ilie Stan): **Corăbii în inima Dobrogei**. Puține scrieri reportericești apărute în ultima vreme dovedesc o atît de mare receptivitate față de mijloacele prozei moderne. De

O țară se uită în viitor

PRIVIND, cu smerenia cuvenită, un cîmp de Floarea-Soarelui, încerci inegalabilul simțămînt al comunicării cu astrul vital, dătător de viață, capabil să-ți clarifice, totodată, zonele conștiinței și unghiurile rezultate din veșnica întretăiere a sentimentelor. Un cîmp de Floarea-Soarelui, privit la amiază, ne face să trăim povestea lăuntrică a existenței umane. Lumina răsfîrîntă de chipurile vegetale proiectează în noi surisul pașnic ca un viitor cert. De fapt, rotindu-ne întruna fețele către viitor, reproducem orbita pe care-i înscrisă și Floarea, și Astrul, și Noi înșine.

Viitorul pulsează în toate cele trei instanțe temporale. Nu există **fapt, gînd, ideal, visare**, în afara unui triplu semn temporal. Individul, ca și colectivitatea din care face parte au un orizont temporal spre care privesc, așa cum ai privi un cîmp de Floarea-Soarelui; căci, orice conduită prezentă include o perspectivă trecută și viitoare. Existăm, realmente, în trei dimensiuni. Ideea de timp viețuiește în noi, polii **durată și succesiune** ritmează acțiunile și proiectele cărora ne-am dedicat, tocmai de aceea timpul ne modelează și, la rîndu-ne, îl modelăm după necesități, atît prin activitatea de orice fel, cît și prin previziune, plus aducere-ăminte, astfel rezultînd **continuitatea**.

În urmă cu cîțiva ani, Alvin Toffler — renumitul creator al noțiunii de „șoc al viitorului” — după ce ne-a vizitat țara, a declarat, cu referire specială la preocupările științei numite Viitorologie: „Există, într-adevăr, o bogată activitate în acest domeniu pe plan mondial. Viitorologii depun eforturi considerabile pentru îmbunătățirea planificării economico-sociale, ajutînd factorii de decizie să imagineze consecințele diferitelor politici. De aceea, sînt

profund convins că știința studierii viitorului este o parte absolut esențială a oricărui sistem de planificare modern. Aș vrea să menționez activitatea remarcabilă pe care o depun oamenii de știință români la Centrul Internațional de Metodologie a Studiilor Prospective și de Dezvoltare, cu sediul la București. Cercetările lor pline de imaginație, cu care am luat contact la cea de-a V-a Conferință mondială de studiere a viitorului [...], sînt bine apreciate pe plan internațional [...]. Astăzi, problema esențială pentru aceste țări [în curs de dezvoltare] este aceea de a se elibera de mentalitatea că, pentru ele, nu există progres decît în măsura în care imită modele străine. Firește, este foarte greu să te îndrepti spre viitor fără să ai un model. De aceea, este vital pentru aceste țări să-și inventeze propriile modele de dezvoltare. Un adevăr certificat de practica istorică a popoarelor este acela că fiecare țară, indiferent de mărime, trebuie să-și conceapă singură viitorul. Eu înțeleg că țările nu-și pot rezolva problemele fără să acorde o mai mare atenție viitorului, fără să aibă o conștiință a viitorului, la pregătirea căruia trebuie să participe toți cetățenii [...]. Deși nu sînt specialist în probleme de politică externă, cunoșteam poziția țării dumneavoastră pe plan extern, eram la curent cu procesul dezvoltării ei multilaterale și cu implicațiile pe care le are în diviziunea internațională a muncii. Iată de ce contactul cu civilizația românească m-a ajutat să privesc lumea prin alte lentile decît pînă acum. Știu că sinteți una dintre puținele țări care au un plan de dezvoltare economică și socială eșalonat pînă în anul 2000. O țară care se uită în viitor, peste 25—30—40 de ani, înseamnă că are o concepție despre dezvoltare foarte sănătoasă...”

PUȚINE zile ne mai despart de cel de-al XIII-lea Congres al Partidului Comunist Român și doar 16 ani pînă la hotarul dintre milenii. O țară care se uită în viitor are, într-adevăr, o concepție trainică, sănătoasă, despre dezvoltare. În medie, pe parcursul unui secol, trăiesc trei generații; pînă la începutul secolului al XXI-lea, cei de astăzi au șansa, în majoritate, să sărbătorească trecerea acestui captivant prag. Dar nimeni, de nici o vîrstă „lucrative”, nu stă cu brațele încrucișate. Așa cum spunea cîndva un savant cu suflul de poet: „Munca noastră, contribuția pe care o aducem renumelui poporului nostru, de la un surub bine strunjit la o mare teoremă, e moștenirea din care vor trăi urmașii noștri. Fiecare din noi trăim pe credit și n-avem dreptul să compromitem creditul generațiilor viitoare” (Gr. Moisil). Dintotdeauna, capetele luminate au prețuit munca drept pirghie a viitorului de neuitat: „Munca este legea lumii moderne, ce nu are loc pentru leneși [...] Temeiul unui stat e munca și nu legile [...] bogăția unui popor nu stă nici în bani, ci iarăși în muncă [...] Fiecare, și mare, și mic, dătoarește un echivalent de muncă societății în care trăiește...” (M. Eminescu).

În societatea românească actuală, atitudinea lucid politică a fiecăruia se reflectă, în primul rînd, în faptele sale de muncă, de creație, în atitudinea generală, cuprinzător socială. De orice profesiune ar fi, oamenii s-au deprins să descifreze, în permanență, **chemarea politicii**, inclusă atît în imperativele zilei, cît și în liniile de perspectivă. Nimic nu rămîne, n-are cum să rămînă în afara sferei politicii, nimănui nu-i este și nu-i poate fi străin destinul colectiv, depinzînd, indiscutabil, de participarea individului la uriașul efort național. Liantul generațiilor care, încă de la Platon și Socrate, dacă nu și de mai înainte, preocupă omenirea, este timpul în inexorabila-i curgere și

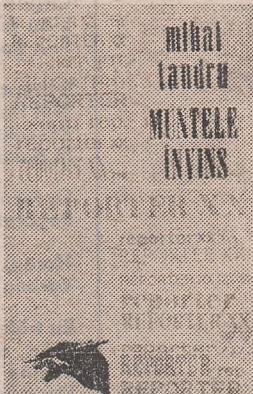
munca îndirjită care a schimbat fața Pămîntului și a noastră. Nu stă pe loc timpul, nu stau pe loc vîrstele, întocmai florilor racordate circuitului solar, dar deținem cheia acestor mirifice porți.

Directivele Congresului al XIII-lea al partidului cu privire la dezvoltarea economico-socială a României în cincinalul 1986—1990 și orientările de perspectivă pînă în anul 2000 prefigurează imaginea țării în viitorul apropiat sau mai îndepărtat, folosindu-se de toate culorile prezentului și trecutului, de roadele strădaniei colective. Cum va înfrumuseța România noul mileniu? „România se va înfățișa la sfîrșitul acestui secol ca o țară socialistă multilateral dezvoltată, atît din punct de vedere al industriei, agriculturii, învățămîntului, științei și culturii, cît și al nivelului general de viață și de civilizație al poporului. Pe această bază se vor crea condițiile materiale necesare care vor asigura trecerea la înfăptuirea și la manifestarea tot mai largă în societatea noastră a principiilor comuniste de repartitie, de muncă și de viață, în toate domeniile de activitate”.

La temelia trainică, rezistentă, a acestui edificiu drag inimii noastre, turnăm întruna, drept „ciment social”, MUNCA. Așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu: „Trebuie să avem întotdeauna în vedere adevărul binecunoscut că munca este factorul hotărîtor al dezvoltării forțelor de producție, al progresului oricărei societăți. Munca a avut rolul determinant în dezvoltarea fizică și intelectuală a omului, omul însuși — se poate spune — este creația muncii”.

Acum, în această fecundă, inegalabilă toamnă, în nesfîrșitul ciclu al condiției umane, muncim și creăm în virtutea pecetei de lumină care vibrează, de-a pururi, în conștiința noastră, în afectivitatea noastră: „Pe-un picior de plai, pe-o gură de rai” — ROMÂNIA.

Mihai Stoian

profesie inginer, Petre Domșa ne apare și ca un specialist în „ingineria textuală”, adoptînd sau inventînd pentru fiecare capitol al cărții sale formule narrative dintre cele mai ingenioase. Și aceasta nu ca o simplă paradă de arsenal naratologic, ci în scopul captării cu fidelitate a ceea ce s-ar putea numi **uriasa rumoare a vieții de pe șantier**. Înzestratul reporter realizează aceasta chiar și în sensul propriu al cuvîntului, concepîndu-și unul dintre capitole ca o stenografiere a tot ceea ce se aude în cursul unei zile prin intermediul unei stații de radio: „O simplă rotire a unui disc dințat și camera își se umple de zgomote, țiuiri, ordine, dialoguri și note dispecer, te racordezi brusc și comod la viața vorbită a șantierului.” Reporterul își oferă — și ne oferă — astfel o audiție fabuloasă, în care frînturile de comunicare cu caracter tehnic se amestecă inextricabil cu induioșătoare frivolități.

Dintre numeroasele trucuri folosite de autor pentru surprinderea realității din unghiuri inedite mai reținem enumerarea aparent neutră — dar străbătută, în fond, de o fină ironie — a elementelor care compun o ambianță, enumerare urmată de invitarea cititorului să-și aleagă ce vrea din inventarul respectiv (ceea ce creează o puternică impresie de relativitate și de... modulare a decorului). Iată cum ne este înfățișat interiorul din cabina unui autovehicul: „...multe butoane colorate, tablou care a trecut prin mintea unui designer, vitezometre înșepenite la zero, dop de plastic, floare de plastic (trandafir sau lălea?), două insigne de geniu (arma!), J. R. cu o pălărie și cu

Sue Ellen pe cap, Florin Piersic sfidînd botanica (scuipă semințe de dovleac), «eh, o fată!», Marina Voica, cuier de plastic infipt într-o ventuză de cauciuc, o bucată dintr-o curea de ceas chinezească (aurie), multe șervețele din lavetă noi, Suzy Quatro, Alain Delon, «?!», două furculițe de aluminiu sterpelite de la cantină, poza unei femei bătrîne cu o basma de culoare închisă legată sub bărbie (mama!), o pătură mai nouă sau mai veche, întinsă pe cele două scaune, buchet de flori de plastic în care se aprinde un bec cînd nu te aștepți (e pus pe frînă, semnalizare și ușă deschisă) și iar «?!».

Alegeți zece elemente dintre cele enumerate mai sus și obțineți decorul din cabina unei basculante.”

LAZĂR LĂDĂRIU (poet și ziarist din Tîrgu-Mureș) și-a adunat în volumul **Rîurile se întorc la izvoare** mai multe reportaje despre zona Mureșului mijlociu, interesantă și pentru etnograf. Autorul are un stil ceremonios și oarecum demodat în descrierea locurilor și oamenilor, dar se remarcă printr-o calitate intelectuală care îl cucerește pe cititor. O atenție aparte merită investigațiile făcute de Lazăr Lădăriu în legătură cu originea și semnificația unor obiceiuri populare, cum este, de exemplu, „udatul nevestelor”, practicat în unele așezări țărănești din partea superioară a văii Gurghiuului. Conform tradiției, tinerii însurați trebuie să-și lase soțiile să „joace” cu alți bărbați, pe malul rîului, și la un moment dat, cînd dansul devine mai frenetic, „întruși” încearcă să le ia cu forța în brațe pe femeile și să le

arunce în apă, chiuind: „Drag mie-mie a juca / Cu nevasta altuia / Să mă duc s-o țip la apă, / Scoate-o, vere, de țî-i dragă”. În felul acesta se probează devotamentul soților care se tocimesc pentru recuperarea femeilor („Tocmeala se face pe sticle cu țuică, cu vin și bere”, dar și pe „vorbe de duh”) și în cele din urmă înving, împreună cu toată lumea, o petrecere de pomină pînă noaptea tirziu. Lazăr Lădăriu știe să descifreze, în acest străvechi obicei popular și în altele, caracteristici ale spiritului românesc: bucuria de a trăi, plăcerea spectacolului, umorul și tendința de a sancționa lipsa de umor, refuzul instinctiv al misticismului.

O mică bijuterie este bucată intitulată **Adevărata variantă a povestitorului**, în care Lazăr Lădăriu ne face să „auzim” cum istorisește un cioban într-un spital o întâmplare din viața lui, întrerupt mereu, în mod sîcîitor, de un aparat de radio:

„Stătea în virful patului ca un sultan. Stătea și povestea: «Și cum vă spuneam, eram într-o zi cu oile pe la Hucioaie. Ce-i aia Hucioaie? Așa-i spunem noi, idiceni, unui loc plin cu spini și acăți, hucioaie... Da' Zăspadu', știți? Nu știți! La ce-mi mai răcesc eu gura?! Pentru noi e ca un Zăspad, dar mai mic!» Prin geamul deschis al spitalului răzbate o melodie. «Inchide, mă, că ăștia mă-nnebunesc... Nu poate scoate omu' o vorbuliță. Zău... Uite așa era ca acum, către ojină, și numa' văd că se bulucesc oile. Adică, se îngrămădesc. Mă, oare ce-o fi? Mai eram cu unu, cu Iuă, tăt cioban de la noi, mai mare ca mine...» [...]

De afară, aceeași melodie: «Nu poți de ăștia să povestești nimic, zău...»

Impresionează în acest episod „rivalitatea” dintre vocea venind parcă din vremuri imemorabile și „vocea” secolului douăzeci, ca și conștiința povestitorului că nu este înțeles deplin de orășenizații săi ascultători.

MIHAI TANDRU (pseudonimul lui Mihai Tănțăș, ziarist din Suceava, a scris, la rîndul său, o carte despre Călimani, intitulată **Muntele invins**. În atenția sa se află în mod special oamenii care lucrează la exploatarea de sulf, minerii. Scriind despre ei, reporterul arată multă căldură sufletească și chiar o tandrețe (de care a fost probabil conștient cînd și-a ales pseudonimul), dar folosește numeroase clișee gazetărești. Lui îi reușește în schimb altceva, și anume descrierea „naturii”, în tradiție sadoveniană. Cu o privire absentă și visătoare, ca a maestrului, privire care vede dincolo de oameni, Mihai Tandru sesizează grandoearea cosmică a forțelor dezlănțuite:

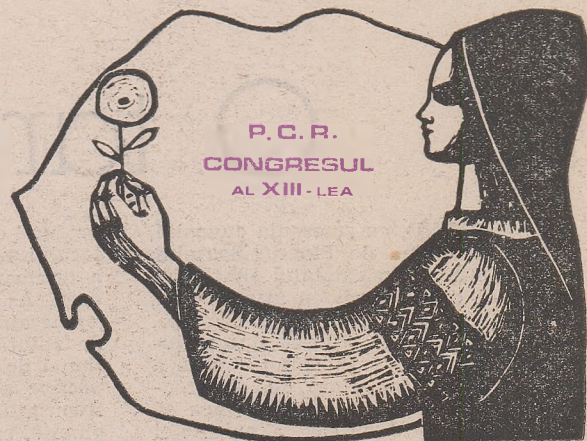
„Viscoalea sălbatic. În vârtejuri strînse, nebunește, de sus, de jos, din laturi, încît, fără simțul verticalității, nu-ți mai puteai da seama încotro e cerul și unde se află pămîntul. Se zbateau de pretutindeni aripi albe, pale de zbucium convulsiv, șuierat de furtună și urlele de fiară, geamăt de pădure, intîlît undeva, cine știe pe unde, prăvălire de nouri, dezlănțuire de uragane nordice, într-un ținut polar, înghețat, uitat de lume și bîntuit de duhuri...”

Într-o asemenea fierbere oarbă, fără început și capăt, în care pierd distorsionat orice punct de reper, ai senzația că ninge chiar din tine, din interior spre în afară, furtuna albă antrenînd și topind totul într-o suflare înghețată, care se iscă de pretutindeni și nu se oprește nicăieri.”

În capitolul **Zece zile care au zguduit Călimanii** este tratat convențional un subiect extraordinar, care l-ar fi interesat și pe Truman Capote: modul cum au rezistat și cum au fost în cele din urmă salvați, după zece zile de claustrare într-o galerie blocată, șapte oameni. Meritul lui Mihai Tandru rămîne acela de a fi primul și, deocamdată, singurul care a scris despre această întâmplare plină de eroism.

Alex. Ștefănescu

PATRIEI, PARTIDULUI

Viorel VARGA

Prin timp și peste timp

Trăim aceste zile mai din plin
La sfatul țării, comunistul sfat
Și clipele prezente istorie devin
Sub veghea înțeleptului bărbat.

Prin timp și peste timp rămân
Noi ctitorii, drept mărturie
Că e Partidul Comunist Român
A fericirii noastre cheazășie

Și-n fruntea lui o limpede văpaie
Cu crez urmată de acest popor,
Trează suflet – Ceaușescu Nicolae
Al luminoasei epoci ziditor.

Stilp țării fii la bine și la rău
Și păcii-n lume veșnică solie ;
Spre comunism în zbor să urce neamul tău,
Avindu-te de-a pururi temelie !

La înaltul sfat

Nu ne ghicim ci ne durăm
Cu brațul și cu mintea viitorul
Cum pasărea-și durează în văzduh
Spre intrupare pururi zborul

Și demni ne hotărîm destinul
În ceas de rod, la 'naltul sfat
Al comuniștilor și-al țării
Avind în noi un înțelept bărbat.

Să fie veșnic conștiință trează
Acestui neam spre a-și zidi Comuna
Înveșmîntat în mantia iubirii
Astăzi și mâine și întotdeauna !

Lumina lacrimiei

Istoria, știu bine, se poate scrie
Cu renunțări și vise,
Cu iubire și trudă,
Cu împliniri și suferinți
Alegînd unealta și sentimentele
După culoarea timpului.
O, Patrie, istoria ta e înaltă
Cit toată dragostea care vestește izbînda
Și cum se putea altfel
Să ieși în lume
Dacă nu-ți sfințea ființa-n tricolor
Și singele tău niciodată călcat în picioare
N-ar fișni prin inima fiilor tăi
Ca aurul prin venele Apusenilor.
Mereu despre tine roști-voi
Statornice vorbe de iubire statornică
Deopotrivă rîzînd,
Deopotrivă plîngînd, după culoarea timpului
Cu lacrimi sfîșiate de lumină.

Te-aș recunoaște, țară

Te-aș recunoaște, țară, din mii și mii de țări
După acest griu de aur înalt cit o statuie,
După suflarea ciutei pe tainice cărări,
După izbînda ce-n columne suie.

Te-aș recunoaște, țară, prin timpul veșnic treaz
După rostirea doinei la ceas de sărbătoare,
După cîrmaciul tău, bărbat ales, viteaz,
Cinstit și iubit de pace-ntre popoare.

Te-aș recunoaște, țară, după cîntarea-ți lină
Și după iarba-n zori înrourată ;
Tu pururi născătoare de lumină,
De-a pururea fii binecuvîntată !

Premiul „George Coșbuc”
al „României literare”
la concursul de poezie
Bistrița, 1984

Alexandru-Cristian MILOȘ

Focul lui Horea

La focul lui Horea se încălzește un popor
Iubind griul de pe crestele munților,
Călătorind după lumina stelelor pe mare.

Îmbrăcat în straie țărănești, și o lance
Strălucitoare în mină,
Crăișorul, în depărtări, veghează.
Focul și el despăturească contururile unei
Țări libere.

Nepot de-al lui fiind nu dau aurul din Apuseni,
nici unui împărat,

Căci inimii sale nu-i plăcea aceasta.
Străinilor, din firea-i zbuciumată, doar semne de pace.
Casele noastre modeste și simple
L-au pus în ghiozdanele copiilor
Și-n flori mioritice.

E drept uneori focul lua formă de roată
Și îl învîrtea odată cu istoria
Răsculînd legile, prefăcîndu-l
În doină și soare.

La focul lui Horea se încălzește un popor,
Poporul meu ca un brad mereu verde.

Horea, știu, se ascundea adesea în păduri adînci,
Vorbea înțelept cu ele.

Eu trăiesc în oraș, am văzut focul lui
Adus, ridicîndu-se ca un stilp de foc la cer,
Scriînd pe senin „Horia Rex Daciae”.
Deschid cartea de istorie, citesc și apoi o închid.
Nu trebuie să-mi explice nimeni cine e el.
Iobagii de demult au pămîntul lor.
Pe pămîntul acesta crește focul.
Focul lui Horea.

Poem pentru orașul natal Bistrița

Un soare nou te privește.
În gînd
Razele lui sint asemeni unui foc alb, athletic.

Oraș al meu cine ești tu ? Bunicii pe cîmp ?
Repede riu viselor ? Atomi zburînd ?
Vechi zid al timpului ? Copil jucîndu-se ?

Familiele tale tot căutînd lemn de viori
Îți înalță străzile,
În aerul infinit al catedralei
Dorm cavaleri uitați cu viziore trase și săbii ostenite.
Păsări mari cu aripi albastre
Locuiesc în case.

Limuzine metafizice trasează primăveri.
Un soare te privește,
Eu l-am auzit cîntînd.

Despre înțelepciunea prietenului parc,
A statuii lui Andrei Mureșanu,
Despre plopii solitari și mereu verzi
Cu liceeni îndrăgostiți, despre mama,
Despre vitrinele pline cu griu și mere dulci.

Oraș al meu cine ești tu ?
Prima mea
Carte de poezie.

Constantin BRÂNDUȘOIU

Acesta-i un crez

Patria-i o singură ființă,
ea n-are sfîrșit.
Este ingemănarea
a tot ce-a fost viu și va mai fi –
Este adăugarea
Este continuarea numelui
E cea mai mare iubire
a pămîntului acestuia.
Și a cerului de deasupra.
O, da, spuneți-mi cine ar putea
să-mi întocmească crezul ei
cînd abia spun ceva
din uriașa-i imagine ?

Jur

în lumina neamului

Jur să cred în lumina neamului
ca locuitor al acestei patrii,
ocrotit de acest pămînt și aceste datini –
crescut în acest grai, dulce grai
și patria să nu mi-o vîntur
cum n-aș vîntura doina, dulcea doină.
Jur să cunosc lumea, vestigia și noul,
să aud alte graiuri din alte lumi –
să nu fiu nicicînd locuitor al altor tărîmuri
și numai acest pămînt unde am avut copilăria,
să nu uit bătrîni și copii
cînd în depărtare voi fi.
Patrie ca o legendă
să mă apropii și să mă veghezi !
Jur să nu mint,
de-a nu uita curcubeul,
surisul fecioarei
și peste tot să fiu cel ce sint.
Jur să nu mă abat de la firea mea,
în credința acestei cununi
purtîndu-mă ca un legămint pe veci !

Mare, mare, imensă legănare

La țarm de mare, se-aude o imensă legănare
Pămîntul e îmbujorat de maci și unduiri de lanuri –
Și oamenii vin cucerîți de nostalgia răsăritului de soare.
Amforele au venit cu vin vechi și alte merinde –
Ovidiu a venit din departe de iubită și de țară,
Corăbiile s-au legănat pînă spre pămîntul acesta.
La țarm de Euxin.
La țarm de mare, e o imensă legănare –
Între cer și pămînt, o lumină zburătoare,
Aici am fost și am văzut umbra uriașă a neamului –
Între pămînt și apă soarta trecînd.

Umorul lui Eminescu

COLEG cu Eminescu din anii gimnaziali, viitorul academician Teodor V. Stefanelli¹⁾ ne-a lăsat imaginea adolescentului²⁾ cu zîmbetul etern pe buze, bun tovarăș de joacă, iar ca student, la Viena, bucuros de petreceri și chiar de farse, întinecat exclusiv din motive economice, cînd întîrzia bursa pîrintească și seca izvorul crediteilor. Nici vorbă de nu știu ce melancolie sau tristețe prematură, ca să nu zicem constitutivă, în concordanță cu vîntoarea sa înclinare teoretică, fie spre scepticismul, vecin cu blazarea, fie către pesimismul schopenhauerian și setea de extincție (Nirvana) din unele poezii! Chiar în anii bucureșteni, de istovitoare jurnalistică, de cite ori se iveau prilejul unei distracții și mai ales vizite din partea vechilor săi prieteni din Tara de Sus, Eminescu păstra ceva din dispoziția gohardică, a virstei juvenile. Așa fiind, ne putem întreba dacă umorul de care nu s-a dezbărat niciodată nu s-a strecurat și în literatura lui. Vom începe, deocamdată cu sectorul liric, cu poetul.

Rare sînt pasajele de acest fel din poezia lui de dragoste, și anume din antume. În *Floare albastră*, aparută în „Convorbiri literare” de la 1 aprilie 1873, despre care G. Călinescu ne spune că „ar presupune înfrîngerea de către Novalis”³⁾, tonul săgălnic, pe alocuri, de idilă morală, nu este însă al poetului, rămas mut, deși rîzător, ci al iubitei, „mititica”:

„De mi-i da o sîrutare, / Nime-n lume n-a s-o știe, / Căci va fi sub pălărie — / Și-apoi cine treabă are!”

Totuși, o replică mai palidă, de data aceasta pusă de poet în gura bărbatului, poate fi găsită în *Lasă-ți lumea*, publicată de Titu Maiorescu în ediția princeps a *Poesiilor* și reproducută în „Convorbiri literare” de la 1 februarie 1884: „Părul tău ti se desprinde / Și frumos ti se mai scode, / Nu zi ba de te-oi cuprinde: / Nime-n lume nu ne vede”.

În *Călin, file de poveste*, umorul are două fete. Prima, satirică, invectivează pe tatăl hain, care-si izgoneste fata, rămasă însărcinată: „O, tu crai cu barba-n noduri ca și cîlții cînd nu-i perii, / Tu în cap nu ai grăunte, numai pleavă și puzderii”. Grăuntele din cap, dacă am înțeles bine curioasa metaforă, vrea să sugereze aceea materie cenusie fecundă și nutritivă, a intelapciunii, iar „pleava” și „puzderiile”, antonimul acesteia, stupiditatea.

O notă de umor tonic se furîșează însă în interiorul mizer din pădure, al pruncului: „Pe cuplorul uns cu humă și pe coșcovii păreți / Zugrăvit-au c-un cărbune copilașul cel isteț / Purceluși cu coada sfredeli și cu bete-n loc de labă, / Cum mai bine i se sede unui purcelus de treabă”. La nuntă, nota veselă o aduc gizele, asociindu-i-se: „Fluturi mulți de multe neamuri vin în urma lui un lant, / Toți cu inime ușoare, toți săgălnici și berbanti; / Vin tîntarii lăutarii, gîndăceii, cărăbășii, / Iar mireasa viorică i-astepta-n dărătul usii, / Și pe masa-mpăratească sare-un greer, crainic sprinten, / Ridicat în două labe s-a-nchinat bătînd din pînten, / El tușește, își încheie haina plină de șireturi: / «Să iertați, boieri, ca nuntă s-o pornim și noi alături»”.

Așa se sfîrșește, în cadrul naturii, pe malul unui lac, nuntă dublă, a fetei împăratului cu Sburătorul, și aceea a fluturului-mire cu „mireasa viorică”.

SARCASMUL a fost însă nota dominantă a debutantului la „Familia” lui Iosif Vulcan. În *Junii corupți* (1 ianuarie 1869), începutul discursului e ciceronian, adică **ex-abrupto**, ca în prima *Caftinară*: „La voi cobor acum, voi suflăte-amăgite, / Și ca să vă

¹⁾ Cf. *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, București, 1979, notă bibliografică redactată de Dan Mănuță, pag. 834—835.

²⁾ În cartea *Amintiri despre Eminescu*, București, Edit. Sfetea, 1914, (recent reeditată).

³⁾ *Floarea albastră* e simbolul iubirii în romanul lui Heinrich von Ofterdingen.

ard fierca, o spirite-amețite, / Blestemul îl invoc, [...]. Ca să vă scriu pe frunte, ca vita ce se-nfiară / Cu fierul ars în foc”.

Sînt accente de sacră minie, prevestitoare a invectivelor contra aceluiași tînet, stigmatizat în partea finală din *Serisoarea a III-a*: „La Paris, în lupanare de cinismu și de lene, / Cu femeile-i pierdute și-n orgiile-i obscene, / Acolo v-ați pus averea, tîneturile la stoa... / Ce a scos din voi Apusul, cînd nimic nu e de scos?”

Ne limităm a stabili consecvența unei linii de gîndire etică, nu și justateea ei, desigur discutabilă. Din rîndul acestui tînet au ieșit victimele principale ale lui Eminescu de la „Timpul”, nedreptățile C.A. Rosetti, cel mai curat dintre dușmanii liberali, care n-a trădat idealul pasoplist, dar a greșit în ochii pamfletarului, pentru că agitatorul coborîse lupta politică în stradă:

„Si deasupra tuturor, oastea să si-o recunoască / Își aruncă pocitura bulbulcații ochi de broască...”

Înainte de a-l, pe un spațiu mai întins, era executat Pantazi Ghica, fratele lui Ion, înfățișat fără milă în diformitatea lui fizică: „Cu privirea-mpăroșată și la fâlci umflat și buget, / Negru, cocoșat și lacom, un izvor de siretlicuri...”

Nu lipsese nici preludii ironice, ca acesta, în aceeași scrisoare: „Au prezentul nu ni-l mare? N-o să-mi dea ce o să cer? / N-o să aștepte într-ai noștri vre un falnic juvaer?”

Ironia, adică antifraza, care trebuie invers înțeleasă, e coplesită numeric de versurile pamfletarului care vedea în Capitala țării un nou Sibaris, adică prin excelență centrul desfrîului și al corupției, care nu puteau fi iugulate decît prin trimiterăa respectivilor invinuiți la balamuc sau la temniță, menite a li se da foc!

Justițiarul, după cum se vede, nu umbla cu jumătăți de măsură!

Dacă politica instantă, de la 1881, anul instituirii regatului, era supusă acestui regim clinico-penal, nici iubirea nu-i apăsăra lui Eminescu mai acătării, mai ales privită sub unghiul moravurilor din vremea lui Mircea cel Bătrîn și a lui Alexandru cel Bun, ambii în scaun la data fericită 1400 a erei noastre.

Iubirea nu se mai proslăvește în sinul naturii, ci în saloane, sub controlul unui „congres de rubedenii”, cărora îndrăgostitul trebuie să le facă, **volens-nolens**, conversație, iar la seratele cu dans, să suporte concurența ofiterilor, irezistibili cu „zornetul de pînteni” și cu răsucitul mustekel, într-un schimb de ochiade ce preludează „amoroasele-nțelegeri”.

Sînt desigur impresii culese de la receptiile Veroniceii, în care poetul își trăda fără voia, iubirea pasionată, pe cînd gazda afisa nobăgarea în seamă a acestora, împărțindu-și grațiile între ceilalți masculi, ce roiau la jurul ei, încercîndu-si fiicare puterea de seducție. Misoginizat de acea situație, poetul filosof își amintea teoria amorului după Schopenhauer, dezvoltînd-o într-o triadă eloventă: „Nu simțiți e-amorul vostru e-un amor străin? Nebuni / Nu simțiți că-s proaste lucruri ori vedeți numai minuni, / Nu vedeți e-acea iubire serv-o cauză din natură?”

Era o aluzie directă la **geniul speciei**, după gînditorul german agentul direct al amorului, fără de care viața ar dispărea. Se umilea astfel, în intenția poetului, iluzia libertății în alegerea și cucerirea iubitei, în care nu mai hotăra liberul ar-

Revista revistelor

Studii de poetică

■ ROD al unor cercetări susținute desfășurate de-a lungul mai multor ani în cadrul unei forme specifice de cercetare universitară integrată, grupajul de studii și articole de poetică din numărul 4/1984 al revistei „Studii și Cercetări Lingvistice” marchează semnificativ demersul cercetătorilor — profesori și studenți — de a înscrie poezia românească în orbita preocupărilor în acest domeniu pe plan mondial, reprezentînd în același timp orientări specifice în gîndirea științifică din țara noastră.

Articolele, acoperă o gamă largă de probleme folosind metode variate de abordare a lor. Își află locul contribuții prestigioase la teoria simbolului („Re-

TRAPEZ

CXVI

423. Bătrîn, vulturul coborîse mult din piscurile în care își avusese pe vremuri cuibul. Atît de mult, încît într-o dimineață s-a pomenit la marginea noului său sălaș cu o porumbiță.

Atunci i-a părut rău că-i fusese dat să fie vultur.

424. Dacă am fi trăit sub un clopot de sticlă, sau înconjurați de un ocean, totul în viața mea ar fi fost altfel, chiar felul cum îmi vibrează conștiința la numele lui Eminescu.

425. Sînt oameni care au grija să aibă a face numai cu cei care le pot fi de folos. Ei nu cunosc imensa satisfacție de a avea a face cu cei cărora le poți fi de folos.

426. Într-o zi, l-am alăturat pe Alexandru cel Mare, nu ca deobicei lui Cezar, ci, cu o uriașă bătaie de aripă a fanteziei, lui Arthur Rimbaud. Ei doi pot fi, pentru întreaga întindere și durată a lumii, exemple supreme ale unor singulare și strălucite destine umane.

427. Toată ziua îi privisem cum alunecau, parcă zburînd, pe panta muntei. Plin de admirație și de invidie. Pînă seara, cînd s-au strîns toți la un loc și au început să-și împărtășească impresiile. Atunci mi-am dat seama că adevăratul schior eram eu.

428. Cel mai susținut și intens asediu la care am fost supus a fost din partea nimicului.

Geo Bogza

bitru, ci porunca celui de mai sus, adevăratul tîntor în chinurile, dar și în bucuriile amorului nesatisfăcut sau recom-pensat.

Diatriba se accentuează mai teribilă în *Serisoarea a V-a (Dalila)*, în „Epoca ilustrată”, 1 ianuarie 1886, în care misoginismul își găsește originea biblică în trădarea femeii: Femeia nu poate, după Eminescu, să înțeleagă **demonia** bărbatului, de ordin spiritual, nerăspunzîndu-i decît „Cu zîmbiri de curtezană și cu ochi bisericosi”. Se cunoaște finalul amarului poem: „Cînd vezi piatra ce nu simte nici durerea și nici mila / Dacă-n demon ai în suflet, feri în lături, e Dalila!”

Acî demonul e facultatea lucidității, unită cu voința fermă, virilă.

UMORUL grațuit trebuie căutat în postume. Sub aspectul serios la început, se ascunde intenția parodică în hexametru poemului **MITOLOGICE**, după Persepolis, din anii 1873—1875. Un formidabil uragan tulbură liniștea lumii, amenințînd „...să ruine / Toate societățile de-asigurare din țară...” anacronism voit, într-o epocă de legendă și de basm, în care Peleca se înconțează cu bătrînul suveran pînă ce furtuna se liniștește, spre satisfacția fetei ce seamănă cu „Margareta din Faust”, care are intîlnire cu amantul, „scriitor la subprefectură”, iar „bătrînul”, a doua zi dimineața, „...urcă Rarăul, / Numa-n cărneșoi, desculț și fără căciulă / Și se scarpină-n cap — somnoros — uitîndu-se-n soare”.

Așa se termină iovialul poem, decretat capodoperă de Mihail Dragomirescu.

Alt poem de umor grațuit este **Umbra lui Istratie Dabija Voevod**, imn bachic, din anii 1877—1879, în care Eminescu îl pune să afirme că participase la campania turcească împotriva Vienei: „Atunci cînd turcii, agarenii, / Mureau în iurș cu halai, / Oștirea noastră, moldovenii, / Se prăpădeau într-un gului / Și zimbrul cel cu trei lueeferi” / Lucea voios pe orice cort, / Precum ne-am dus, venîrăm teferi / Și toți, cu chef și nime mori”.

⁴⁾ Din stema Moldovei.

Voievodul își încheie veselul monolog cu un dieton latinesc și cu îndemnul la băutură în același strămoșesc idiom: „Răpiți paharele cu palma, / Iar pe pahar se strîngă pumn / Și să cîntăm cu toți de-a valma / Diac” tomatie și alumn” / **Perennis humus erit rex** / Frumoase vremi! Dar unde-s, unde-s? / S-au dus pe veci, **Bibamus ex**”.

Am văzut, din *Serisoarea a III-a*, ce pă-rere globală avea poetul despre contemporanii săi, mai ales din orășul de scaun. O sentință mai surizătoare găsim în poemul **Odin și poetul**, din anii studiilor în Apus. Întrebat de supremul zeu germanic ce mai face țara lui, Dacia (**sic**) și vechia-i cetate, Sarmisgetuza, primește a-cest răspuns: „Romani sau daci, daci sau romani, nimic / N-duce aminte de-a voastră mîrire”.

La noua întrebare a lui Odin: „...Romani vechi și mindri / Învingătorii lumii, au devenit / romunculi... Dar cu ce s-o cupă ei? / Or fi crescînd căței, or fi-nvîtînd / Să strige ca cocosi...” primește răspunsul: „Nu, vorbesc frantuzeste și fac politică” la care Odin replică scurt: „E tot atîta”.

Eminescu era în acel moment nu chiar galofob, dar vedea tînetul român la studii în Franta asimilîndu-si numai defectele marii națiuni, începînd cu mimetismul revoluționar și sfîrșind cu destrăbălarea. Se știe că *Serisoarea a III-a* e în fond critica liberalismului, văzut din redacția „Timpului”. Nu scapă însă sarcasmul eminescian nici așa-zisii **Bismarqueuri de falsă marcă** (circa 1873), în care „Excelența, Bezadeaua” pare a fi Dimitrie Ghica, fiul lui Grigore Ghica, inițial domn din Tara Românească, după era fanariotă.

Cu aceasta nu am parcurs toată gama umorului eminescian.

Șerban Cioculescu

⁵⁾ Gramatic, uricar.

⁶⁾ Elev.

⁷⁾ Pămîntul etern fi-va rege (lat.).

⁸⁾ Să bem dușca (lat.).

constituirea poetică a cuvîntului” de acad. I. Coteanu) și la teoria traducerilor („Coteanu depinde un text de limba în care este scris?”, autor Solomon Marcus), precum și interesante analize de text („Timbru”, analiză de Mariana Neț, „Grup” și „Mod”, analize paralele de Cezar Tabarcea). Un loc important este alocat studiilor de prozodie și stilistică („Accidentări expresive ale trascului ritmic dominant” de G.I. Tohăneanu, „O propunere de interpretare metrică: „Între două nopți” de Tudor Arghezi, autor Mihai Pop, „Cu privire la analiza fonologică a rimei” de Olimpia Berca). Paula Diaconescu îl interpretează pe Lucian Blaga din punctul de vedere al teoriei textului, văzînd globalitatea poeziei lui Blaga în manifestarea sa discursiv semnificativă ca „ogîndă”, iar Ecaterina Mi-hăilă optează pentru o analiză a formati-ilor negative din cadrul grupului nominal în poezia română actuală pe baza conceptelor de extensiune și intensiune din semantica logică.

O nouă optică semantică propune Carmen Apostolescu în „Sincedoca — pro-

ces semantic specific unui tip de text poetic” pe baza teoriei lansate de Radu Mihaescu și Ion Dănilă în studiul „Principii de analiză confruntativă a vocabularului”. Pe direcția oarecum „clasică” a analizei semantico-gramaticale a textului (Van Dijk, 1974, Ion Coteanu, 1982), Dana Manea prezintă o lectură interpretativă a cunoscutei poezii a lui Lucian Blaga, *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* cu acuratețea și finețea demersului critic cu care ne-a obișnuit tînăra cercetătoare.

În concluzie, este vorba de un număr de remarcabile tinută științifică, unitar prin probitatea și sobrietatea demersului critic și interpretativ, reflectînd interesul cercetătorilor pentru poezia română clasică și contemporană, precum și posibilitatea obținerii unor concluzii de largă valabilitate teoretică. Numărul reprezintă un autentic omagiu adus de gîndirea românească unui moment semnificativ al dezvoltării sale și în același timp o inițiativă pe care o dorim continuată.

Anda Teodorescu

Fascinația povestirii

DUPĂ un roman consacrat istoriei și consecințelor acesteia (*Galeria cu viață sălbatică*, Ed. Eminescu, 1976) și după un altul, unde motivul principal mi se pare a fi povestirea ca dominantă arhetipală care marchează destinele, timpul și existența lor (*Insoțitorul*, Ed. Eminescu, 1981), iată o carte despre iubire. *Obligado* (Ed. Eminescu, 1984) este romanul dragostei și al unei devoatare reîntoarceri la tema cuplului. Infernul și șansele „exorcizării” suferinței, a culpei, neîncrederii și șovăielii se regăsesc într-un roman ce dă sentimentul grav al confesiunii prin povestire și prin martori, precum într-un spectacol tragic. Cred că lectura lui Cornel Ungureanu este edificatoare pentru calitatea cărții și unele rezerve pronunțate de temeinic critic timișorean sînt încă de discutat intrucît cel de-al treilea roman al lui Constantin Toiu este, la rîndul său, un discurs remarcabil despre dragoste și despre moarte, despre ispășirile și coșmarurile memoriei.

De fapt, și în *Galeria cu viață sălbatică* invocarea memoriei avea cam același sens: prin intermediul ei, conștiința re-face, re-trăiește, primind iertarea sau, dimpotrivă, acceptînd sentința. Oricum, memoria se traduce în „istorii”, iar naratorul rămîne **martorul** chemat să depună în favoarea apărării sau, neabsolvînd, în sprijinul acuzării. Devenită text, memoria este alternativă la uitare și rămîne soluția salvatoare a existenței torturate. Precum arhitectul pensionar Jorj Turgea, povestitorii din romanul apărut în 1976 (Hary Brummer și Cavadia) își asumă **rolul naratorului** în virtutea deplinei înțelegeri a semnificației actului propriuzis. În fine, Bucureștii au culoarea și farmecul evocării mateine, anunțînd și patrundînd **călătoriile** personajelor din *Obligado*, pornite pe un itinerar al confruntărilor, al uitării și revenirii la locul unde ar fi posibilă iertarea.

Insoțitorul ilustra strălucit tema povestitorului și a martorului. „Mitul insoțitor” și ideea că **povestirea** este calea spre cunoaștere, spre contemplație sînt de aflat în *Obligado* în calitatea lor de factori tutelari ai trecerii spre echilibru și spre regăsirea ființei tragic

ultragiate prin moartea femeii iubite. Spiritul reflexiv al celor două romane anterioare (numeam într-o cronică **Insoțitorul** o povestire „filosofică”, iar primul roman îl socoteam, altădată, opera unui moralist), ne întîmpină și în *Obligado*, unde o perpetuă înclinăție spre observarea neliniștită a ființei rechemate la viață determină tensiunea discursului, alternanțele enunțurilor unor naratori investiți cu dreptul învoicării memoriei, amintirilor, semnelor și siluetele. O sintagmă reține la o lec-tură atentă: „Doar lumea lui Don Quijote mai poate să pretindă că orice ai face, ești, râmii dator cu un vis, cu o speranță, cu o nebulă”. În spațiul povestirii lui Constantin Toiu, visul și speranța continuă să supraviețuiască, întreținute fiind de aspirația eroilor spre puritate, spre desprinderea de semnele incertitudinilor, neîncrederii și ceturilor conștiinței.

Obligado este romanul unei călătorii spre infernul conștiinței; cercurile străbătute într-un itinerar rareori întrerupt realizează treptele cunoașterii și ale autocunoașterii, drumurile labirintice ale memoriei. Alternanțele produc — pentru a ne referi la organizarea discursului narativ — impresia acestui neliniștit periplu al reîntîlnirii cu semnele iubirii, cu amintirea femeii iubite. Romanul este compus prin modificări frecvente de registru epic și prin recursul la un narator în perpetuă stare de readaptare. Martor și interpret al situațiilor evocate, angajat în „istoriile” rostite, naratorul este cel mai adesea plasat în rolul personajului pentru care **mimesis**-ul reprezintă rostire și dialog într-o mixtă combinare a acestora. Trecerile sînt frecvente, fie că e vorba de Klara, de camera de spital, de obsedanta reîntîlnire cu personaje și situații referențiale (băiatul ciung din aceeași clinică, Jorj Turgea, călătoriile și amintirea cafenelei pariziene *Obligado*, Bucureștii ca **topos** al drumurilor și revenirilor spre aceeași ființă), fie că sînt chemate alte mărturii ale unui timp dirijat de o durere mistuitoare.

REGĂSIM la Constantin Toiu drumul ca motiv al operei, termen simbolic al regăsirii timpului și semnificant care proiectează labirintica și imprevizibila desfășurare a vieții unei ființe condamnate să se revadă în oglinzile agitate ale aducerilor-aminte. Soluția e adoptată în funcție de natura eroului și ea permite redectarea fiecărei amintiri, atingerea tuturor semnelor, straturilor și faliilor unei vieți retrăite acuzator precum în bolgiile unui infern pedepsitor. De altminteri, salvarea și absolvirea, ieșirea dintre amintiri se fac în virtutea unei terapeuticî pentru care drumul devine semnul favorabil al naratorului. Un narator apelează la povestire (ca și în *Insoțitorul*) pentru a vindeca. Jorj Turgea (personaj întîlnit, cum spuneam și în *Insoțitorul*) își asumă rolul de povestitor, precum într-un ceremonial, inițiativ, călăuzind spre

alte amintiri. Ele au, evident, o funcție cathartice („Nu era nici o problemă să găsească un subiect; mai grea era alegerea; și tot trecutul se dovedi mai sigur și mai la îndemînă”). **Istoriile** lui Jorj Turgea, interlocutorul gata să „vindece” și să aducă iertarea prin povestiri (**catharsis**), ne plonjează într-un București de la finele veacului trecut și, mai apoi, într-un peisaj populat de personaje de pe scena istoriei mai recente (Carol II, Pamfil Șeicaru sau — într-o asociere nu străină de celelalte romane — Ion Vineanu). Poate că într-un anume fel, Jorj Turgea **joacă** (și aici termenul numește și accepția strict estetică) rolul memorialistului (e pomenit, de altfel, Saint-Simon) atît de atras de mărturiile evenimentului, îndeplinind și el rolul personajului ce eliberează de amintiri („Turgea nu se lăsa însă. Ținîndu-și strîns de mînă prietenul, se avîntă cu el iarăși în valul vîndecător al istoriei”). Astfel, **călătoriile** încetează de a fi un simplu artificiu, iar tema drumului absoarbe (sînt tentat să vorbesc în cazul unui atare discurs epic despre „plurilingvismul” analizat de M. Bahtin) variile căi de ispășire pentru Bartolomeu Boldei (din nou: „Turgea se avîntase din nou ca un gonaci neobosit în desîșul valah al epocii”). Fiindcă, dincolo de simbolurile care înconjoară îndeobște motivul drumului, la Constantin Toiu e vorba de o deliberată organizare a spațiului epic prin recursul la treptele Infernului, traversînd cercurile acestuia prin intermediul narațiunii (povestirea!), sub semnul protector, ca să spunem așa, al lui Feodor Mihailovici („Cu inima strînsă, încă înainte ca spre centrul sacru al pînă unui cerc”). Precum un ucenic vrăjitor, personajele chemate să ajute la ieșirea de sub pedeapsă a eroului intră în secrete alianțe cu amintirea, iar heterogenitatea (motivată) a discursului realizează straturile trecerii, ale drumului, ale călătoriei spre și dintr-un infern al conștiinței (începînd cu cap. XV călătoria înseamnă și parcurgerea unor mărturii scrise: filele cu impresii despre alte călătorii ale Klarei, file citite și comentate camilpetrescian, interferînd și întrerupînd cursul narațiunii). În atari cazuri, amintiri devin soluția inițierii și confruntării înaintea unei judecăți inevitabile.

Spunînd că povestirea are efecte cathartice (doctorul Valer Cimpoieru tratează tot cu ajutorul istoriilor organizate în serie, așa cum în *Insoțitorul* dialogul socratic e ilustrat prin istorii pilduitoare), avem să trimitem din nou la „Divinul Autor”, la Dostoievski, la deținătorul tainelor inavuabile, și o irepresibilă spaimă pare să ascundă invocarea acestui „Martor” prin care drumul spre infernurile memoriei și ale conștiinței devine o aventură extraordinară și amenințătoare. De aici natura unui discurs care captează spaimela, neliniștile, fugoasa trecere prin finiturile amintirilor și tot de aici situarea naratorului în ipostaze adesea diametral opuse (de la naratorul-martor la acela al persoanei întîi și mai apoi la

un narator ce pendulează între **diegesis** și **mimesis**). Obsesia unor semne (copilul din Hunedoara, fără mină, din clinica unde se afla înainte de moarte Klara; un trandafir; o vrabie bolnavă; seismele războiului, bombardamentele; istoriile doctorului Cimpoieru; siluetele, unele — e drept — parazitare pentru demonstrația romanului, precum Sorin Vișteanu, Vintilă Făinoiu, Leonora Vizirescu, Durău etc.) vine din aceeași inepuizabilă aplecare spre sursele dostoevskiene ale discursului narativ, unde ieșirea din culpă și ispășirea sînt treptele unui proces îndelungat și dureros precum toate judecățile necruțătoare ale conștiinței. În căutarea liniștii, eroul lui Constantin Toiu cunoaște toate stările și manifestările infernului său interior, iar martorii se adună precum cele trei Erinii (Lelia, Teia și Lala), protejînd, destrămînd și re-făcînd un proces unde mai depun siluete diverse dintr-un panopticon atît de adecvat atunci cînd călătoria are funcția unui motiv, iar tema drumului este una dintre dominantele operei.

INTENȚIONAT am lăsat la urmă un aspect ce ține de plăcerea privirii și de poezia locurilor. Constantin Toiu e fascinat — se văzuse prea bine în *Galeria cu viață sălbatică* — de Bucureștii unui timp crepuscular, orașul lui Mateiu I. Caragiale și al lui Ion Vineanu, somptuos și secret, purtînd semnele timpului, semnele indicibile ale trecerilor. Insoțit și parcă ocrotit de Jorj Turgea, Bartolomeu Boldei străbate străzile cu rezonanțe mateine ale capitalei, se oprește la case care păstrează amintiri intrate indelebil în istoria marilor regrete, recunoaște probe imateriale ale unui univers unic, iar fraza dobindește treptat cadențe de poem și un fastuos registru încărcat de sugestii. Drumul descris vine direct din cadențele **Crailor de Curtea-Vechi**, iar intrarea în zona Curtii-Vechi a Bucureștilor are solemnitatea unei descoperiri. Culoarele sînt de stampă, iar desenul în sepie aduce aminte de paginile memorabilului poem în proză al lui Mateiu I. Caragiale. Un alt **insoțitor** prin labirintul memoriei Bucureștilor ar fi putut fi Pirgu, o spune indirect Constantin Toiu, iar cuvintele sînt toate trimiteri cu multiple conotații spre inima prozei precursorului.

Dar mai presus de comentariile cititorului, rămîne acea impresie pe care o dă de fiecare dată proza lui C. Toiu: o invitație la cunoaștere și la întoarcerea spre lumile zbuciumate ale ființei.

Ion Vlad

Filosofie și cultură

De la enigmă la paradigmă și metadigmă

ULTIMA lucrare a lui Mihai Florescu, **Enigmele și paradigmele materiei**, apărută în atît de prestigioasă colecție „Idei contemporane” a Editurii Politice (redactor: Alexandrina Părvu) este, într-un fel, o continuare a lucrării **Dimensiunile cunoașterii**, apărută cu ani în urmă la aceeași editură. Continuitatea pozitivă a celor două lucrări este dată de analiza amplă și competentă a ceea ce am putea numi romanul științei moderne, momentele dramatice prin care a trecut aceasta (îndeosebi fizica și matematica, iar, mai recent, biologia), în urma unor descoperiri epocale care au răsturnat vechi concepte și teorii și au impus regîndirea întregului eșafodaj teoretic al științei. În **Dimensiunile cunoașterii**, Mihai Florescu, analizînd caracterul istoric al cunoașterii, pune în lumină unele revoluții gnoseologice, determinate în primul rînd de pătrunderea dialectică în straturi de adîncime ale realității, de schimbări radicale ale imaginii despre lumea fizică, biologică sau social-umană, de modelarea matematică a proceselor și revoluția matematică, de tendințele tot mai prezente către o sinteză a spiritualității contemporane din perspectiva unei filosofii dialectice, materialiste. Plecînd de la noțiunea de **paradigmă**, introdusă de Thomas S. Kuhn, autorul adu-

ce în noua lucrare una dintre cele mai interesante contribuții ale sale — aceea despre relația dintre **enigmă**, **metadigmă** și **paradigmă**.

Enigmele alcătuiesc fondul problematic al cunoașterii științifice, problemele nedezlegate ale științei. În orice epocă istorică, în orice etapă a dezvoltării științei, enigmele — ca un cîmp deschis al cunoașterii, echivalent intelectual al necunoscutului existențial sau, după expresia lui Blaga, un mister existențial deschis — reprezintă o forță propulsoare a oricărui demers cognitiv cutezător, o veșnică tentativă pentru conștiința negatoare de limite a omului ca erou al cunoașterii. Dar progresul cunoașterii nu se măsoară prin multitudinea enigmelor ca atare, ci prin transformarea enigmelor în paradigme-adevăruri larg sau unanim împărtășite ale cunoașterii științifice, rezultînd din salturi epistemologice, acele momente cheie în care se efectuează trecerea de la un necunoscut esențial la un cunoscut esențial, intruchipat de o teorie referențială. Paradigmele nu alcătuiesc însă o stație terminus, ci o etapă și o pirghie a procesului cognitiv; ele devin un „generator” de noi enigme, în sensul problematizării intensive a cunoașterii, dar facilitează în același timp trecerea la **metadigmă** — fază superioară, moment parad-

xal în dezvoltarea cunoașterii, cînd sînt părăsite, reconsiderate nu teze sau concepte, ci legi și teorii, cînd au loc răsturnări de principii.

„Enigmele reflectă necunoașterea — scrie Mihai Florescu —, iar paradigmele, deschiderea posibilităților de cunoaștere pînă cînd se ajunge din nou în domeniul de necunoaștere ale enigmelor. Circuitul necunoaștere-cunoaștere se lărgește în spirală și deschide căile pentru cercetări și descoperiri noi. Paradigmele deschid cîmpuri noi de cunoaștere dar generează și noi enigme, deoarece pîtrund mai adînc în structurile materiale necunoscute...”. Metadigma, trebuie adăugat, se constituie tocmai în acest proces de descifrare a unor enigme de adîncime. Nu s-ar putea spune oare că metadigma este o paradigmă ce se deschide paradoxului, moment și conținut al unei revoluții științifice?

În lumina acestei scheme teoretice, poate fi examinată întreaga evoluție dramatică a științei secolului nostru. Este tocmai ceea ce-și propune să facă autorul cărții menționate, fără a transforma cituși de puțin formula de mai sus într-un fel de schemă moartă; ea nu face decît să exprime, într-o manieră originală, traectoria ciclică, caracterul triadice al procesului cunoașterii, al circuitului permanent între cunoscut și necunoscut. Volumul **Enigmele și paradigmele materiei** devine astfel un ghid filosofic foarte util și necesar în pădurea luxuriantă, plină de surprize și capcane, a științei contemporane. Pe primul plan se află, desigur, implicațiile, semnificațiile, efectele și dezbatările unor descoperiri care au revoluționat cunoașterea (tabloul) lumii fizice și intelectuale: teoria relativității,

mecanica cuantică — cu enigmele (unele dezlegate, altele noi), paradigmele și metadigmele lor, criza în macrofizică și microfizică — provocată îndeosebi de asimilarea și înțelegerea nedialectică a celor trei principii — **incertitudinea**, **complementarismul** și **probabilismul** —, cu tot cortegiul de îndoieli și critici, de contradicții și dificultăți în raport cu conceptele tradiționale (masă, cîmp, cauzalitate, structură, libertate, atom, foton, quanta etc.). Tulburătoare, plină de consecințe, generatoare de noi enigme este mai ales inserția perturbatoare a unui factor pe care știința tradițională îl ignora cu desăvîrșire — văzînd în asta o garanție necesară a obiectivității: subiectul cunoscător cu instrumentele de detectare și măsurarea elementelor ce compun lumea infinitului mic.

Analiza tuturor acestor probleme, a proceselor revoluționare spectaculoase din știința zilelor noastre ar cere un spațiu și o competență de care nu dispunem. Dar chiar și numai enunțul unor probleme: noua teorie a evoluției cosmice — stelare, galactice —, noua concepție a evoluției universului, cele trei crize în microfizica secolului XX, implicațiile epistemologice ale crizei în microfizică, de la demiurgul realului la lumea reală, noile tipuri de raționalitate științifică și tehnologică, închinătate socială și dezechilibru ecologic etc., ne arată că nicidecum cunoașterea științifică nu a pus atît de multe și grave probleme pentru toate formele culturii. Îi datorăm autorului acestei excelente lucrări, Mihai Florescu, conștientizarea filosofico-științifică a unora dintre ele.

Al. Tănase

Un clasic citit pentru noi

ESTE mult calm și încă mai multă îngăduință a înțelegerii fără de crispare în felul de a privi spre Negruzzi^{*)}, spre trecut, spre întemeietori și, în genere, spre „lume“ (lumea **asta**) al criticului de astăzi (Gabriel Dimisianu) și este caracteristică pentru privirea lui afectuos detașată, lipsită de încordare și de afectări savante, deprinderea de a largi pe nesimțite, ori de câte ori se poate, cercul reprezentărilor dinspre operă spre om și spre oameni, dinspre ostentația actului pur literar spre neostentativa fire a lucrurilor, mai ne-schimbătoare decât se admite că este.

Un soi de amuzament complice, înțimplindu-se să fie și altceva decât amuzament, îl ține foarte aproape și îl leagă de obiectul cercetării sale, o înclinație (fecundă de câte ori se manifestă) de a-l contempla fără grabă, în tihnă și cu omenească plăcere, de a-i „sorbi“ pe îndelete modul de a fi, evidentele dar și „filosofia“, naturalețea înfățișărilor efemere dar, adesea, și veritabila, tactic acoperita **natură**.

Criticul își **pindește** obiectul, urmărind mai ales să-i descopere latura revelatoare pentru observatorul **tîrziu**, pentru cititorul de aici și de acum, de dat și altor înțeleșuri, decât celor strict accesibile perspectivei de o frumoasă ingenuitate a creatorului nechinuit de prea mari ambiții creatoare și a străvechilor săi contemporani, dornici, cu tot ațita ingenuitate, să-și treacă timpul cu oarecare folos și cu satisfacția că, iată, avem o literatură, nu numai traducțiuni.

Este o aviditate ce încearcă a se stăpîni (câci nu vrea să depășească măsura, sporind peste marginile convenite intensitatea lentilei critice) și o **curiozitate** foarte vie, frînă și ea la timp, înainte ca „obiectul“ (restrîns) să dea semne de nerăbdare ori de saturație (semne că **nu** suportă) în liberul demers al eseistului actual, în avansurile și reținerile sale, dictate, cele dintîi, de un spirit acid, scormonitor și, cele din urmă, de controlul unui spirit, la fel de tipic, al moderației, al bunului gust, al echilibrului între antiteze.

Textul criticului, întemeiat pe vizibile **aderențe** (G. Dimisianu „simpatizează“ de la distanță cu C. Negruzzi) se **strecoară** cu finețe în textul scriitorului analizat și pînă la urmă se identifică, se cufundă în el. O anumită înțelegere afectivă, o colaborare intelectuală leagă strîns, într-o singură țesătură, firele celor două texte; într-adevăr ele se „înțeleg“ bine, își răspund și își corespund cu o rară, în astfel de cazuri, promptitudine, criticul preia din mers, de la primul semnal abia schițat, sugestiile emise de autorul „său“, le prefăce repede (și binevoitor, voluptuos) în bun propriu, în ceva ce-i aparține; și i-a aparținut încă dinainte, de cînd nu știa pozitiv că va scrie, odată, despre C. Negruzzi. Senzația de predestinare în legătura (de obicei întîmplătoare) critică-autor se impune aici de la primele pagini, fiind parcă de prisos a spune că **avantaj**ează studiul, conferindu-i un aer firesc, domestic, un aer de casă.

Criticul prinde din zbor cu un vădit atașament intențiile textului literar, uneori — se poate și asta — le „anticipă“, ca și cum le-ar fi exprimat el însuși dacă împrejurările o cereau și ar fi fost să fie el în locul clasicului nostru; simpla povestire a unei nuvele devine un act de identificare; povestind, în felul său, criticul rescrie textul literar în postura sa cea mai favorabilă, trece repede peste fragmentele „datate“, insistă cu poftă asupra celor rezistente, așternute de „adevăratul“ Negruzzi (pentru că există și unul fals, tributar clișeele romantice, tratate de nuvelist într-un stil plictisit rezumativ), în clipele norocoase, cînd dă friu liber firii sale de moralist comprehensiv, ușor dezabuzat, de „realist“ savuros al mediilor, al atmosferei, al cotidianului. Fragmentele substanțiale sînt intens valorificate în studiul lui G. Dimisianu, care trăiește și scrie foarte satisfăcut, cu deplină aprobare,

cu un simț subtil al afinității; în preajma lor.

Cînd simte apropierea citatului elocvent, autorul „introducerii“ se însuflețește, intră în ritm, se bine-dispune și, în felul cel mai destins cu putință, **participă**, neglijînd îndatoririle austere ale cercetătorului imparțial; C. Negruzzi profită din plin de pe urma acestor inteligente implicări, mai ales cînd este vorba de scrierile sale oarecum secundare, dificil, altfel, să fie „salvate“ integral. Comentariul se infiltrează exact pe traseele mai productive, punînd în valoare (citeodată) sporînd în debitul însuși al interpretării) resursele lor vii, împiedicate să circule de canoanele literare rigide ale vremii, prea respectate de cumintele (în toate sensurile) C. Negruzzi. Risi-pită în primele scrieri, nepretențioase, seva „literară“ se concentrează în comentariul de astăzi, ajungînd din stare doar virtuală și potențială, la starea de plinătate, de abundență, de pregnantă expresivitate. Critica nu se mulțumește să descrie, să reconstituie, rațiunea ei este să imprime un relief existentului (literar) și, fără manipulari abuzive, să-l potențeze. „Apare deci la Negruzzi și altă lume decât aceea a eroilor cu trăsături romantice, chinuți de pasiuni răvășitoare care îi împing la gesturi extreme. O lume ceva mai destină în felul de a vedea viața, mai înțelegătoare cu slăbiciunile omenești, neluînd chiar în tragic o pățanie de felul celei a postelnicului Zimbolic. O idee consolatoare este aceea că femeia trădează prin chiar firea, natura ei, în care ceva drăcesc a fost însă mințat. De altfel femeia ca intruchimare a demoniului, ca unealtă sau ca mesager al diavolului, este un motiv literar care tot prin Negruzzi pare să îi pătruns în proza românească... În descendență apropiată vom regăsi acest motiv în **Stan Pășitul** al lui Creangă sau în **Kir Ianulea** al lui Caragiale, narațiuni care comunică prin jovialitate cu spiritul negruzgian [...] **Toderică** are elemente care trimit și la **Ivan Turbincă** [...] aceeași bucurie a trăirii, aceeași împătımire de a vieții bogat, de a exploata deliciale existenței pînă la ultima picătură și de a înșela, amîna moartea cît de mult [...]”, „era bun la inimă, om cumsecade dar petrecăret, iubitor de viață veselă, de jocuri de cărți, «desfrinat cît se poate», păcate totuși benigne devreme ce în ochii Domnului afirnă mai puțin în balanță decât faptul de a fi oferit găzduire dezinteresată unor necunoscuți [...]”. Ca în povestirea populară, răsplata ce i se dă e amînarea morții pînă ce Toderică va epuiza toate posibilitățile de a-și oferi plăceri...“ etc.

Capătă, deci, relief, se bucură de prioritate în ordinea favorurilor lecturii critice și a lecturii pur și simplu, cu neascunsă mulțumire împărtășite, tot ceea ce în scrisul lui C. Negruzzi înseamnă: autenticitate, vivacitate a

percepției imediate, umor înțelept, dar și incisiv, al observării „moravurilor“, al acceptării, al generalității, al imuabilului („au mai pățit-o și alții“), tot ce vrea să spună că lucrurile sînt așa cum sînt deși ar fi fost de dorit (sau poate de nedorit?) să fie altfel decât sînt, tot ce semnifică o „știință“ sau un instinct al deprinderii, al experimentului verificat în mecanismul (bun, rău) al existenței de fiecare zi și de fiecare (oricît de diferită) epocă istorică, tot ce îndeamnă la resemnare, la precauție, dar și la îndărătnică luciditate, moldoveneasca lăsare în voie și tot atît de moldovenescul **spirit critic**, rapidele pasiuni și încetele treziri la realitate. Aceste **traiecte** (menite să fie bătute de mai toți prietenii, fiii și nepoții literari ai lui Negruzzi) sînt limpezite de G. Dimisianu în remarcabila sa **Introducere**.

PRACTICA îndelungată, devotată, de cronicar al literaturii contemporane, însușirile emnente de analist al prozei cu precădere, întreaga experiență de lector subtil al cărților îi sînt de netăgăduit folos lui G. Dimisianu cînd este vorba să pătrundă arta de mare prozator vădită, de pildă, în capodopera de douăzeci de pagini a lui C. Negruzzi, nuvela **Alexandru Lăpușneanu**, să dea seamă de motivele rezistenței sale estetice. În esență, extraordinarul text nici nu este altfel parcurs, altfel cîntărit în toate detaliile, în tot mecanismul desfășurării sale, decât ar fi, să zicem, opera unui autor contemporan. Și această „prospețime“ a întîmpinării critice lucrează în favoarea textului, actualizîndu-l printr-o lectură nouă, necolbuită, ori aservită ticurilor unui cercetător înrăit al istoriei literare. Nuvela (prin care proza artistică românească ia dintr-o dată ființă) se **rege-nerează**, își reafirmă interesul, puterea, complexitatea psihologică; ea pare astfel, din nou, după un veac și jumătate de la apariție, un fapt „curios“, cum trebuie să pară, să fie orice operă de rang superior.

Introducere se numește cartea, de o admirabilă densitate, dar impresia tot mai stăruitoare, pe măsură ce te apropii de capătul ei, este că, de fapt, își **epuizează** materia, spune cam tot ce era de spus despre Negruzzi, despre epoca sa, despre direcțiile pe care le inaugurează, despre posteritatea sa literară; și încă ceva pe deasupra, ceva tînd de o meditație personală asupra destinului literaturii noastre și, mai departe, asupra unui destin generic de scriitor român. Compartimentele aparent restrînsele opere (dar G. Dimisianu tocmai asta dovedește, că numai în aparență este restrînsă) sînt luate pe rînd, tacticos expuse (fără excese în ordinea expunerii, din acelea tipice „exhaustivelor“ monografieri), cite o scriere mai importantă este întoarsă pe toate fețele (dar fețele sînt esențiale),

ca și urmările actului inaugurator (printre contemporani, printre „urmași“, pînă la I.L. Caragiale, Creangă, Liviu Rebreanu) și, cînd crezi că totul s-a terminat și nu mai poate fi loc decât pentru dezvoltări abuzive, descoperi un foarte temeinic și incitant portret al „omului“ care a scris puțin, în realitate mult, portretul unui întemeietor. „Neintervenționismul, retragerea prudentă în momentele tulburi, cumîntirea temporară în folosul revenirii ulterioare, cînd împrejurările vor fi mai bune, cînd apele agitate se vor calma, le-a cultivat, fără îndoială, și C. Negruzzi de-a lungul unei vieți publice, politice, în care, **fără să fi acceptat vreun moment o știrbire a demnității, a încercat totuși să nu forțeze nici mina destinului, nici cursul evenimentelor** (s.n.) Retragerile tactice..., evitarea de a-și da adeziunea față de forțelor revoluționare sau de progres, cu care, în fond, simpatiza (nu fără aderențe conservatoare, totuși), situarea ceva mai în umbră, în al doilea plan al evenimentelor politice în momentele de ruptură, de răsturnări, i-au permis în citeva rînduri să fie tocmai el omul de legătură, omul politic preluat, făuritorul de punți, constructorul tranziției [...] Jovialitatea este o trăsătură a firii lui C. Negruzzi... Ea este transmisă tonului spiritual al **Scrisorilor**, perspectivei destinate..., modulul înțelept, ne-crispat, nepanicat de a întîmpina neplăcerile imediate. Acest om cultivă cu inteligență autoironia [...], seninătatea atitudinii, „buna creștere“ a celui care, chiar dacă are de făcut o remarcă tăioasă, **știe, și poate, să nu fie rău, și mai ales știe și reușește să nu fie rău fără spirit**“ (s.n.).

Autorul **Introducerii** ține seama, în chip binefăcător din mai multe puncte de vedere, că se adresează unui anume cititor. Priza textului asupra „nervozității“ moderne (experimentate și chiar „plictisite“) a acestuia reprezintă principala sa calitate. Nu se vorbește, nu se scrie oricum despre un scriitor în primejdie iminentă de a fi clasat, catalogat, prea bine știut, se vorbește și se scrie avînd în vedere această reală primejdie, aceste riscuri inevitabile pentru cine are simțul realității. G. Dimisianu îl are, cu prisosință, un fin instinct îl orientează în domeniile încă „interesantului“, îl determină să se stabilizeze la orizontul așteptărilor, al celor sănătoase, firește, dar și puțin (sau mai mult) blazate, spre ele se îndreaptă fără ocoluri (să nu ocolească cuvîntul) plictisitoare. Performanța sa este că, în limitele unui stil constituit, ce-l definește de multă vreme (un stil al măsurii, al echilibrului, al cumpătării) introduce firesc accente rapide, tonuri hotărâte, nuanțe mobile, ironice echivocuri, semnele (nervose) ale unei lecturi de autentic rafinament, ale unei strategii a prezenței.

Lucian Raicu

„Spectacol“

■ „...Fiecare creație i-a stat și îi stă sub semnul arderii lăuntrice și al distincției [...], prin însuși modul său de existență, prin acea stare de destin și tensiune ce constituie temelul ființei creatorului, prin imposibilitatea de a-și dovedi în afara spațiului artei rațiunea de a fi...“ — sînt cuvinte care, referindu-se la actrița Silvia Ghelan, definesc, totodată, scopul întregului Almanah „Tribuna“ (redactor responsabil Ion Cocora). Apărut nu de mult, **Spectacol** este o adevărată scenă a momentelor marcante ale artei interpretative românești și universale. Sînt prezente, prin interviuri, fragmente dramatice, confesiuni, eseuri, portrete (anecdote, chiar), personalități proeminente ale „artei spectacolului“, de la cele aparținînd de domeniul istoriei artei dramatice și pînă astăzi. Enumerăm, selectiv, în ordinea primei includeri în almanah: Aurel Baranga, Al. Voitin, Alexandru Sever, D.R. Popescu, Leonida Teodorescu, Mircea Vaida, Lucian Blaga, Mihail Lapteș, Virginia Dră-

goi, Aurel Stroe, Maria Tănase, Harry Brauner, Cella Delavrancea (cu amintiri despre tatăl său), Valentin Silvestru (despre oamenii de teatru mexican și un **Jurnal de critică — 1946-1981**), Liviu Doctor, Silvia Ghelan, Gheorghe M. Nufescu, Stela Popescu, Michel de Ghelderode (cu „tragedia pentru music-hall“ **Moartea doctorului Faust** în traducerea lui Vasile Voia), Constantin Tănase, Peter Brook, Olga Tudorache, Irinel Liciu, Dan Grigore, George Constantin, Tudor Gheorghe, Tom Jones, Barbara Streissand, Dina Cocca, Gina Patrichi, Mircea Albulescu, Silvia Popovici, Ștefan Iordache, Octavian Cotescu, Margareta Pogonat, Ion Besoiu (ultimii opt prin reliefante portrete semnate de Ioan Lazăr), Buñuel, Toma Caragiu, Tino Rossi, Eugen Mercur, Ligia Moga, Vasile Sălăjan și multe, alte multe nume „istorice“ sau de perspectivă ale spectacolului, nu doar teatral, ci privit în totalitatea variantelor sale moderne: teatru, muzică, film etc.

În totul, Almanahul „Tribuna“ oferind o lectură agreabilă, îngrijit scris și bogat ilustrat, este și o carte de inițiere — prin excerptare — în nobila vocație care este, trebuie să fie, **Arta**.

„Ion Barbu — gest închis“

● La sediul Asociației Scriitorilor din București a avut loc, vineri, 2 noiembrie, prima întîlnire de studiu interdisciplinar a operei lui Ion Barbu-Dan Barbilian, la care s-a discutat cartea recentă a lui Mandics György intitulată **Ion Barbu — „gest închis“**. Au participat la discuții Cezar Baltag, Maria Vodă Căpușan, Ov. S. Crohmalniceanu, Șerban Foarță, Mandics György, Nicolae Manolescu, Solomon Marcus, Al. Paleologu, Adrian Rogoz, Andrei Roman, Mircea Scarlat Laurențiu Ulici. Ședința a fost condusă de Marin Mineu. A fost prezent secretarul Asociației din București, Constantin Toiu.

*) G. Dimisianu, C. Negruzzi, Editura Minerva, 1984.

Insemnele maturității

PROZA lui Vasile Rebreanu e o „răzvrătire“ modernă, față de canoanele „Școlii ardelen“, act oarecum nonconformist, de candoare, prin care se afirmă în continuarea filonului epic transilvănean. Tabele de legi, care excelsaseră în sobra zgircenie a limbii nemetaforice din Mara, Arhanghelii sau Ion, scriitorul încearcă să le innoiască prin lirism. Aici proza se întâlnește firesc cu balada. În resoriturile sale intime, romanul Casa are o structură baladescă. Pe temeiul baladei, alta e semnificația morții, în romanul lui Vasile Rebreanu. Cu teasta zdrobită de „muchia săcurii“ Isaia nu trece în neant cu ochii închiși. Moartea nu e beznă. Lovitura de „săcure“ a rupt doar zăgăzurile osmozei panteice. Setea atavică, blestemul teluric, metafizica de fier a țărânelui transilvănean, așa cum le descrieseră un Slavici, Agârbiceanu ori Liviu Rebreanu, sint sfidate prin această moarte. Trupul lui Isaia Iofa stă întins noaptea în mijlocul cîmpiei transilvane: „Nu după mult timp îl găsi acolo, la margine de drum, în întinerie, băiatul lui George Draja“.

Vasile Rebreanu utilizează în epilog o modalitate eminamente lirică. „Băiatul“, fiu al naturii, vine nemijlocit din lumea poemului. El amintește tipologia personajului dintr-o postumă eminesciană („Fiind băiet păduri cutreieram...“), și în fine aceea a „băiatului“ din Lancrăm, scăldindu-se dionisiac în boabe de griu (Mirabila sămînță), ori desfăcînd din joc, „cum desfaci o jucărie“, mașinăria demiurgică (Psalm). Copilul nu sesizează moartea ca pe o dezagregare. Îl acoperă pe Isaia cu pămînt, își umple sinul cămășii cu pămînt și în cele din urmă, tot ca din joc, seamănă pămînt, pe pămînt. Dimensiunile devin dintr-odată simbolice.

Ceea ce se întâmplă în povestirile lui Vasile Rebreanu (vol. *Jaguarul*, Editura Eminescu, 1972), e o abateră de la canoanele tradiționale ale narațiunii culte. Nu e atît un proces deliberat, cu o conștiință teoretică limpede, cît un instinct narativ specific, funcționînd în sensul subtilității estetice a povestitorului popular. Pirghiile psihologice și morale știute sînt convertite în valori lirice. Moneda pe care prozatorul o introduce în relațiile dintre eroi e aceea a candorii. De mai mulți ani Vasile Rebreanu a intrat în „avangardă“ și de atunci continuă și reușește să-și mențină acest statut. Acțiunea e temerară, cu atît mai mult cu cît e o întreprindere de unul singur, pe cont propriu. Începînd cu nvela *Călăul cel bun*, cu straniile sale narațiuni, și pînă la *Un caz de iubire la Hollywood*, ieșit din „pluton“ înaintea piezilor și singur. Condiția acestui original scriitor comportă anumite avantaje și riscuri. E însă unicul său mod de a respira, de a gândi lumea, de a scrie. Pentru el e firesc ceea ce din unghiul privirii diurne corespunde unor esențiale schimbări de date ale realității. Vasile Rebreanu trăiește structural ideea de „aieva“, de realitate a fantasticului, așa cum o simte povestitorul popular. El nu se miră cînd ciudații „Om cu fes albi“ îi pune în față „Soarele, luna și o stea“, eroii lui doresc să reformeze universul prin „călăi buni“ — inocența, candoarea și tandrețea — toți tinjesc după inefabil: „Făurim ziua a opta“. Treptat cititorului i se înfățișează o lume, ideile și faptele se organizează în categorii, în entități care compun o mitologie care este a lui Vasile Rebreanu. Doi Ciobani rățesc după o turmă de mioare, oile acestora albe ca florile de pe cîmpurile Tenechiei sînt idealuri, variante ale inaccesibilului. Sint oile-năluci răpide de „sfîntul-Crivăț“ și purtate aiurea în lume — simbol cu semnificații pragmatice, decurgînd din civilizația pastorală de imemorabilă vechime românească. Sint apoi caii, deloc mistici, deloc tenebroși, herghelile de cai selenari, roibii, caii vieții și cei ai morții, pe care intră călare visul în acest univers baladesc. Și totuși foarte rar întîlnim apariții ecvestre în viziunea sa, aceasta deoarece caii sînt fără stăpîni, un regn luminos, adevărate umanități. Sint o lume specifică, făcînd trecerea din-

tre om și natură. Ei se aseamănă centaurului mitologic, deoarece vorbesc, gîndesc, suferă ca oamenii, sint umani. Ca prelungire a atitudinii expresioniste ce se opunea împietririi sufletești ca rezultat al tehnicismului, scriitorul propune o specie sortită pieirii, înlocuită de inteligență cu mașinile. Moartea cailor seamănă cu moartea bizonilor americani din poezia lui Sandburg și implicit cu sfîrșitul ultimului centaur.

Moartea poate fi o femeie cu baston, „ciinele negru“ sau călărețul demonic cu mantie mohorîtă, pe un cal roib, ca în povestirile lui Villiers de l'Isle Adam. Vasile Rebreanu stăpînește o interesantă și consecventă artă a mitizării. Unor personaje și fenomene folclorice le descoperă noi sensuri, le prelungește biografia legendară de acolo unde o lăsase fantezia basmului.

În romanul *Un caz de iubire la Hollywood*, povestind „cazul“ de iubire al Neyrei Dorothy Vetusi, reușind o tipologie autentic americană, cu identitate americană, Vasile Rebreanu se integrează însă implicit, ca un alter-ego al personajului. El vede și fotografiază America, iscoditor, cu obiectivul reporterului european, dar de asemenea prin ochii scînteietorii ai femeii, și ce femeie (!) — îndrăgostită de un arbore albastru, de un Ocean, de stafia unui mare regizor de la Hollywood, și, în fine, de Basil... E desigur o poveste în care Neyra rățăcește în goana ei după frumoase himere, printr-o lume haotică, diformă și totuși, tandră. Privirea ei conferă ființelor și lucrurilor tandrețe. Această „love story“ începe ca o poveste, rezolvarea ei fiind poetică. Neyra se refugiază în cele din urmă „în niște regiuni nepopulate din U.S.A. unde trăiesc în libertate mustangii, vestiții cai sălbatici din Nevada, Colorado și Wyoming“. Într-o lume în care caii sălbatici sint amenințați, sint vînați, cineva face un gest absurd, copilăros, apărîndu-i cu cercul subțire al unui lasou.

În cazul acestui prozator profund interesat de semnificațiile etice și morale ale societății, teatrul (*Fintina cu patru adevăruri*, *Asasinul pe plaja pustie*, *Sutene pentru călugări*, *Pe loc repaus... asasini*!) completează, prin mijloacele sale proprii, ceea ce în proză poate exista doar ca „joc secund“, ca latență. Psihologii complexe, caractere sau simboluri, personajele dialoghează. Cu vîntele, ca verbe, verbele, predicatelor existenței, gramatica specifică a replicii relevă pregnant sensurile realității. Scrutînd cu ochi eritice faptele, dramaturgul observă și tratează cu ironic, cu umor și sarcasm mecanismele complicate ale raportului dintre adevăr și aparență.

Ca dramaturg, Vasile Rebreanu e „tradițional“ doar în măsura în care toate întreprinderile sale pe tărîmul teatrului sint animate de un profund sens etic.

TRECÎND zilnic cu pas măsurat prin fața casei autorului Arhanghelilor, el privește lumea cu ironică înțelepciune, „cînd cu un ochi verde, cînd cu un ochi albastru“... Acum, la jumătate spre o sută — vîrsta prozatorului stă la umbra altei mii de pagini ale unui nou roman, zid ciclopice pe care scriitorul în plină maturitate îl ridică drept, ca o sfidare în fața neantului. În mia aceasta de pagini trebuie să fie zidit cineva, care strigă: „Dau un regat pentru un cal!“ Într-adevăr, prozatorul acceptă acest schimb și astfel intră în altă poveste de o mie de pagini, în care cineva spune — „Dau un regat pentru un cal!“ — și așa mai departe, ca o tîndrețe fără bătrînețe.

Mircea Vaida

Sinele de taină

CÎND, prin 1964, se punea imperios problema apariției la Bacău a noii serii a revistei „Ateneu“, un coleg mai în vîrstă, cu o mare experiență literară, îmi spunea că va fi foarte mulțumit dacă, prin ani, publicația bacăuană va reuși să impună în peisajul cultural național măcar un scriitor important. Cu entuziasmul anilor tineri și cunoscîndu-mi colegii cu care porneam la drum, i-am replicat prompt că viitoarea revistă va proba existența în acea parte a Moldovei a unei adevărate pleiade de tinere talente de care se va vorbi cu siguranță. A zîmbit superior și incurajator, totodată. Nu cu mult în urmă, reîntîlnindu-ne, cu un anume prilej festiv, am reluat discuția și, amintindu-i acel moment al începutului nostru de drum, i-am citat cîteva nume de notorietate, scriitori formați în climatul propice al „Ateneu“-lui, foști sau actuali redactori ai revistei din a căror strădanie s-a ivit și s-a impus publicația din orașul lui Bacovia; de data aceasta zîmbetul i-a fost luminos și mulțumit, răspunzîndu-mi surprinzător: „Prin locurile de bastină ale unor Alecsandri și Bacovia era firesc să se arate și alte chipuri de poezi...“. I-am replicat sec: „Răspunsul acesta l-am așteptat acum douăzeci de ani...“.

Ovidiu Genaru este unul dintre acei — primii cinci-șase — tineri care atunci, în 1964, la Bacău, puneau bazele noii instituții de presă și cultură, fiind în același timp un reprezentant de frunte al grupării literar-artistică „Ateneu“. Poet prin datul său — *poeta născutur*, ziceau strămoșii latini —, Genaru și-a adus din plin partea-i de frumusețe și har la configurarea cultural-artistică din această parte a țării în ultimele două decenii, cărțile sale — zece de poezie, patru de proză, la care se adaugă trei piese de teatru — plasîndu-l și din punct de vedere numeric pe primul loc al scriitorilor din Bacăul de azi. După cum se știe, începuturile literare din anii '55-'60 au fost destul de incerte, cu multe căutări, ideile, ca și cei care le vehiculau, schimbîndu-se destul de ciudat. Ovidiu Genaru, ca mulți din generația noastră, și-a început ucenicia în acest context, primele poezii publicate în reviste ca și *Un șir de zile* — debutul său editorial — purtînd amprenta acestor stări indidicibile. Cu volumele *Nuduri* și *Patimile după Bacovia* (ce titlu extraordinar!) se impunea însă ca un poet de excepție. O voce proaspătă, cu un timbru neo-bacovian, în care cuvîntul se altoia pe ideea, ideea fiind o stare de fapt, o voce de sine stătătoare se modela printre atitea modele ale vremii. Livresc și nu prea, cochetînd cu un anume naturism, ușor ironic și la fel nostalgic, Genaru se desena ca un poet al unui timp în prefecere. Iată, în acest sens, dintr-o bacoviană — *Nervi de primăvară* (!) — cîteva versuri definitorii: „Ca o bătrînă magazie eșuată în grădină / a inverzit mahalaua alge și licheni / vîntul sperie timpul frumos și din / cămașa pensionarilor se fac pinze de corăbii / care vor duce strada noastră în soare acum / se-nchide socoteala se trece vama fericii“ etc., sau din *Nuduri*, acea carte venînd din *Cîntarea cîntărilor*, din Sapho, din Bilitis sau numai din minunata închipuire a Poetului, aceste gînduri dispuse în terține: „Bucurie de toamnă, / craniu de măr în apele nopții, / astru în stingere. / Din aminul cerului / bourii pădurilor spre tăierea capului. / A pierit obiceiul verii, / împerecherea cucului / a strălucit. / Numai pentru cei sprinteni / e mai scurtă calea / spre magia fecioarelor“, și, din aceeași carte: „În lumina amicală a lumii / neprihănitele dorm. / O, pieptar de hîcint, o, vestmint, / mis-

ter al florilor de sin, / dar trup fără saț, străveziu, fără boli. / Sufletul prin preajmă vi-l simt. / Și la toate vămile, la toate ieșirile / preotesele Astarteei v-așteaptă. / Neprihănitele dorm profund în embrion.“

Desigur, avem de-a face cu un poet de marcă, a cărui trecere rămîne netrecere prin izbinzile lirice, prin caratele multe ale acestor izbinzi. Cu timpul, deși Genaru rămîne mereu egal cu sinele-i de taină — inspirație, ton, profunzime — poetul devine mereu mai inclinat, mai meditativ, exprimînd timpul, mistuirea acestuia. Este în fond mișcarea de coborîre spre întrebare, spre analitic, spre grav a adevăratului artist; este ceea ce se întîmplă în *Goana după fericiere* (premiul Uniunii Scriitorilor) — carte încă din titlu definindu-se în sensul celor de mai sus —, în *Madona cu lacrimi* și *Poeme rapide*, trecerea spre această stare făcîndu-se prin volumele *Bucolice* și *Elogii*, în care Ovidiu Genaru se desprinde într-o anume măsură de orașul cu patimile, frumusețile și durerile sale, căutînd a se regăsi într-o natură încă puternică, încă păstrînd puritatea, încă în stare a mai salva frumusețea dintotdeauna a omului: „Dălii stufoase singurează: sintem ultimele. / La picioarele tale o foaie de carte. / Ieșiți, ieșiți în blindul septembrie, / anii sint calzi, mierla i-a fluiert / deasupra cătunului. / Porumbița de ieri acum e madona cu pruncu...“, și poetul continuă așa pînă cînd spune: „Îți amintește de cei morți / ultima floare modestă din umbra gardului. / Găurile săpate de vînt în copaci / le strigă numele...“. E aici, și în alte asemenea poeme, o durere stăpînită, un gînd de timp ușor împingîndu-ne spre veșnicie. Și, deși ni-e teamă, ne place și mergem într-acolo...

În pauzele dintre cărțile-i de poezie, care îi definesc adevărata-i statură literară, Genaru a scris și proză: romanele *Week-end în oraș*, *Fidelitate* și *Iluzia cea mare*; *Cafeneaua subiectelor* — proză scurtă ironico-satirică, precum și cîteva piese de teatru: *La margine de paradis*, *Viața particulară*, *Exerciții de forță și echilibru*, toate acestea, alături de poezie, participînd la cunoașterea chipului poetului la maturitatea-i deplină.

Se știe că după 1960 poezia lui Bacovia și spiritul acesteia s-au bucurat de o audiență extraordinară în rîndul poezilor tineri. Genaru este unul dintre puținii care au știut să intre în acest flux doar cu propriile-i puteri și să rămînă el însuși, atmosfera neo-bacoviană potrivindu-i-se, fecundîndu-i, într-o anume măsură, talentul, el realizîndu-se, însă, în sfere cu totul altele, peste toate plutînd magia unei mari poezii. Faptul că Genaru lucrează acum în calitate de custode al Casei memoriale „G. Bacovia“ din Bacău îi conferă, de asemenea, o aură, cumva bacoviană; el rămîne, repet, el însuși, poet dintr-o stirpe aleasă, îmbogățînd prin creația-i poezia românească de astăzi.

Radu Cârnci

Calendar

- 25.X.1934 — s-a născut Hans Schuller.
- 27.X.1934 — s-a născut Elena Dragos.
- 28.X.1983 — a murit Ionel Marinescu (n. 1909)
- 29.X.1919 — s-a născut Ion N. Voiculescu.
- 29.X.1921 — s-a născut Kovács János.
- 29.X.1930 — s-a născut Radu Cosașu.
- 30.X.1858 — s-a născut Duiliu Zamfirescu (m. 1922)
- 30.X.1900 — s-a născut Veronica Obogeanu.
- 30.X.1901 — s-a născut Mihail Straje (m. 1978)
- 30.X.1918 — s-a născut Mihail Bădescu.
- 30.X.1943 — s-a născut Aurel M. Buricea.
- 30.X.1960 — a murit Mircea Florian (n. 1888).
- 30.X.1976 — a murit Barbu Solacolu (n. 1897)

- 31.X.1881 — s-a născut E. Lovinescu (m. 1943)
- 31.X.1920 — s-a născut Henri Wald.
- 31.X.1972 — a murit Onisifor Ghibu (n. 1883)
- 1.XI.1887 — s-a născut N. Davidescu (m. 1954)
- 1.XI.1902 — s-a născut Constantin Chioralia.
- 1.XI.1903 — s-a născut D. Almaș.
- 1.XI.1926 — s-a născut Ion Ruse
- 1.XI.1929 — s-a născut Vasile Nicolescu.
- 1.XI.1934 — s-a născut George Boitor (m. 1976).
- 1.XI.1942 — s-a născut Gabriel Iuga.
- 1.XI.1944 — s-a născut Mircea Muthu.
- 1.XI.1946 — s-a născut Eugen Uricaru.
- 2.XI.1816 — a murit Gheorghe Șincai (n. 1754)
- 2.XI.1872 — s-a născut Cincinnati Pavelescu (m. 1934).
- 2.XI.1907 — s-a născut Ștefan Bossun.
- 2.XI.1912 — s-a născut Dorian Grozdan.
- 2.XI.1912 — s-a născut Gheorghe Ivănescu.

- 2.XI.1916 — s-a născut Laurențiu Fulga.
- 2.XI.1921 — s-a născut Virgil Vasilescu (m. 1975)
- 2.XI.1929 — s-a născut Nicolae Teică.
- 2.XI.1927 — s-a născut Rodica Toth.
- 3.XI.1866 — s-a născut Traian Demetrescu (m. 1896).
- 3.XI.1903 — s-a născut Tatiana Berindei.
- 3.XI.1924 — s-a născut Grigore Beuran.
- 3.XI.1924 — s-a născut Paul Cornea.
- 3.XI.1938 — s-a născut Nicolae Dragos.
- 3.XI.1941 — s-a născut Ion Sângereanu.
- 4.XI.1906 — s-a născut Horváth Imre.
- 4.XI.1907 — s-a născut Cella Serghi.
- 4.XI.1921 — s-a născut George Ciudan.
- 4.XI.1930 — s-a născut Horia Aramă.
- 4.XI.1970 — a murit Tudor Mușatescu (n. 1903).
- 5.XI.1880 — s-a născut Mihail Sadoveanu (m. 1961).
- 5.XI.1920 — s-a născut Alexandru Șipercu.

- 5.XI.1933 — s-a născut Elena Zarescu.
- 5.XI.1935 — s-a născut Radu Selejan.
- 5.XI.1942 — s-a născut Mihai Sin.
- 5.XI.1951 — a murit I.C. Visarion (n. 1879).
- 5.XI.1979 — a murit Matei Alexandrescu (n. 1906).
- 6.XI.1905 — s-a născut Simion Stolnicu (m. 1966).
- 6.XI.1914 — s-a născut Alexandru Mitru.
- 6.XI.1933 — s-a născut Varro Ilona.
- 6.XI.1933 — s-a născut Ilie Purcaru.
- 6.XI.1940 — s-a născut Mihai Zamfir.
- 6.XI.1941 — s-a născut Victor Niță.
- 6.XI.1947 — s-a născut Alex. Stăfănescu.
- 7.XI.1972 — s-a născut Ion Aurel Candrea (m. 1950).
- 7.XI.1881 — s-a născut Peter Neagoe (m. 1960).
- 7.XI.1914 — s-a născut Ion Bănuță.
- 7.XI.1923 — s-a născut Paul Georgescu.
- 7.XI.1977 — a murit Al. Dimitriu-Păușești (n. 1909)

Romanul unei lumi care a fost

TUDOR TEODORESCU-BRANIȘTE

PUBLICAT în 1944 — deci, acum patru decenii —, retipărit în 1961 și 1965, de fiecare dată cu o prefață de Radu Popescu, romanul **Prințul***) de Tudor Teodorescu-Braniște a apărut din nou, de data aceasta însoțit de un substanțial studiu semnat de Valeriu Răpeanu. Să se datoreze acest fapt reamintirii unuia dintre cei mai străluciți ziariști din țara noastră, sau redescoperirii prozatorului Tudor Teodorescu-Braniște, autor a trei volume de nuvele și a șase romane, publicate între 1922 și 1960? Cred că a doua ipoteză corespunde adevărului. Câtă vreme a trăit și s-a aflat în avanscena publicisticii românești, personalitatea scriitorului a fost pusă în umbră de aceea a gazetarului, deși, așa cum l-am cunoscut, Braniște ar fi voit altfel. Inima lui rămăsese la dragostea cea dintâi, la literatură, pe care n-a părăsit-o niciodată, ba chiar i-a fost refugiu, atunci când scrisul zilnic, gazetăresc i-a fost interzis de evenimente.

Nu s-ar putea spune că proza lui Tudor Teodorescu-Braniște nu s-a bucurat de atenția criticii din vremea respectivă. E. Lovinescu, Perpessicius, Pompiliu Constantinescu, Șerban Cioculescu, G. Călinescu, Mihail Ralea — pentru a nu aminti decât pe corifei — au comentat volumele apărute și au degajat unele concluzii cu caracter generalizator privind scrisul lui Braniște. Pentru Călinescu, Tudor Teodorescu-Braniște este un „scriitor cu o viziune originală și cu personalitate”, iar pentru Mihail Ralea este „autorul unei cărți (se referă la **Fundătura cimitirului nr. 13**) de factură originală, tratând o temă nouă în literatura noastră. Romanul său

*) Tudor Teodorescu-Braniște, **Prințul**, cu un studiu introductiv de Valeriu Răpeanu, Editura Eminescu, 1984.

e frumos și trist, așa cum sînt romanele de profundă pricepere omenească”. S-a discutat mult și se mai discută încă (a se vedea studiul amintit al lui Valeriu Răpeanu) raportul dintre proza literară a lui Braniște și scrisul său de ziarist sau, mai precis, cum se întreabă Răpeanu, „în ce măsură procedeele specifice ale artei ziaristului de a percepe, comenta și aprecia realitatea și-au pus amprenta asupra paginilor sale de ficțiune”. Discuția este justificată și urmărind evoluția prozei lui Tudor Teodorescu-Braniște de la volumul de nuvele **Suflet de femeie**, apărut în 1920, și pînă la ultimul său roman, **Primăvara apele vin mari**, publicat în 1960, se pot trage unele concluzii de ordin teoretic privind raportul dintre realitate și creație literară, dintre autentic și ficțiune. În prima perioadă a scrisului său, Braniște este tribut ar activității sale de ziarist obligat să constate realitatea imediată, s-o comenteze și să o transmită imediat, zilnic, cititorilor săi. În scrisul cotidian al gazetarului, transfigurarea, creația artistică nu își are locul, după cum în literatură transcrierea autentică a realității conduce la altceva decât la operă literară. Proza lui Braniște a evoluat, însă, și în măsura în care scriitorul a ajuns la stăpînirea mijloacelor de creație specifice literaturii, separîndu-le de acelea ale scrisului gazetăresc, opera sa atinge valori de necontestat, situîndu-l pe autor printre scriitorii realiști care au marcat literatura noastră dintre cele două războaie mondiale. Dovada cea mai peremptorie o constituie romanul **Prințul**, considerat drept culme a prozei lui Tudor Teodorescu-Braniște.

PRIVIT superficial, s-ar putea spune că romanul acesta nu aduce nimic nou față de altele romane ale unui sfîrșit de epocă, ale sfîrșitului unei clase sociale, ale prăbușirii unei lumi, descrisă în atîtea volume. În aparență, drama lui Jean-Andrei Munteanu pare a fi drama aristocrației măcinată de propriile păcate, dărîmată de timp și de evenimente aduse de curgerea timpului. Dacă această aparență ar constitui realitatea, atunci romanul lui Braniște ar fi lipsit de originalitate, ar fi o altă povestă, scrisă cu talent, dar o altă povestă despre o lume și despre întîmplări atît de cercetate de scriitorii interbelici și de unii din cei ce au urmat. Jean-Andrei Munteanu, exponentul unei clase sociale pe cale de dispariție dar care se cramponează prin orice mijloace de pozițiile sale, după

ce își cheltuiește tinerețea și averea la Paris, se retrage la o rămășiță de moșie și în pustiul unei dărăpănături de conac, într-o mică așezare. Munteni, pentru a-și apăra, cu mijloacele de care, încă, mai dispune, demnitatea lui și a clasei căreia îi aparține. Situația financiară în care se află, realitatea socială în care este obligat să trăiască nu îi îngăduie să apeleze la clasicele mijloace, obișnuite clasei sale. Nu poate fi brutal, pentru că nu are cu cine fi. Nu poate fi agresiv, pentru că s-a izolat și este un izolat. Nu poate combina afaceri, pentru că nu mai are cu ce și cu cine. Și apoi, nu stă în demnitatea lui de aristocrat să se amestece în afaceri mărunte, de exemplu în vînzarea unei ciosvirte de pădure. Și nici nu se pricepe. Dar nu trebuie să arate această nepricepere. Atunci, cum să-și apere prestigiul lui și al clasei lui, cum să-și țină rangul? Își construiește o lume a lui, mai mult imaginată decît reală, îmbrăcînd realitatea în care trăiește în hainele ireale ale existenței lui de altădată, cînd strălucea în saloanele și cazinourile pariziene, cînd era adulat de femei frumoase și de conți și prinți, cînd domina prin bogăție și egoism pe cei din jurul său. La Munteni, conacul nu este un palat, ci o paragină. Conți și prinți nu există. Locul lor l-au luat familia preotului Anton, cu preoteasa „scundă, grasă și acum părea mai grasă, fiindcă era însărcinată”; familia șefului de haltă de cale ferată, Take Criveanu, și silvicultorul Vasile Gărdescu. În locul cochetelor de altădată care îi frecventau somptuosul apartament din Paris, sosea cînd și cînd în conacul îmbătrînit de la Munteni, „cu tencuiala căzută ici și colo, de se iveau cărămizile vechi”, Doamna Marioara, „șanteză” pe vremuri la varietelul din tîrgul apropiat, acum retrasă, dar încă activă. În locul banchetelor cu mincăruri și băuturi fine pe care Prințul, cum i se spunea lui Jean-Andrei în lumea pariziană, le oferea la Paris, acum la Munteni, din cînd în cînd „primea” pe popă, pe șeful haltei, pe silvicultor și le oferea bucate pregătite de baba Floarea, vinuri dintr-o rămășiță de cramă și drept aperitiv, țuică. Vocabularul Prințului rămăsese același ca în trecut, iar formulele de politete forțată, asemenea. „Sărut mîinile, nobilă doamnă. Bună seara, domnule Criveanu. Sînt foarte bucuros să vă pot primi în casa mea. Ce face fiica domniei-voastră?” — se adresa el familiei șefului de haltă. Lumea în care trăia era complet alta decît aceea de la Paris, dar el o trata aidoma ca pe aceea din depărtatul oraș francez, pentru că așa

voia el, pentru că astfel îi convenea lui, pentru că aprecia și hotăra el — numai astfel se poate salva din marasmul în care era obligat să trăiască. Ce se întîmpla cu cei de o seamă cu el, cu ceilalți aristocrați, nu îl interesa. Pe Amalia Frunzetti, soția decedatului diplomat Victor Frunzetti, retrasă și ea la o moșie, dar activă, plină de spirit practic și care încercase să-l cucerască, Jean-Andrei o găsea vulgară și a îndepărtat-o în maniera lui, politicoasă în aparență, dar rece și tăioasă în fond. Pe Prinț, numai fericirea lui îl interesa.

Dar, acest întîrziat într-o lume în schimbare, această fantomă a unei lumi în dispariție nu voia să cedeze, nu voia să înțeleagă ce se petrece cu el și cu clasa lui. Continua să reziste cu îndărătnicie. Este adevărat că lupta cu mijloace deosebite în care avea mare încredere. Ele nu puteau să-l trădeze, pentru că, credea el, constituiau singura realitate, o realitate în care el trăise altădată. Cînd, însă, și-a dat seama că este înfrînt și, conform logicii sale, nu mai este nimic de făcut, a găsit soluția tot în conformitate cu structura lui psihologică: s-a aruncat înaintea Orient-expresului, a celuiui tren care, altădată, îl ducea spre lumea lui pariziană.

Drama lui Jean-Andrei Munteanu nu este numai drama unei clase sociale, ci și a unui mare egoist care nu vede și nu înțelege nimic dincolo de interesele lui, de fericirea lui. Iar atunci cînd nu le mai poate avea, nu le mai poate apăra, tot ca un egoist dispăre. Tocmai aici, în această fină pătrundere în psihologia unui individ, exponent, totuși, al unei clase, constă originalitatea modului de a privi o anumită etapă a istoriei de către Tudor Teodorescu-Braniște. Bun cunoscător al lumii în care trăiește la Munteni Jean-Andrei — aici experiența de gazetar l-a ajutat — romancierul a construit tipuri viabile, contrastante prin caracterul lor dar totmai cu atît mai reprezentative pentru mediile cărora le aparțineau.

Romanul **Prințul** este o valoroasă măturie literară a unei epoci a istoriei societății noastre. Reeditarea lui este binevenită. Trecutul, un asemenea trecut, nu trebuie uitat. După cum, nu trebuie uitat că Tudor Teodorescu-Braniște își are locul lui de merit în rîndul prozatorilor noștri.

George Macovescu

Promotia '70

CONSECVENT cu sine însuși, pîrînd a fi un poet fără evoluție vizibilă, perpetuînd la maturitate motivele lirice și maniera debutului, ION COCORA (n. 1939) este, în **Palimpsest** (1969) ca și în **Plante de dincolo** (1983), pe tot parcursul de pînă acum al poeziei lui (alte titluri: **Dezlegarea de chaos**, 1973; **Suveranitate lăuntrică**, 1975; **Inventatorul de numere**, 1976) același liric afectuos și afectat, pornit într-o indescritibilă aventură pe canalele de orgă ale cuvîntului, înarmat cu o imaginație enormă, stufoasă, turbure și cu o sensibilitate de adolescent în continuă mirare de sine și de întîmplările sufletului său, insistînd îndrăgostit de inefabil și amator de complicate festinuri frazeologice pe care le cultivă oarecum independent de voință, ca pe o fatalitate a rostirii, nu fără a sesiza grozava zbirnîlală a avalanșei de cuvinte căroră nu vrea, nu știe sau nu poate să li se împotrivească, lăsîndu-le să deverseze redundant și indescifrabil, recunoscîndu-și însă dezarmant de sincer „vina” — în secret închipuită ca „onoare” — unei irepresibile pofte de vorbire: „Veghe invăpăiată tăcere greu de străbătut ca durerea ia-mi dacă / vrei complicate fraze ia-mi dacă e cu puțință verbul să nu mai / aud o noapte măcar cum îmi zbirnîie în urechi obscura imperso- / nala lui orgă”. Clamare doar afectată căci, în fapt, poetul se simte bine în preajma uriașelor mormane de vorbe, cu multe metafore,

comparații, epitețe, puse una peste alta și legate printr-un fir narativ, cel mai adesea în registru sentimental-erotic. Ilustrativ pentru acest nesațiu panta-gruic de lexic dublat de o sentimentalitate galantă este poemul **Un trandafir roz**: „Un trandafir roz / priviți doamnă nimfă cum aleargă pe scările de marmoră / Un trandafir roz / auziți doamnă cum nechează în vîi / Un trandafir roz / doarme doamnă nimfă pe încheieturile voastre de smarald / Un trandafir roz / paște doamnă nimfă în iarna pînă la gleznă / Un trandafir roz / înflorește doamnă nimfă în lacrima galbenă a albinelor / Un trandafir roz / vine doamnă nimfă în vizuina de iarnă a vulpii / Un trandafir roz / nu e amăgire doamnă nimfă poate fi paznic de far / Un trandafir roz / nu e amăgire doamnă nimfă poate da o recoltă de lînă merinos / Un trandafir roz / să vorbim doamnă nimfă deschis poate fi o piatră de moară / Un trandafir roz / rîvnește doamnă nimfă să ajungă la academia trandafirilor roz / mai mult chiar decît o meduză la academia meduzelor / Un trandafir roz / exprimă doamnă nimfă condoleanțe rudelor grădinarului decedat / Un trandafir roz / își amintește doamnă nimfă de salamandre în bătaia vîntului / Un trandafir roz / totdeauna doamnă nimfă poate fi o bună călăuză / Un trandafir roz / se salută doamnă nimfă cordial / Un trandafir roz / dacă vreți să știți doamnă nimfă e un trandafir roz”.

Pe această structură de adîncime a

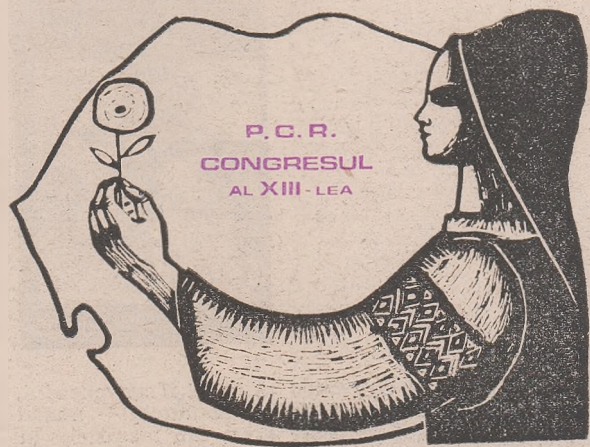
poetului, reiterată de la o carte la alta, se înalță ca o cetate pe altă cetate singura realitate întrucîva și lăuntric schimbătoare a poeziei sale, și anume convulsia reflexivă. Consecință îndepărtată a mirării structurale, acest du-te-vino al gîndului ia de regulă înfățișarea unei reverii ciudate, în locul nemișcării caracteristice, a fixității privirii, apărînd aici o mișcare pulsatorie a ochiului care apropie și distanțează lucrurile, ca un transfocator, și o mișcare asemănătoare a gîndului care imaginează mereu copios dar mereu imprevizibil. Reveria însăși e abundentă în materie, iar singura ordine pe care se străduiește poetul s-o impună la nivelul expresiei este a versetului, în maniera lui Saint-John Perse uneori, alteori în aceea a lui Virgil Mazilescu, fără însă divagațiile infrapoetice ale primului și fără eliptismul sau abruptețea celuialt. Ion Cocora ține să fie întotdeauna liric, drept pentru care dă dicțiunii un aspect de confesiune în care se acumulează narativ o sumedenie de impresii trase în imagini, un desîș imagistic, produs sinestezic al orgiilor de cuvinte: „Noapte de octombrie nu am ce să-ți înapoiez / dorința pierdută în vînt își va împrăstia cenușa / stelele se înecă în extaz peste fereastră ei / înfricoșează cu semne lampa mică de la capătul patului / unde e confuzul și somnolentul Mefisto / să vină în negrele faruri de oriunde să vină / pe blindele scări de fildes să nu fiu eu singurul nebun / iată îndurerat ochiul

și preamărit botul minzului / în îmbrățișare se trezește sufletul pribeag al vinului / bun rămas oracolului bun rămas florii de mentă / ea în somn aude greierul dulce / un rîu liniștit pe pragul casei și o iederă fără ev / părul negru umple de orgolii tablourile / ea în somn vede fața pămîntie a mamei / stai nu pleca strigă acolo e bucata și cobaiul / meditația și știința tu ai slujit și nici o jertfă nu-i mare”.

Calofil din efortul, oricum minim, de a disciplina aglomerația lexicală, poetul, ca să uzeze de o distincție călinesciană, urmărește înțelesul fiecărui vers, mai puțin însă sensul unei întregi poezii. Rostirea frumoasă pare, de aceea, suficientă sieși. Mai nou, parcă bănuind posibilitatea unui reproș, el încearcă, pe urmele modei teoretice, să pună în discuție poetică textul ca text: „O pășește încet / în limpedea grădină a textului / masca maestrului e pulbere de aur / pe acoperișurile provinciei” zice undeva, modificînd perspectiva. E o modificare totuși de suprafață, care nu atinge, deocamdată, structura lirismului său. Și nici nu pare să-i diminueze neobișnuita voluptate a rostirii abundente, cu toate că, în cartea din 1983 cel puțin, există vagi semne de economicitate lexicală. Poetul rămîne însă mai convingător în textele care au „vina” apetitului vorbirii decît în cele care se lipsesc de ea.

Laurențiu, Ulici

TREPTRE ALE DEVENIRII NOASTRE

ADINCA și implinită, contemplându-și cu neasemuită grație înmiresmatele roade, cu o măreție sporită de lumina domoală, toamna românească '84 își prelungește, dincolo de culoare, existența. Un moment doar, atât ești ochiul, într-o străfulgerare, poate cuprinde întreaga priveliște a țării și orizontul capătă forma nostalgiei și bucuriei.

Zborul s-a rărit iar drumurile sînt îndreptate spre spațiile încăpătoare ce vor adăposti, pentru o vreme, somnul generațiilor de semințe.

Momentul pe care-l străbate toamna aceasta cu o siguranță deplină, meritată, nu se mărginește numai la sensul împlinirilor vegetale. El este conținut în zilele înalte pe care le-am trăit și a căror putere de rezonanță stăruie vie în conștiința fiecăruia dintre noi. Aniversarea celor patru decenii de construcție liberă și independentă a prefăcut cronică marelui eveniment politic al acestui an — Congresul al XIII-lea al partidului —, eveniment a cărui importanță este resimțită la nivelul întregii națiuni printr-o nedezmințită participare, activă, conștientă, responsabilă. Pentru că documentele ce vor fi adoptate la acest mare forum democratic — și ale căror sensuri au fost dezbătute și analizate de întregul popor — conțin înseși direcțiile dezvoltării și propășirii noastre în viitorul cincinal, prefigurînd, în același timp, dimensiunea și înfățișarea României pînă în zorii celui de-al treilea mileniu.

Drumul — cu treptele sale necesare — pe care l-am parcurs în cele patru decenii de libertate exprimă dinamismul devenirii noastre, eforturile unui popor care a înțeles să-și desăvîrșească vocația și să-și sprijine opțiunile pe demnitatea fiilor săi, indiferent de naționalitate, pe muncă, în deplină unitate și armonie. Așa încît, orice „reconstituire” a acestuia nu ar putea ocoli adevărul esențial, acela că România de azi este expresia autentică, convingătoare, a cutozanței și faptei întregului popor, a vocației sale constructive.

ATUNCI cînd în mod necesar vorbim despre devenirea patriei nu putem decît să ne gîndim la momentele a căror semnificație a depășit spațiul faptelor memorabile iar adevărul acestora îl

regăsim în înseși liniile de forță ale istoriei. Bilanțurile care au aureolat sîrbătorirea, în acest an, a celor patru decenii de la actul fundamental — revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă — au reliefat capacitatea constructivă a poporului, vigoarea și competitivitatea economiei, tradiția cutozanței românești în multe din ramurile de vîrf ale progresului mondial. Pentru mulți din cei prezenți, bunăoară, la Expoziția „Dezvoltarea economică și socială a României”, realizările au fost privite nu fără o undă de uimire, știută fiind „zestre” noastră mai mult decît precară cu care am pornit la drum în primii ani de după război.

Desigur, afirmarea competitivă a economiei românești este o consecință a dezvoltării rapide și eficiente, iar aceasta — rod al unor imense investiții grefate pe inteligența și munca întregului popor. Așa cum sublinia secretarul general al partidului: „Nimic nu a căzut din cer! Nimic nu am primit pe de gratis! Totul este muncă, rodul muncii poporului nostru, al eforturilor sale eroice”. Iar această emblemă este cum nu se poate mai graitoare pentru spiritul incandescent al anilor pe care i-am parcurs. Să amintim doar că în comparație cu anul 1945, producția industrială a țării este, în acest an, de peste 100 de ori mai mare; în industria construcțiilor de mașini, producția a crescut de peste 400 de ori, în industria chimică de peste 1 000 de ori. Pentru acestea, însă, în anul la care ne raportăm, fondurile fixe au fost de 16 ori mai mari, timp în care produsul social a crescut de 28 de ori iar venitul național de 32 de ori. Oricine își poate da seama, fie și din înțelegerea acestor cîteva date sintetice, că procesul devenirii istorice la care s-a angajat țara a necesitat, într-adevăr, eforturi eroice.

Unul dintre acele momente a căror semnificație a depășit spațiul faptelor memorabile, fapt confirmat de istorie, este, fără îndoială, ziua de 19 iulie 1965, zi în care, în prezența celor peste 1 500 de delegați se deschideau la București lucrările celui de-al IX-lea Congres al partidului. Atunci avea să fie hotărît: „O latură importantă a politicii noastre economice este îmbunătățirea continuă a repartizării forțelor de producție pe teritoriul țării” — fapt imperios, într-

cît, încă de atunci se anticipa cu deplină temei: „Dezvoltarea industriei duce la înflorirea orașelor noastre, la transformarea acestora în puternice centre economice și culturale, are ca urmare creșterea rîndurilor și ridicarea nivelului de pregătire a clasei muncitoare, întărirea rolului ei conducător în societatea noastră socialistă, ceea ce exercită o puternică înfrîurire asupra întregii vieți sociale”.

Trei ani mai tîrziu avea loc un act de mare însemnătate politică, economică și socială: reorganizarea teritorial-administrativă a țării. Ce a însemnat această hotărîre? Un număr de 19 județe, printre care Botoșani, Covasna, Ialomița, Harghita, Mehedinți, Sălaj, Satu Mare, Vrancea, Tulcea etc., aveau să cunoască un ritm de dezvoltare fără precedent, fapt ce a determinat, practic, renașterea acestora și racordarea lor la pulsul superior de dezvoltare a țării. Dacă în anul la care ne referim (1965) numai Capitala și trei județe realizau o producție industrială de peste 10 miliarde lei, în 1980, toate județele aveau capacități pentru o producție care să se ridice cel puțin la acest nivel.

„Se poate spune — aprecia secretarul general al partidului — că în înfăptuirea transformărilor istorice din România, care au dus la lichidarea deplină și definitivă a exploatarea capitaliste și moșierești, a inegalităților de tot felul, inclusiv a inegalității naționale, un rol esențial a avut preocuparea constantă de a asigura dezvoltarea tuturor zonelor țării, a întregului teritoriu al patriei, amplasarea rațională a forțelor de producție”.

Ce uriaș deschideri! Patria — pe care reporterii o vedeau și consemnau drept un uriaș șantier — își începea, odată cu reconstrucția din temelii a orașelor și ridicarea platformelor industriale, astfel, opera de construcție multilaterală. Deschiderile pe care le anunța Congresul al IX-lea vor deveni orizonturi vitale de manifestare și acțiune revoluționară, spații de reliefare a uriașului potențial creator.

A urmat Congresul al X-lea (ale cărui lucrări s-au desfășurat între 6-12 august 1969) și care avea drept obiectiv fundamental lărgirea și perfecționarea continuă a bazei tehnico-materiale, perfecționarea permanentă a relațiilor de producție, făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate — concept nou în procesul de realizare a societății comuniste.

Santierul, deci, și, legate de ele, obiectivele platformelor industriale, reconstrucția orașelor... Astfel, au apărut în Miercurea-Ciuc și Sfîntu Gheorghe, în Zalău și Suceava, în Rîmnicu Vilcea ori Tulcea, în atîtea și atîtea locuri semnele devenite astăzi puternice centre industriale. Eforturi materiale și umane, abnegație, dăruire, sacrificiu — sînt noțiuni fără de care istoria acelor ani ar fi de neînțeles. De pildă, pentru ridicarea întreprinderilor pe locurile care altădată erau terenuri nearabile sau doar în parte cultivabile a fost necesară o generație de constructori, de specialiști „de durată”, de utilaje complexe, capabile de maxim randament. De la seria primelor izbînzii și pînă la acestea să atingă marca competitivității, la confruntarea acestora cu produse din țări de pe alte meridiane (avantajate de o serioasă tradiție), desigur, este un drum, cel al afirmării și consolidării creativității românești. Un drum ce avea să ducă în România de azi 180 de platforme industriale construite în toate județele conform programului de dezvoltare armonioasă a tuturor zonelor țării. Nu în ultimul rînd, a fost, de un spectaculos aparte, drumul oamenilor spre ei înșiși, descoperirea unor valențe creatoare nebănuite; un drum, deci, al oamenilor spre ei înșiși, continuat din generație în generație în spiritul auten-

tic al romantismului revoluționar, spiritul unei tradiții care, astfel, i descoperea noi nuanțe și forme de manifestare.

Congresul al XI-lea (desfășurat între 25-28 noiembrie 1974) stabilea ca pînă la finele anului 1980 fiecare județ realizeze o producție industrială de cel puțin 10 miliarde lei, iar pînă în an 1999 un număr de 3-400 de așezări rurale să devină centre orașenești. D cronică Congresului al XI-lea consemnă adoptarea Programului Partidului Comunist Român — cartă fundamentală, ideologică, teoretică și politică a partidului — care avea traseze linia strategică generală pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea țării spre comunism. Sintetizînd atunci, la cheierea lucrărilor, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea: „Am adoptat în aceste zile hotărîri de importanță istorică... Acum este necesar să trecem hotărîre la muncă în toate domeniile de activitate pentru realizarea în cele mai bune condiții a tuturor obiectivelor care vor asigura ridicarea patrii noastre pe noi culmi de progres și civilizație socialistă”. Apelul, în fapt, e o chemare adresată întregului popor de a-și uni eforturile, de a-și folosi întreaga capacitate în vederea îndeplinirii obiectivelor, în conformitate cu sensul hotărîrilor adoptate, sens care nu era altul decît acela de-a construi „cu poporul, pentru popor”.

Afirmarea noastră plenară nu era și nu este — un concept abstract, reprezenta însăși necesitatea de-a recupera prin forțele noastre, într-un timp scurt, mai multe etape, pentru a ne inseria în rîndul țărilor cu un stadiu superior de dezvoltare.

Și iată, Congresul al XII-lea al partidului fixa drept obiectiv major al cincinalului 1981-1985 continuarea înfăptuirii Programului partidului, intrarea societății românești într-o fază superioară a dezvoltării sale. Acum putea aprecia cît am realizat din ceea ce ne-am propus atunci, în acel noiembrie 1979, putem estima în ce măsură au fost îndeplinite imperatiile care vizau, nu în ultimul rînd, afirmarea unei noi calități a muncii și vieții.

Poem despre libertatea istoriei

Să vezi în tine și să strigi: trăiesc;
să traversezi apoi rîzînd cîmpia
dintre orașe — fapt muncitoresc
îrepetabil, impregnînd mindria

de clasă; să respiri cu voluptate
imaginea orașului, să-nfrunți
tăria dimineții ondulate
în aer ca ideile pe frunți.

E țara-n adevăr și bucurie.
Prin ochii de țărani eliberați
istoria aceasta calmă, vie
își șterge-n univers peste Carpați.

Iubesc această toamnă-n care, iată,
în toiul revoluției poporul
intemeiază harnic viitorul
iubindu-și țara și conducătorul.

Ion Popescu

Congresul — sfatul nostru

Partid, ești veșnicia culorilor
Ești ființa cea mai dreaptă d
Ce urcă neclintit pe drum de
Spre un țel liberate printr-un
Al muncii eliberate de zilele
Și cu fruntea sus, cu inima d
Spre orizontul împlinirilor dir
Rînduind o viață și plămîni
Îndrăznește pentru zboru-nalt
Comunistii vin cu suflète înol
La sfatul lor, la marele Cong
Ce dă luminilor culori noi de
Partid, ești veșnica iubire, eș
Ca brazii din munții carpați
Semet, cutozător, ca faurul d
Ceaușescu-Omul brav, erou
Din glie intrupat, din calda
A dragostei fierbinte ce o pu
Partid, ești nemurirea, prin ti
Pe fruntea țării un laur de lu
Din flori de primăvară noi st
De cînd Congresul IX a dev
Ce viitor schițează-o eră con
Prin voință fermă, prin const

August 1984. La deschiderea expoziției Dezvoltarea economică și socială a României

...mintun doar că în primii doi ani ai
...cincinalului 1981-1985 producția indus-
...ială a crescut anual cu circa 2,8 la
...tă, iar în anul 1983 această creștere a
...ost de 4,8 la sută. În acest sens, la
...area adunare populară din municipiul
...latina consacrată sărbătorii „Zilei
...ecoltei”, dind o înaltă apreciere re-
...ultatelor obținute, secretarul general
...partidului sublinia: „De altfel, tre-
...nie să menționez că, pe întreaga țară,
...ustria noastră a obținut în acest an,
...nă acum, rezultate bune — și avem
...t ceea ce este necesar pentru a în-
...eiea anul cu o producție cu peste 6
...sută mai mare decât în 1983. Iată
...ce aș dori ca de la această mare
...unare populară consacrată agricul-
...rii să adresez cele mai calde felici-
...muncitorilor, tehnicienilor și in-
...tilor, tuturor oamenilor muncii
...industria noastră socialistă, pentru
...zultatele obținute, împreună cu ura-
...a de a încheia anul cu rezultate cît
...mai bune”.

Edificatoare sînt, iată, vizitele de lu-
...u ale secretarului general al parti-

dului, dialogul cu țara căpătînd forma
concretă a muncii. În cei peste 19 ani
de cînd se află în fruntea partidului,
tovarășul Nicolae Ceaușescu a efectuat
595 vizite de lucru în Capitală și în
toate județele țării, analizînd, la fața
locului, problemele eficienței și dezvoltă-
rării în 2060 de unități economice și
social-culturale, inițiînd și participînd
la 214 congrese, conferințe, consfătuiri
și întâlniri de lucru la nivel național.
Este, aceasta, expresia dinamică a mo-
dului în care președintele țării a în-
țeles să pună întotdeauna mai presus
de orice, interesele poporului, creșterea
necontenită a gradului de civilizație și
prosperitate.

SUBLINIA secretarul general
al partidului: „Au cunoscut o
puternică înflorire arta și cul-
tura socialistă, care s-au în-
bogătit an de an cu noi și valoroase
creații — în literatură, în muzică,
în pictură, în teatru și cinematografie —
inspirate din munca și viața poporului,
din marea epopee a construcției socia-
liste pe care-o înfăptuim în patria
noastră. S-a intensificat și a căpătat un
larg caracter de masă activitatea po-
litico-educativă, de formare a omului
nou, înaintat al societății noastre, con-
structor conștient al socialismului și
comunismului pe pămîntul patriei”.

Fără îndoială, timpul care a trecut
de la istoricul moment deschis de Con-
gresul al IX-lea al partidului demon-
strează din plin justetea unei politici
clarvăzătoare în toate domeniile de ac-
tivate, bazate pe spiritul unui profund
umanism, capabil să canalizeze ener-
giile creatoare ale întregului popor, să
le conducă spre afirmare multilatera-
lă. Profundele prefaceri — petrecute
nu doar în geografia economică a pa-
triei — s-au resimțit, cum era și fi-
resc, în spațiul culturii, o modalitate
concludentă oferind-o Festivalul na-
țional „Cîntarea României” — inițiat
la îndemnul președintelui țării — ca-
dru larg democratic, de descoperire,
antrenare, afirmare și susținere a
vîrzelor creatoare ale patriei, indife-
rent de naționalitate, călăuzite de no-
bila datorie patriotică de-a continua și
îmbogăți tradiția.

Este un lucru cunoscut faptul că ha-
rul unui popor nu se justifică doar în
funcție de modul în care își apropie
propriile valori, ci, în egală măsură,
după spiritul în care, asimilîndu-le, le
potențează valoarea, creînd altele pe
măsură. Propria noastră descătușare
este una care ține de verticalitate. În-
trucît respectăm tradiția și mergem
înainte asimilîndu-ne rădăcinile, cele
care dau adîncime și forță demersu-
rilor noastre contemporane. În spațiul
pe care-l discutăm, acum, cel al festi-
valului, în virtutea experienței pe care

și-a dobîndit-o, a fost creat climatul
competitiv necesar, oferind posibilita-
tea artiștilor amatori de-a concura ală-
turi de artiștii profesioniști.

Oameni de cultură și artă și-au fă-
cut din prezența lor în mijlocul artiș-
tilor amatori o cale de-a cunoaște în-
deaproape năzuințele lor într-un frumos,
mai mult, de-a cunoaște pe cei ce, în
calitate de beneficiari, le recepționează
mesajul. Aceste întâlniri, tradiționale,
exprimă comunicarea firească, profita-
bilă și nuanțează raporturile între di-
feritele categorii de creatori. Benefi-
ciînd de-o bază materială temeinică,
festivalul își sprijină nemijlocit activi-
tatea pe participarea cutezătoare, efici-
entă în planul superior al formării
conștiinței socialiste a tuturor catego-
riilor de oameni ai muncii. Așadar,
un cadru favorabil al parti-
cipării fiecăruia la desăvîșirea voca-
ției, la înflorirea climatului cul-
tural cu noi și noi talente. În numele
dragostei față de patrie, față de valo-
rile ce ne călăuzesc drumul și ne au-
reolează însăși devenirea noastră, a
fiecăruia, într-un frumos.

CINE străbate România de azi
nu poate să nu-și dea seama
de extraordinara vitalitate a
poporului nostru, de forța sa
constructivă și, mai ales, de frumuse-
țea interioară a oamenilor care tru-
desc pentru bunăstarea lor, a genera-
țiilor viitoare; de bună credință fiind,
nu poate să nu se pătrundă de spiri-
tul nobil ce stă la temeliea fiecărei
fapte, de unitatea nedezmîntată a tu-
turator fiilor, indiferent de naționalita-
te, de voința lor comună de a-și con-
strui un destin liber și independent,
capabil să le pună în lumină aspira-
țiile, însemnele roditoare; cine străba-
te România de azi își va putea da sea-
ma și se va convinge de realismul și
cutezanța politicii statului nostru în
toate domeniile de activitate, realism
care, înainte de toate, înseamnă a
construi pentru om, a-i oferi șansa a-
firmării multilaterale, a-i garanta îm-
plinirea.

Toată de aceea sîntem un popor
care nu și-a alterat bucuria, n-a rîvnit
decît să-și îplinească și desăvîșască
destinul, aici, pe plaiurile sale de su-
flet și credință, visînd, căci visul ține
de încălcarea de adevăr a faptelor
sale, în „bună pace” și tot în acest
temei, trînișîndu-și în lume solia înțe-
legerii și colaborării.

„Politica internațională a țării noas-
tre — arăta tovarășul Nicolae
Ceaușescu în Raportul la Congresul al
IX-lea — are ca temelie trînică, per-
manentă principiile suveranității și in-
dependenței naționale, egalității în
drepturi, neamestecului în treburile in-
terne, avantajului reciproc”.

Iată, anunțate și mai apoi statorni-
ce — istoria o demonstrează — cu o
demonstrativă ideile-forță care
au determinat țările lumii să privească
cu respect și admirație spre România,
văzînd în inițiatorul și susținătorul
acestora, în personalitatea pre-
ședintelui ei, nu doar o posibilitate de
comunicare, ci un model realist, capa-
bil să apropie forțele progresiste de
pretutindeni. Largul răsărit interna-
țional pe care l-au avut, în răstimpul
acestor ani, propunerile constructive
ale țării noastre, exprimate fidel și
convingător prin vocea celui mai auto-
rizat fiu al ei, sînt o dovadă a prețuirii
pe care România și-a cîștigat-o în
lume. În perioada care a trecut de la
Congresul al IX-lea, s-au întreprins
peste 200 de vizite oficiale în țări din
Europa, Africa, Asia, America latină
și America de Nord, fiind încheiate
peste 20 de tratate de prietenie și co-
laborare; de asemenea, au fost sem-
nate peste 100 de Declarații solemne
și Declarații comune, peste 250 de co-
municate comune.

Într-o lume cum este aceea pe care-o
trăim, zguduită din temelii de profun-
de contradicții, și, în ultimii ani, ame-
nținată de spectrul aberant al cursei
atomice, glasul de pace al României
s-a făcut auzit cu o deosebită clari-
tate și fermitate, blazonul de „Erou al
păcii” atribuit președintelui țării fiind
o recunoaștere unanimă a demersurilor
sale realiste, constructive, profund
umaniste. „De la această înaltă tribună
doresc să reafirm, și cu prilejul acestei
adunări solemne — menționa secretarul
general al partidului la Sesiunea solem-
nă comună din 22 august 1984 — hotă-
rîrea și voința fermă a României socia-
liste, a întregului popor român de-a
conlucra activ cu toate statele europene,
cu toate țările, în interesul colaborării
și păcii, al făuririi unei lumi mai drepte
și mai bune, pentru libertatea și inde-
pendența tuturor națiunilor planetei
noastre”.

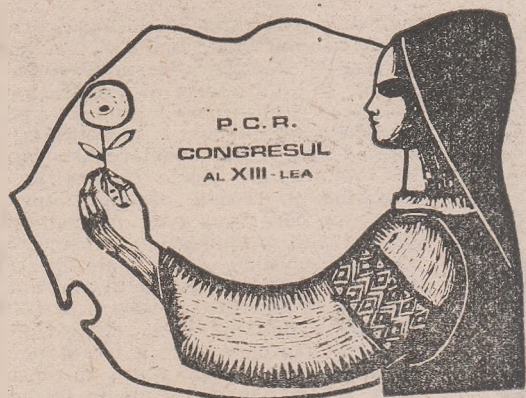
Nimic mai nimerit, în acest context,
decît să reliefăm importanța pe care
a avut-o recent încheiatul „TIB-84”
(aflat la cea de-a X-a ediție), reunit
sub deviza „Comerț-cooperare-dezvoltare-pace”, argument dintre cele mai
concludente, capabil să demonstreze și
să susțină vitalitatea economiei romă-
nești, vocația și capacitatea poporului
nostru de-a conlucra în numele pro-
gresului, al avantajului reciproc cu
țări de pe toate meridianele lumii.
Căci, cele peste 650 de întreprinderi
producătoare, centrale industriale, in-
stitute de cercetări, de proiectări și de
învățămînt superior, au făcut dovada
— în competiție cu 32 de state parte-
nere cu pavilioane naționale și cu fir-
me din 39 de state din Europa, Asia,
America, Australia — au (re)afirmat
nu doar înaltul prestigiu al cuceririlor
românești, ci, odată cu el, dorința și
mesajul poporului român de colaborare
și pace. Să mai adăugăm că în pre-
zent țara noastră întreține relații eco-
nomice cu 150 de țări ale lumii.

ARĂTAM faptul că, în preajma
celui de-al XIII-lea Congres
fiind, patria, într-o deplină u-
nită de gînd și acțiune, își
concentrează eforturile, raportînd —
în temeiul nobil al unei practici deve-
nite tradiționale — izbînzii capabile să
vorbească ele însele, mai presus de
orice, despre cinstirea și întîmpinarea
cum se cuvine a istoricului eveniment.
Această scurtă trecere în revistă a mo-
mentelor care au pecetluit destinul de
azi al țării n-ar fi putut să detalieze —
în spațiul acestor considerații — bogă-
ția fără seamăn a argumentelor care
ne stau la îndemînă; un fapt însă care
conduce orice „retrospectivă” se îm-
pune cu evidență: mersul nostru as-
cendent, realizările de proporții sînt
indisolubil legate de numele și fapta
ctitorului României de azi, cel care,
neobosit, de cînd se află în fruntea
partidului și statului nostru, a pus mai
presus de orice cauza nobilă a poporu-
lui pe care-l reprezintă. Spunem
„Epoca Ceaușescu” și ne gîndim la cele
mai îndrăznețe dintre cutezătoarele
noastre pagini de istorie. Practic, nu
există domeniu al activității noastre
social-economice-politice care să nu
poarte amprenta inconfundabilă a
gîndirii revoluționare a secretarului
general al partidului.

Așa încît, adeziunea deplină a tutu-
ror categoriilor de oameni ai muncii,
indiferent de naționalitate, față de Ho-
tărîrea Plenarei C.C. al P.C.R. din 27
iunie a.c., privind realegerea tovară-
șului Nicolae Ceaușescu la cel de-al
XIII-lea Congres în funcția supremă
de secretar general al partidului, apare
ca o dovadă vie, autentică, emoțio-
nantă, străbătută de convingerea că
astfel ne garantăm mersul, devenirea
noastră. Este, aceasta, expresia eloc-
ventă a hotărîrii întregului popor de
a-și urma neabătut Președintele, de
a-și gîndi și construi viitorul după
simfîrea și girul aspirațiilor sale cele
mai de preț.

Viorel Sămpetrea

TINERETUL ȘI TINEREȚEA PATRIEI

NU știm dacă multe generații se pot mândri cu greutatea unor fapte istorice de o asemenea anvergură, care să-i definească atât de înalt capacitățile creatoare, ca generația tinăra a României socialiste, generația **Epocii Nicolae Ceaușescu**. Nu știm dacă putem găsi, în secolele care compun cartea neamului, un exemplu de mai fericită adevărate la ceea ce ne-am deprins a numi sensul istoriei, locul și rostul generațiilor în curgerea timpilor, raportul lor cu o societate a cărei expresie legiuită sint, ca exemplul generației acestor ani, ani-corolar ai revoluției și ai noii noastre civilizații, ani al căror focar de idei și faptă a fost Congresul al IX-lea al partidului.

Este exemplul unei generații care, prin întâmplările pe care le-a trăit, prin idealurile de care și-a legat destinul, prin înfăptuirile pe care — cot la cot cu întregul popor — le-a așezat în fila de astăzi a cărții neamului, așezându-le de fapt în eternitate, exprimă, mai viu ca oricând, consonanța istorică a României și a românilor cu necesitatea devenirii prin revoluție, emancipând principiul revoluției, al noului, al tinereții de cuget și faptă, ca realitate supremă a vieții. Este exemplul unei generații de o calitate umană nouă, pentru care tinerețea și viața nu sint o jucărie, ci un efort continuu, aspru și încordat întru edificarea viitorului țării. Din totdeauna tinerei, la noi ca pretutindeni în lume, au trăit în viitor, în „cîndva”, proiectîndu-și viața și visurile dincolo de orizontul imediat. Dar acest „cîndva”, azi, la noi, pentru prima oară, nu mai e o planetă necunoscută, ascunsă în norii incertitudinilor, ci poartă un chip, un chip de o nobilă frumusețe, dăltuită în planurile partidului, un chip a cărui contemplare ne răsplătește de toate sacrificiile și eforturile. Și care însuși, simultan, tinerei generații — generației ce trăiește, muncește, există nu doar pentru azi, ci și în contul deceniilor care vor veni, așa cum însuflețitor se profilează ele sub lumina Proiectului de Directive ale Congresului al XIII-lea al partidului — hotărîrea fierbinte a angajării în noi eforturi, dacă-i nevoie în noi sacrificii, pentru sporirea frumuseții și nobleții chipului României de miine.

„Se poate spune — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — că nu există șantier mai important, că nu există uzină edificată în anii construcției socialiste în care să nu fie incorporată și munca entuziastă, plină de abnegație a tinerei generații”. De la „epopeea bluzelor albastre” a anilor '48, anii Salvei-Vișeu și ai Bumbesti-Livezenilor, și pînă astăzi, la monumentalele citorii ale epocii Ceaușescu care se cheamă Canalul Dunăre—Marea Neagră, metroul bucureștean sau minele Rovinariilor, țara a crescut printr-un zilnic transfer de proaspete energii, printr-o transfuzie nemijlocită de perpetuă tinerețe, atestînd locul tinerei în întreaga țară, pe care te poți bizui. Prin ce-au făcut și fac ei pentru această țară, pentru economia, civilizația și cultura ei, prin truda lor fără preget, prin eroismul diurn, prin nesecata investiție de creație care le înrodonește gestul muncii, tinerei României de azi se impun — în ochii noștri și în ochii celor ce ne privesc — printr-o formulă de existență dintre cele mai complicate, mai severe prin exigențele ei, scăpînd din granițele a ceea ce cade sub controlul comun. O formulă de existență întemeiată de incandescența perpetuă a idealului patriotic și comunist, o formulă de existență care innobilează cărbunele faptei cotidiene și îl transformă în diamant.

Am avut nu o dată prilejul să-l văd pe tinărul României de azi privit și judecat prin alți ochi, prin ochii omului din diferite zone ale lumii cu care

intră în dialog. Desigur, totul depinde de tinăr, de un tinăr cu un anume chip, cu un anume nume, cu anume însușiri, foarte diferite și foarte ome-nești, care e obligat dintr-o dată să accepte condiția dificilă de a deveni etalon național. Numele e greu de reținut sau greu de pronunțat de omul de departe. Profesia interesează doar în dialogurile pe profesii, în rondurile pe probleme speciale, tehnice, științifice, artistice, de afaceri etc. Dar peste asemenea probleme de interes comun, acest tinăr al nostru, trimis să construiască o rafinărie în Asia sau să-și ia doctoratul la una din marile universități ale Europei, e primit în case, i se deschid uși, e înconjurat cu prietenie. Un motiv al acestei primiri este că vine de-aici din România acestor din urmă ani, țara unei experiențe istorice particulare și foarte dense, a unor inițiative de răsunset universal închinat pămîntului, concordiei și cooperării între popoare. Un alt motiv este însuși el, acest tinăr, care impune și cucerește prin felul său de a fi, prin modestia și seriozitatea lui, prin înțeleața priceperii și a inteligenței, avînd pe chip, ca un obrăzar, un tatuaj de un fel anume, care-l face înconfundabil în lume. Aportul lui în cunoașterea țării noastre, a ideilor și idealurilor ce ne animă, a tipului uman pe care îl reprezentăm, este deosebit de prețios.

Iată de ce un larg ecou, cu reverberații în toate colțurile planetei, a stîrnit, cu puțin timp în urmă, cuvîntul primului-secretar general al C.C. al U.T.C., tovarășul Nicu Ceaușescu, rostit la tribuna Adunării Generale a O.N.U., în Comitetul pentru problemele sociale, culturale și umanitare. O voce autorizată a tineretului României de azi, președinte al Comitetului consultativ al O.N.U. pentru Anul Internațional al Tineretului, a adus acolo, în marele forum al lumii, credințele celor pe care îi reprezintă cu strălucire și care, încredințîndu-i acest mandat, au făcut-o cu deplina încredere că el va fi onorat la modul cel mai înalt. Și, într-adevăr, așa a fost. Cele spuse de tovarășul Nicu Ceaușescu cu privire la locul și rolul tinerei în lumea contemporană, la îndreptățirea lor de a-și rosti cu claritate cuvîntul în problemele cruciale care confruntă umanitatea, deci în problemele propriului viitor, au ajuns de la tribuna O.N.U. la banca școlarului din cel mai stîngher colț de planetă, prompt difuzate de mijloacele mondiale de informare și larg comentate cu cele mai alese vorbe de prețuire. S-a probat astfel din nou, cu un plus de forță, de tinerețe, prin vocea matură a unui tinăr român de la Dunăre, ce înseamnă România de azi, politica ei, aportul ei la echilibrul și rațiunea în confruntarea deseori deosebită de interese între state și grupuri de state. Nu o intenție deliberată de a ne ilustra, dar nici hazardul, ci profunda noastră răspundere față de soarta omului pe planeta Pămînt, a făcut ca, din nou, să se vadă cu limpezime cit de adînc implicați sîntem în această lume de azi, al cărei ritm trece, iată, prin noi, a cărei respirație o propulsăm adesea. Anul Internațional al Tineretului, care va fi marcat în 1985, în baza unei răsunațoare inițiative a țării noastre, a început, practic, de pe acum, prin cuvîntul tovarășului Nicu Ceaușescu, cuvînt ce i-a deschis cuprinzător perspectiva, jaloniîndu-i în chip semnificativ importanța și implicațiile.

Sînt fapte care ne umplu de mîndrie, de înviorătoare mîndrie de a le fi contemporani. Nu poți fi decît mîndru atunci cînd constăți că ideile tale, ideile care dau sens existenței tale, ideile muncii pașnice, ale păcii, ale responsabilității față de tinăra generație, față de viitor, își croiesc drum în lume și biruie. Biriue, fiindcă sînt raționale și drepte. Biriue, fiindcă sînt curajos afirmate și urmate, în primul rînd, de noi înșine.

TIMPUL NOULUI

AM AVUT rarisansă de a mă mișca, în aceste zile, printre niște tineri români de un fel aparte, printre niște tineri eroi de o speță aparte, care poartă în suflet și pe față un semn invizibil, dar distinct, o văpaie care le dogorește privirea și care s-ar putea numi iradierea istoriei. Sînt niște tineri angrenați în plină istorie, în marea istorie a României de azi. Sînt tinerii mineri ai Gorjului, ostașii primei linii a frontului energetic, decisiv pentru libertatea și forța țării.

Cărbunele gorjenesc, zic specialiștii, e foarte tinăr. Nu numai ca descoperire, ca așezare a sa în planul fructificării avuțiilor naționale, dar și ca vîrstă geologică. Un expert străin, peregrin prin Gorjul carbonifer acum cîțiva ani, chiar s-a mirat de „precipitarea” cu care românii (și încă niște oameni tineri, nu niște hîrșiți ai domeniului!) n-au mai stat să aștepte niște milioane de ani ca să recolteze un cărbune „mai matur”, mai ales în calitate, ca și vinul vechi. Cînd s-a rostit această nedumerire, criza energetică mondială încă nu răbufnise la intensitatea de acum. Probabil că la ceasul de față acel specialist străin ne aplaudă. Criza cărbunelui și a energiei nu ne-a surprins nepregătiți, o politică energetică realistă i-a limitat din efectele care în alte părți fac ravagii, chiar dacă nu putem fi (fiindcă n-avem cum fi!) cruțați de niște rigori, de niște severe consecințe care afectează destinul întregii lumi.

Deci niște oameni tineri, nu niște hîrșiți ai domeniului, culeg un cărbune tinăr, pentru tinerețea și forța țării. În bazinul carbonifer al Motrului vîrstă medie a minerilor abia depășește 30 de ani. La Rovinari, cetatea de scaun a lignitului românesc, ea e cu mult mai scăzută. Excavatoare de înălțimea unui bloc cu zece etaje, utilaje complexe și foc de scumpe (unele costă cîte 500 milioane de lei, dacă nu și mai mult, deci cît niște fabrici), sînt strunite de tineri care nu-s cu nimic mai prejos, ca răspundere și dimensiune profesională, decît directorii sau inginerii șefi ai unor fabrici.

Directorul întreprinderii minere Rovinari, încununată cu Ordinul Muncii clasa I pentru locul frunțos cucerit în întrecerea socialistă pe țară a anului '83, este un om tinăr. Inginerul Nicolae Bercea încă n-avea 35 de ani cînd a fost investit să conducă destinele unui alt mare bazin al Gorjului, cel de la Jilț. A străbătut, ca să ajungă director al Rovinariilor, mai toate zările Gorjului mineresc, lăsînd în fiecare loc o parte din tinerețea sa, perforînd dracconicele ierarhii ale unei branșe dintre cele mai exigente prin dăruire și abnegație, dar și prin știința organizării, prin competență și har tehnic. Cînd abia venise din facultate, dar cînd niște priceperi afirmate de timpuriu și robust îl împinseseră pe scaunul de șef mecanic al minei din Beterega, s-a întîmplat (întîmplare care s-a petrecut în fața unor specialiști străini) ca, într-o dimineață, telefonul de pe biroul lui să-l anunțe că uriașul excavator, inima minei, încetase să bată, din niște pricini neînțelese. Martorii întîmplării îl și vedeau pe tinărul inginer alergînd într-acolo, adică luînd-o cu pas gîfîit peste dealuri și văi, pe distanța cîtorva ceasuri bune, în care producția ar fi stagnat. Numai că foarte tinărul inginer gorjean, contactîndu-l prin radio-telefon pe omul de pe excavator, l-a poftit să spună exact, pe gesturi și pe secunde, ce anume făcuse în ultimele minute, pe ce butoane de pe tabloul de bord apăsase și de ce procedase așa și nu altfel. Apoi l-a pus să repete, l-a oprit la niște cuvinte, l-a expediat înapoi, la niște gesturi pe care cel de la capătul firului le uitase, și, după niște clipe de gîndire, l-a trimis la panoul automat, la un anume buton dintre miile ce compun comanda electronică a colosului. Excavatorul s-a urnit din loc. Martorii străini ai reparării „din

mers” și „pe nevăzute” a mașinii-uzină, reprezentanți ai firmei cu care se construise în cooperare excavatorul, au fost, ni se povestește, șocați, la fel cum fusese acela care, cu ani în urmă, se mirase că românii sint alți de „grăbiți” în fructificarea marilor energii încuiate în solul lor.

Cărbunele Gorjului, ca toate darurile acestei țări, se obține prin muncă asiduă și prin apriagă cheltuială de zel creator, depuse în covîrșitoare majoritate de oameni tineri. Ei, acești tineri din prima linie a frontului energiei, știu că trăim într-un veac în care înaintarea se plătește, se plătește scump, prin mari eforturi, dar în care și stagnarea se plătește, se plătește cumplit, prin scoaterea din cursă. Și, știînd asta, procedează în consecință.

CRISTAL ȘLEFUIT CU INTELIGENȚA

AM AVUT OCAZIA, tot în Gorj, să-i cunosc pe tinerii unei întreprinderi tinere, care-și numără anii cu anii care s-au scurs de la Congresul al IX-lea al partidului. Este întreprinderea de sticlărie-menaj din Tirgu Jiu, ai cărei oameni, vreo 1 200, sînt toți tineri și foarte tineri, cu o vîrstă medie de 22 de ani.

Inginerul Dorel Nicolae Cîndea, directorul fabricii din chiar clipa inaugurării ei, ne povestește că încă din clipa aceea fabrica a pășit cu dreptul, atîngîndu-și repede și parametrii tehnici, și ambiția de a deveni „o firmă”. Pe masa directorului sînt cîteva (din cele cîteva sute) modele noi fabricate aici și omul, cînd ne vorbește, le mîngîie mașinal cu degetele. Degetele îi sint pătate cu pilituri de sticlă scînteietoare, ca degetele unui bijutier. Pahare, căni, vase, cupe, sfesnice, fructiere, piese de toate tipurile, pentru toate gusturile, cu ornamente somptuoase și grele sau cu fine incizii abia vizibile, piese de sticlă sau de cristal (da, chiar cristal, această nobilă și rară materie preparîndu-se și în Gorj, unde s-a descoperit un bogat zăcămint de cuarț) trec printre degetele care le cercetează, le ciocănesc, le mîngîie, uneori le rețin niște clipe lungi, cu un fel de crispăre ce se traduce instantaneu pe fruntea omului. S-au oprit, iată, ceva mai mult pe o vază de flori, poate că lucrătura li se pare sîngace, deși aici stă farmecul ei, raportată la matrită de turnătorie modernă care traduce un desen pînă la infinitul mic. Baza producției fabricii e manuală, milioanele de piese care s-au făurit pînă azi fiind fiecare, într-un fel, un unicat, purtînd amprenta omului care a creat-o, a șlefuit-o, a gravat-o sau a pictat-o. Aceste piese sînt cele mai căutate, mult mai căutate decît cele ieșite din mașini programate și cartelate. Cea mai mare parte din producția întreprinderii ia drumul exportului și, ni se spune, clienții de pretutindeni, din America și pînă în Australia, sînt mulțumiți.

Nucleul întreprinderii sînt niște meșteri mai vîrstnici, veniți aici din fabrici cu tradiție, din Mediaș, din Turda, din Avrighu Sibiuului, din Tomești Banatului. Două familii tomeșene, familiile Frunză și Cănașu, au descins în Gorj cu toată liota, cu o încrengătură de neamuri și rubedenii care adună nu mai puțin de 36 de înși. Tinărul inginer Traian Rusan, șeful secției de finisare și scriitor de proză fantastică (e și președintele Cenaclului literar „Cristalul”, compus din muncitori și specialiști ai fabricii), sedus de întîmplarea asta care pe undeva atinge fantasticul, le-a alcătuit celor 36 arborele genealogic, cu rădăcini ce se pierd cu două veacuri în urmă. Cei 36 sînt sticlari de două veacuri. Cei 36 ocupă, în tinăra întreprinderea gorjencească, punctele-cheie, ei sînt topitori, sticlari-sufletori, șlefuitori, gravori, sculptori și pictori ai sticlei, ei s-au mutat în Tirgu Jiu (șase stau în același bloc, pe aceeași scară), ei îi învață pe tinerii locului cum se face sticla, lărgindu-și mereu familia lor de meșteri, făcînd ca în-

București, noiembrie 1983. Marele marș al tineretului și copiilor pentru pace și dezarmare

treaga fabrică să devină o mare familie muncitorească. Ei le dăruiesc acestor tineri îndeminarea lor, șlefuită prin veacuri, ei le dăruiesc mai ales conștiință muncitorească, adică umanitatea lor. N-o fac spre a-i modela pe tineri după chipul și asemănarea lor, cu ambiția de a scoate copii perfecte, științific șapirografiate, căci asta, ei o știu, nu se poate. Tinerii de astăzi sint altfel, mai mobili și mai receptivi la noi, învață secretele sticlei cu o iu-teală care uimește, ba chiar „inventea-ză” ei înșiși niște „secrete”, niște tehnici și procedee de lucru ce se aplică în special materiilor noi și produse-lor noi.

„Sticla de Gorj”, deși tânără, fabrica-tă de tineri, și-a cucerit un loc bun pe piața lumii, ducînd peste mări și țări emblemele locului, sufletul lui. Un frumos serviciu pentru lichior, vin și apă, botezat „Tismana”, își împodobește paharele cu motive, delicat stilizate, luate de pe un briu gorjenesec. Vaza „Nicoleta” e decorată cu motive luate de pe o catrință, paharul „Carmen” cu o rozetă transpusă din vechi creștături în lemn, setul de pahare „Lucia” cu miniaturi de porți gorjenești. Denumi-rile, după cum se vede, n-ar prea fi gorjenești, dar ele, ni se spune, au fost date de creatorii modelelor, sint numele lor, ale soțiilor, ale logodnicilor, ale copiilor. Să mai adăugăm că acești creatori nu-s numai specialiștii atelie-rului de creație, ci și muncitori ai fa-bricii, cei mai mulți veniți din satele Gorjului, deci direct din folclor, unde sensul personal al actului artistic e vîdit din adîncuri de vreme, unde strachina de lut de Glogova poartă iscăli-tura meșterului olar, unde porțile din Ceauru sau Peștișani poartă numele cioplitorului, iar atunci cînd acesta nu știa carte — însemnul lui, ca blazonul de meșter de pe orfevreriile transil-vane.

„Sticla de Gorj” se constituie astfel ca o emblemă în transparențele căreia citești sufletul nou, dar și etern al a-cestor locuri, deopotrivă străvechi și tinere.

VOCEA PĂMÎNTULUI

O PLOAIE mișcată de electrici-tăți înalte, spălînd sticla ceru-lui pînă la moleculă, a făcut ca, în pragul acestei toamne, șesul Tătăraștilor să se ridice parcă deodată, cu tulpinele de porumb izbuc-nite pe o invizibilă verticală. Bună și ploaia asta!, s-au bucurat cei ai locu-lui, bucuroși de bucuria pămîntului. A fost totuși o ploaie tîrzie, mult prea tîrzie, și pe deasupra s-a istovit cam repede, mult prea repede pentru setea pămîntului.

Au fost și aici, în Tătăraștii Teleor-manului, o vară și un început de toam-nă arse de secetă, de o cumplită secetă. Pămîntul C.U.A.S.C.-ului, o moșie de 27.000 de hectare, nu-i irigat. Și nici nu-i un pămînt care să se bizuie pe cine știe ce seve și energii din străfun-dul lui. Tătăraștii se află în nordul Burnasului, pe niște dealuri, acolo unde cernoziomul nu mai poate urca, cedînd

locul podzolului și brunului roșcat de pădure. Și totuși cîmpul acestei toam-ne a arătat frumos, cu porumb vajnic, de-ai fi zis că seceta s-a oprit în zidul lui. Și griul a fost frumos, au fost fru-moase și lanurile de floarea-soarelui, și grădinile, căci oamenii știau ce-i aș-teaptă, aveau semnele lor prevestitoare de secetă, știau că nu se pot retrage din calea secetei, știau ce pierd dacă nu se bat. Și s-au bătut. Au prășit, au fer-tilizat, au erbicidat, au scos din șo-proane și sapa, arhaica sapă, care face uneori cît o ploaie, pe deasupra au născocit și un fel de microsystem de irigații, întemeiat și el pe o arhaică practică.

O luăm spre malul Teleormanului, rîu firav, prefăcut de secetă într-o undă leneșă de mocirlă. Iată microsystemul. Undeva, pe fărml cu pămîntul ars de sete, o uriașă roată cu cupe, înfiptă în apa puțină a rîului, ca vechile roți ale grădinarului, așa cum le știm din anii copilăriei, se învîrtește lent, pusă în mișcare de un căluț. Din cupe apa alunecă, spumegînd, într-un jgheab, care jgheab o îndrumă, prin lungi țevi metalice, spre cîmpie. E chiar o roată de grădinar, de care oamenii și-au adus aminte cînd nevoia le-a porun-cit-o. O roată care merge fără motorină ori curent electric, doar prin strădania lui Mișu, un roib harnic, deși nu prea voinic. (S-ar părea că șefii ceapeului mai uită citeodată să-i dea rația de furaje potrivită cu truda lui.) Năstase, așa-l cheamă pe tînărul care-l îndeam-nă pe Mișu cu biciul, ne povestește că roata a fost descoperită în șopronul unuia Buscu, Mihai Buscu, care o mai ținea doar așa, cum păstrează țărănul multe-mărunte. Captivați de descope-rire, flăcăii și fetele satului, în miîinile cărora stau acum recolta și grija ei, au început să scormonească prin șproa-nele, magazinele și șurele părintești, prin-tre fiare de plug și dăți, printre fierăs-traie și vetre reci de fierț fierul, dar n-au mai găsit nici măcar spîta vreunei roți. S-au pus însă pe treabă tinerii dulgheri ai ceapeului și, după modelul roții lui Buscu, au mai meșterit vreo șapte, cu care se irigă 150 de hectare. E mare această cifră, e mică? Cei cu pămînturile traverse de canale de iri-gații ar zîmbi privind ce fac cei de-aici, ar zîmbi privindu-i pe acești inventatori ori reinventatori (contem-porani cu zborul în Lună) ai roții, ar zîmbi și i-ar privi ca printr-un ochean întors spre ieri. Firește, pe ochean așe-zat astfel îi micșorează pe cei spre care e ațintit. Le micșorează truda, nu și farmecul ei, reducînd-o la dimensiuni de cromolitografie. Dar același ochean, răsucit spre mine, amplifică deodată imaginile, aducînd în orizontul privi-rii recolte pe care doar așteptarea ploii nu le-ar fi ivit niciodată.

Tinerii căutători de apă din Tătăraști adulmecă pretutîndeni, cercetează, cap-tează, pun la treabă orice undă sau strop de undă. Roata învîrtită de Mișu e încadrată de mai multe puțuri arte-ziene, care irigă alte zeci și zeci de hectare, mai încolo se văd baraje și diguri menite aceluiași scop. Apa ciș-melelor satului, deseori abundentă, e dirijată și ea, prin conducte, spre largi

orizonturi ale cîmpiei. Ne oprim să admirăm o cișmea cu arhitectură ar-haică și trei harnice guri, în fața că-reia e un tînăr cu o cofă de lemn în mină. Fîntîna asta, ne spune, e „a lui”, de fapt a bunicului, a lui moș Florea Anghelache, al cărui nume este scrije-lit în piatra albă. E mult de cînd a con-struit-o moș Florea, e aproape o jumă-tate de veac, și de o jumătate de veac apa tot curge, curge cu vrednicie, cu rost dar și fără rost, adică umplînd doar găleți și cofe, deci dăruind numai o citime din bogăția ei. Acum se aude că o parte din ea va fi dusă în cîmp, ca să crească porumb și legume. În ce-i privește, ei, tinerii neamului An-gelache, nu sint deloc împotriva acestei isprăvi, căci apa nu e a lor, e a pămîn-tului. Așa zice și moșul Florea, că apa nu e a lui, e a pămîntului, drept care e hotărît să nu ceară un sfanț pentru ducerea ei în cîmp. Pe de altă parte, mai zice moșul, și mina ceapeului e foarte strînsă cînd e vorba de bani. Așa și trebuie, suride tînărul. O spune și secretarul general al partidului, adau-gă el, o spune și Proiectul de Directive ale congresului din noiembrie, în tot și în toate este nevoie de scumpătate, este nevoie de a se proceda economic, crușîndu-se fondurile, dîndu-li-se desti-națiile cele mai fertile.

ETERNA NEMULȚUMIRE CREATOARE

FILE de vie efervescență a ideilor și a faptelor în marea competiție națională a noului. Se reverifică, în întîmpinarea Congresului al XIII-lea al partidului, acel adevăr pe care-l știam de mult, pe care anii din urmă ni l-au făcut tot mai sensibil: însăși logica obiectivă a dezvoltării noastre pretinde azi, mai mult ca oricînd, eliberarea Ideii, fructificarea Ideii, explorarea și ex-ploatarea de adîncime a talentului creator al poporului. Avem nevoie de nou, deci de Idee, ca de porția noas-tră zilnică de oxigen. Fără el, fără a-cest oxigen vital, arderile mașinăriei noastre economico-sociale ar fi incom-plete.

Este însuși conținutul amplului pro-ces declanșat de partid pentru instau-rarea unei **noi calități** în toate compar-timentele vieții noastre. Un proces care, după cum arată inspiratorul lui, tova-rășul Nicolae Ceaușescu, impune „**obli-gativitatea de a gîndi intens, cu pro-priu cap, în orice împrejurare**”, deci obligativitatea Ideii, a inițiativei, a neoboselii în căutarea mijloacelor care să confere o tot mai înaltă valoare re-surselor acestui pămînt, eventual să le suplinească.

Cel ce ne spune aceste cuvinte este și el un reprezentant al tinerei gene-rații, generație prin excelență a nou-lui, a idelilor îndrăznețe, a nemulțum-rii față de ce s-a atins pînă la ea, a dorinței de a izbuti mai mult. Zoltan Mariaș este șeful unei echipe de geo-logi care lucrează în Maramureș, la Cavnice și în zonele limitrofe, cunoaște deci dinăuntru valoarea avuțiilor de

sub pămîntul nostru și, pentru punerea lor în operă, valoarea investiției de in-teligență. Prin cercetări atente, prin elaborări de inedite metode, el și echi-pa lui au interceptat noi mineralizații și au verificat extinderea în adîncuri a altora. Proiectele geologice în curs de executare, ca și cele a căror avizare e iminentă, oferă certe posibilități de investigație pînă în anul 2010. În anul acela, cei care astăzi sint tineri vor avea, desigur, sare la temple, vor fi, desigur, mai osteniți de muncă și de viață. Dar ideile lor tinerești își vor fi adus din plin dobînda, vîrsînd-o în tezaurul tinereții țării.

Asistăm deci, și va trebui să asistăm mai departe, așa cum ne-o cer partidul și secretarul său general, la apariția ideilor creatoare și novatoare care, fără să ocolească amănuntul cotidian al muncii (căci și amănuntul, se știe, e important în marile expediții, iar civi-lizația pe care o făurim este marea noastră expediție istorică în viitor), vi-zează prefaceri calitative, mutații de amplă eficiență în domeniile-cheie ale existenței noastre. În toate aceste do-menii, de la uzină și cîmp la opera ar-tistică sau științifică, de la banca șco-larului la tribuna O.N.U., tineretul ro-mân răspunde „prezent!”, dovedîndu-se apt — alături de întregul popor — să se impună în ochii patriei și ai lumii prin idei și fapte de răsunset. Se dovedește apt să corodeze cu ferăstrăul inteligenței prejudecățile ce încă ne țin pe loc, pretinzînd că „am făcut des-tul”, să se pronunțe, împotriva solida-rității blajine, căldute a împăcării cu cîștigul mărunț (sau cu eroarea), împo-triva contagionii paralizante a mulțu-mirii de sine, vrăjmașa oricărei înain-tări. A fi tînăr în România de azi, a fi patriot, a fi revoluționar, a fi un fiu credincios al pămîntului tău și un adept al celor mai înalte idei ale timpului, înseamnă a nu-ți ascunde, nici tie și nici altora, că urcușul spre culmile vii-torului este greu, că fiecare nouă di-mineată a muncii și a creației tale e abruptă și radicală, severă și lunecoasă ca un perete montan. Un perete pe care-l escaladăm mereu, cătărîndu-ne după cei care bat, undeva, sus, bornele, care fixează corzile, care ne trimit în-demnuri, care ne asigură de fiecare dată că numai începutul e greu.

Contemplat de undeva, din lături sau de jos, acest perete trebuie să arate splendorie. Trebuie să fie ca un uriaș basorelieu, ca o vastă tapiserie vie de trupuri, într-o mișcare michelangeloescă, într-o creștere care își poartă strălu-cirile și culorile mereu mai sus. Și re-greți că, spunea un poet, omul de lîngă tine, căruia i-a picat un strop de var în ochi (ca și lui Michelangelo cînd picta Sixtina), nu vede splendoarea plastică în care e implicat. O splendoa-re care i-ar oferi, dacă ar privi pere-tele, măreție de punct, de punct ideal sau de punct de sprijin.

Un punct din care se vede, dincolo de ziua prezentă — de eforturile, con-trastele, greutățile, luptele ei — cerul înalt al lui miine, sprijinit pe umeru tinerilor lui azi.

Ilie Purcaru

Sărbătoare la Reșița

La „Nottara”

„Orfeu în Cîmpia Dunării”

POEZIA se soarbe cu ochiul din pagină dar se și rostește. Cîteodată se cîntă. Ea se constituie în bloc vizual, în fagure de cuvinte, ori se așterne în timp pe spînzarea verbelor. Unele poeme preferă ele însele să fie citite, altele să fie spuse. Noi trebuie numai să le recunoaștem preferința, calea proprie, adică, de a pătrunde în conștiință. Să avem grijă să nu închidem această cale din grabă sau nepricepere. Sau din nerăbdare. Să fim atenți.

Ce va să zică **poezia rostită** înțelegem și din proaspătul spectacol al Teatrului „Nottara”, spectacol compus pe versurile lui Nichita Stănescu și intitulat, frumos și cuprinzător, „Orfeu în Cîmpia Dunării”. E vorba, după cum ușor ne-am dat seama, de o creație colectivă, de un spectacol de grup. Fiecare participant își aduce omagiul său (citește : citimea sa de talent și inspirație) poetului a cărui răsufletare e vie încă printre noi. Iată, prin sine, un lucru minunat, apreciat cum se cuvine de publicul ales care a umplut sala. Așadar nouă actori (Dragoș Pîslaru, Alexandru Repan, Catrinel Paraschivescu, Ruxandra Sîrteanu, Lucia Mureșan, Emilia Dobrin Besoiu, George Constantin, Cristina Tacoi, Elena Bog), o dansatoare (Raluca Ianegic) și un regizor (Alexandru Dabija) poartă spre spectator mesajul poetului. Actorii, desigur, cu făptura lor materială, cu glasul lor modulat și cu gândul din spatele fiecărui vers. Dansatoarea, cu făptura ei materială și cu știința ei expresivă. Regizorul, cu multitudinea de relații semnificative ce pot apărea în ordine vizuală, auditivă, și într-o ordine ceva mai subtilă, a corespondențelor inefabile. După cum se vede, într-un spectacol de poezie se petrec multe. Se pot petrece și mai multe chiar, publicul însă așteaptă un singur lucru : **revelația**. Acea explozie produsă în suflète și minți, care dăce la o recunoaștere cu alți ochi a lumii. Regizorul Alexandru Dabija, la cirna merituosei și onorantei inițiative, a procedat cu gust și sensibilitate artistică. A determinat atitudinea și mișcarea actorilor, conturînd un tablou uman plăcut la vedere (în care pătrund totuși citeva stridente), preparînd atmosfera necesară transmiterii fluxului liric. E suficient atât ? La un prim nivel, bineînțeles ! Credem însă că regizorul ar fi trebuit să-și prelungească competența, dînd un curs, o convergență mai pronunțată semnificației **literare** a spectacolului. După cum n-ar fi fost de prisos să colaboreze mai strîns cu recitatorii, personalități de marcă, se înțelege, dar care nu posedă totdeauna unghiul de exprimare cel mai potrivit. (Personal, i-am preferat pe George Constantin, Emilia Dobrin Besoiu și Dragoș Pîslaru, a căror reflecție în legătură cu cele citite ni s-a părut sesizabilă.) În sfîrșit, ar fi trebuit să contopească într-o sinteză mai profundă cele două arte (recitarea și dansul), astfel încît Raluca Ianegic să nu mai apară stingheră ori să strălucească separat în ultima ei apariție din program.

De multe ori am auzit spunîndu-se că poezii nu știu să-și recite singuri versurile. Unica înregistrare a vocii lui Nichita Stănescu dovedește copleșitor contrariul. Era nevoie de această voce — o spunem în încheiere, emoționați — pentru a confirma un spectacol ce are toate meritele unui recital poetic. Ar fi putut deveni încă și mai mult, redimensionînd genul. Gen care, sîntem încredințați, va fi cultivat și pe mai departe la Teatrul „Nottara”, spre gloria poeziei și creșterea limbii românești.

Marius Robescu

REȘITA și-a sărbătorit de curînd teatrul pentru împlinirea vârstei de treizeci și cinci ani. Orasul își iubeste scena ; s-a văzut din felul cum au participat reșitenii la ceremonie. A reieșit din cuvintele apreciative rostite de către oficialități, din prezența masivă a publicului la spectacolele acestor zile aniversative. De cite ori ne-am întîlnit, prin ani, cu oamenii marelui combinat siderurgic, — uncori în jurul mesei rotunde pentru a discuta problemele creativității, alteori în convorbiri amicale, de gazetari aflați în vizită — am avut a asculta păreri prietenoase despre artiști și munca lor. Urbea se mindrește realmente cu instituția ei de cultură și o sprijină ; fiecare spectacol e subiect de discuție și fiecare actor e o prezență familiară.

În 1949 a poposit aici o trupă formată sub oblăduirea Teatrului Național din București, care pregătise trei spectacole. Le-au lucrat Sică Alexandrescu, Moni Ghelester și Nicolae Dinescu. O parte din echipă și regizorul cel mai tînar au devenit localnici ; reprezentînd *Cumpăna* de Lucia Demetrius și *O scrisoare pierdută* au întemeiat teatrul. Azi ni s-au arătat tot trei spectacole, dintre care *Un suflet romantic* de Tudor Popescu și *D-ale carnavalului*, ca o afirmare subtilă a unui program repertorial și regizoral. Căci piesa nouă a fost pusă în scenă de regizorul cel mai experimentat, totodată directorul instituției, Eugen Vancea, iar piesa clasică, de tînarul Mihai Manolescu.

Timp de trei decenii și jumătate s-au jucat la Reșița multe piese românești. Teatrul — fie că a fost condus de regizori, ca Alexandru Miclescu sau Mircea Avram, ori de actori, ca Vasile Cosma, Cristian Pîrvulescu, sau de un secretar literar, Emil Bejan — a avut, la tensiuni variî, ambiția de a evita anonimul și de a nu se provincializa. S-au lansat, în premieră absolută, *Dictatorul* de Alexandru Ki-rîtescu, *Casa care a fugit pe usă* de Petru Vintilă, *Salonul* de Paul Everac, *Mă propun director* de Viorel Căcoveanu ; s-au reprezentat, în cea dintîi versiune românească, *Regele luminărilor* de Osvaldo de Andrade, *Ceapa* de Aldo Nicolaj, *Adio, studenție !* de A. Vampilov, *Muierile tinzoase* de Goldoni, *Osputul generalilor* de Boris Vian ; sint, firește, doar spicuri dintr-o listă mai lungă. S-au izbutit, cu unele din cele de mai sus și cu altele, spectacole de ecou, obținîndu-se largă prețuire și distincții importante. *Mielul turbat* de A. Baranga realizat de Ion Șahighian (1958), *Balconul* de Dumitru Radu Popescu și *Acești sărmani elefanți* (după Elio Vittorini — Mihai Manolescu), *Jucătorii de cărți* de Gogol (Petre Sava Bălcănu — 1952), *Tichia cu clopoței* de Pirandello (Mihai Lunganu), *Anna Christie* de E. O'Neill (1963 — Eugen Vancea), *Pescărușul* de Cehov (Aureliu Manea) și nu numai acestea au pus în valoare harurile celor o sută douăzeci de actori care s-au perindat pe aici, au rămas aici, iar citiva se odihnesc aici pentru totdeauna. Prin ei, și prin regizorii și scenograful care au lucrat și lucrează, cu dăruire, teatrul reșitean nu a rămas strict local, a intrat în fericite convergențe cu mișcarea teatrală națională, a participat cu individualitate la competiții republicane și a cîntărit să întreprindă mai multe turnee peste hotare.

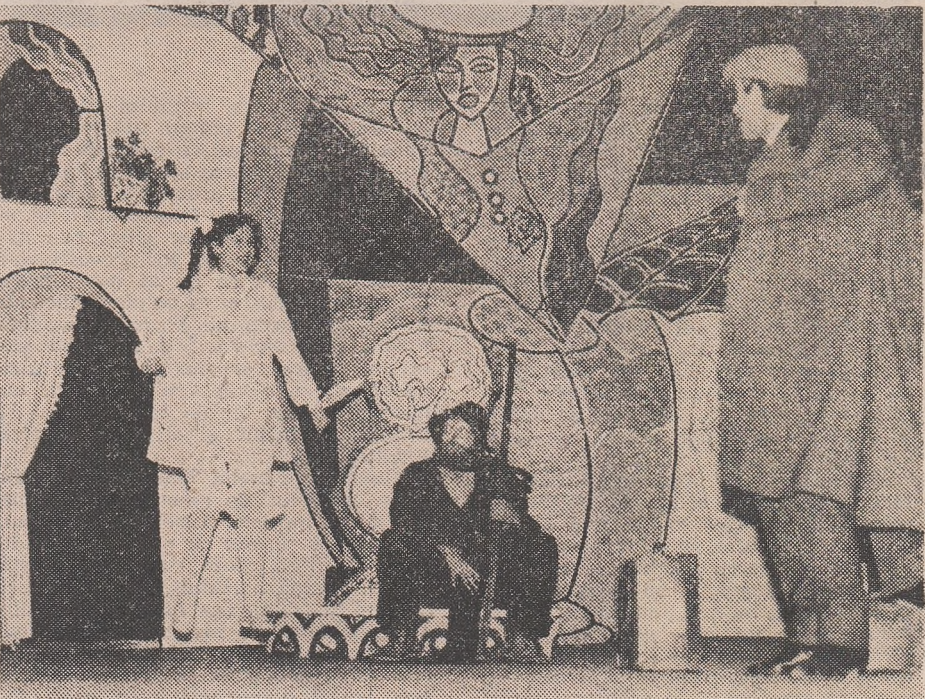
S-A discutat acum, despre indicii săi de creativitate în acest moment al biografiei — și despre perspective, — în dezvoltarea organizată de Comitetul județean de cultură și educație socialistă și Asociația oamenilor de artă, cu trupa, cu activiști culturali reșiteni și cu cei aproape treizeci de invitați, scriitori, artiști, critici din București și din alte centre. S-a considerat că teatrul reșitean se află într-un moment bun, opțiunile sale repertoriale fiind în genere culte, adecvate, ansamblul actoricesc avînd ample disponibilități interpretative (și citeva talente tinere autentice), direcția asigurînd un program normal de activitate, intenționînd să valorifice și un spațiu de studio, și să continue a invita regizori și scenografi din alte părți. Unele dificultăți administrative ce nu se ivesc numai aici, câtă a fi birărit prin efortul colectivului și comprehensiunea factorilor locali de autoritate. Nu e sigur că toți actorii și colaboratorii teatrului au aceeași aspirație tenace spre calitatea actului artistic, care a adus, nu o dată, instituției bine meritată laudă. Unele semne de rutinizare sau mestesugărisim sînt observabile. Cel mai rău e jocul pe cont propriu, de efecte artisanale și excesive mimice și gesticulatoriu, al actorilor care-i fac cu ochiul spectatorului, dispărînd și piesa, și partenerii, și, în fond, propria lor persoană, căci astfel par a nu ține să fie văzuți ca artiști integrați în reprezentație și slujind o idee, ci ca fabricanți individuali de poante și trucuri.

Tonul creator general e însă notabil. Cele trei piese ce ni s-au arătat cu prilejul aniversării vădese o aplecare spre comedia serioasă, în reprezentare veselă și tinerească, într-un efort de defrisare novatoare a cîmpurilor de semnificații. *Un suflet romantic* e o replică vioale, personală, a lui Tudor Popescu la *Jocul de-a vacanța și Steaua fără nume* ale lui Sebastian. Pretextul — o tînară bovarică ce ar dori să inspire pasiuni romantice într-o stațiune de cură medicală — e firav și destul de stingaci expus. Dar, de la un moment dat, satira intră violent

în acțiune și autorul se dezlanțuie, cu forța, dovedită și în alte comedii, împotriva elementarizării vieții, a atitudinilor primitive față de femeie, într-un chip impresionant. Ion Bobeică a scenografiat, cu umor glacial, fațada și terasa unui stabiliment balnear sub a cărui streasînă sînt fotolii de paie și grătare de mititei, iar Eugen Vancea — rezolvînd doar parțial expoziția piesei și momentele ei candid-sentimentale — a dat, în schimb, o fervoare deosebită atacului ironic, scoțînd la iveală remarcabil miezul dur și amar al comediei, creînd un final de un dramatism surprinzător. E, desigur, un merit al regizorului armonizarea insusirilor evidente ale tînarului Marian Stan (interpret zelemist sigur și perspicace al unui inginer cu o viață vădată de preocupări), cu acelea ale actorului experimental Grigore Alexandrescu —, ce a conferit o notă fină de tragism bătrînelui său în training — și cu primoperea de a juca flegmatic, hazos, trist (cînd era cazul) a lui George Drăgulescu. Ovidiu Cristea, interpretînd elegant, clar, citeodată ceva mai afectat decît era nevoie și Damian Oancea, sobru, direct, i-au sprijinit evident pe cei trei purtători principali ai mesajului satiric. Plăcută ca apariție, Constanta Taraulea (însă într-o rochie imposibilă, roz-mov, cu volane, ce o transformă într-un fel de abajur) a rezistat mai greu dificultăților rolului

în scenă în scenă, la bal, obligă personajele să-și „joece”, pe rînd, condiția, dar într-un mod care pare să exprime exhibarea dorinței de a intra într-un alt univers, mai înalt și mai demn. Sau măcar mai atrăgător. Mița (Luminița Stoianovici) e voios-caricaturală, diversă, amuzantă, Catindatul (Marian Stan) povestește nostim (dar scade, treptat, în intensitate), Pampon (George Drăgulescu), Iordache (Doru Iosif) își duc cu bine desti-nul prin scenă. Cel mai izbutit personaj e Nae Girinea (Cristian Drăgulănescu), distins și poltron, batjocoritor și laș, suficient fără aroganță. Alte roluri scapă controlului regizoral, n-au personalitate, comicul intră în rarefacție după actul întii, astfel că experiența convinge în principal doar asupra intenției. Momentul final, o Periniță cu lăutari, la care toți se sărută împăcați, începe bine dar se lungeste rău.

Mai zburdalnică și cu traduceri scenice uneori ingenioase ale sintagmelor textului goldonian, *Bădăranii* pare să-i fi stimulat mai abilit pe Mihai Manolescu și pe tînăra scenografă Florica Zamfira, dacă nu în materie de vestimentație (eteroclită, necharacterizantă, în genere, — doar o singură haină, a lui Iupin Simon, avînd o eroială și un colorit pe tonuri maronii agreabile), micar în realizarea unor module spirituale de interioare și mobilier, ce augmentează spiralările comice ale ac-

La „Barraca”

● Între 22 octombrie și 3 noiembrie a efectuat un turneu în țara noastră **Compania itinerantă spaniolă „La Barraca”** din Aranjuez. Înființată în 1980 de actorii Alicia Hermida și Jaime Losada, luînd numele celebrei trupe teatrale a lui Federico Garcia Lorca, compania și-a propus să devină o mesageră a operei marelui scriitor. În programul prezentat la București, Timișoara, Craiova, Ploiești, Cîmpina, Buzău, Petrosani au figurat : un recital de poezie interpretat de actrița Alicia Hermida și spectacole cu piese mai puțin cunoscute ale poetului, printre care : *Vraja fluturului* și *Don Cristobal*.

Oaspeții spanioli s-au întîlnit cu cadre didactice și studenți de la Institutul de artă teatrală și cinematografică „I. L. Caragiale”, cu membri ai colectivului Teatrului Național din București și cu reprezentanți ai presei, arînd un schimb de opinii despre mișcarea teatrală din Spania și din România. (În imagine, scenă din spectacolul cu piesa *Quimera* de Garcia Lorca.)

astfel că neîmplinirile textului în acest compartiment s-au agravat. Altminteri însă comedia îi spune publicului esențialul ; văzînd spectatorii cum ies din sală surizători și îngîndurați, cum se ambalează în imediată discuție, înțelegi încă o dată că reușita e reală.

ACELAȘI Ion Bobeică, scenograf care servește scena reșiteană, cu devotament și inventivitate, de aproape cincisprezece ani (urmindu-i lui Ovidiu Moșinschi — și el multă vreme aici pictor de decoruri și costume) a propus un cadru insolit pentru frizeria lui Nae Girinea din *D-ale carnavalului* : e un „salon” vast de frizerie și coafură (modelul de perucă al casei, hazos, e purtat chiar de unii protagoniști), situat într-un subsol. Mobila e albă ; scaunele au rotile ; canapelele imită stilul secesion ; oglinzile venetiene sînt uriașe. Toate acestea, ca și hainele de lux ale bărbierilor, îi fixează un statut social intruciva schimbat lumii din piesa caragialeană. Din păcate, celelalte costume (Florica Zamfira) contrazic ideea regizorală și-i desfigurează pe purtătorii lor, iar măștile sînt de o inexpresivitate dizgrațioasă, astfel că demonstrația regizorului Mihai Manolescu e stînjinită de o perpetuă non-concordanță. Ideea, interesantă, regizoral-scenografică, din actul doi, de a edifica

junii. Aici s-au relevat și citeva din valorile feminine ale trupei reșitene, — Ceca Mihalache (vervă și distincție, stîntă a rostrii), Ecaterina Toth Cristea (farmec și agerime), Ludmila Ursache (grăție, umor viu, prezentabilitate scenică), precum și citiva actori cu înzestrare comică — Zeno Balint, Valentin Ivanciu, Florin Timpu, George Urlică — cărora li s-a înlesnit și o sprintenă adresare directă către public, poate pentru ca să nu mai fie îmboldiți de demonul vechii comedii să se răsfete pe furis. Maniera comediei dell'arte convinge, în genere, interpretelor, ba chiar îi duce și către un prisos de acțiuni fizice (Mioara Tîrziu, Doru Eugen Iosif). Dacă metaforizările nu erau — unele — atât de transparente, iar organizarea scenică mai stringentă, probabil că reprezentarea ar fi avut și strălucire. E însă, și așa, merituosă, de bună dispoziție probată și, în orice caz, actuală ca gust al dezinvolturii critice față de mitocănie. Bădăranii piesei nu par numai venețieni și din secolul opt-sprezece.

Astfel că zilele teatrale reșitene, atât de realizat festive, au fost și efective ca fapt cultural și au marcat cum se cuvine un prag de viață al unui teatru viu, dintr-un însemnat centru muncitoresc.

Valentin Silvestru

„Amintirea unei mari iubiri“

PREZENTAT în gala de deschidere a „Zilelor filmului sovietic“ (ce se desfășoară în perioada 2—13 noiembrie, la București, Pitești și Cluj-Napoca), **Amintirea unei mari iubiri** este semnat de Piotr Todorovski, ca scenarist, regizor și autor al ilustrației muzicale. Filmul e o poveste de dragoste, care începe pe front. Tinărul Sașa e îndrăgostit de Liuba, iubita comandantului detașamentului, o femeie tină, frumoasă și plină de viață. Timidul Sașa o vede puțin dar o aude cîntînd, rîzînd, glumînd. Pasiunea lui e din cele care nu se vindecă și nu are nevoie să fie împărtășită. E făcută mai ales din închipuire, și-i păstrează intactă puritatea sufletească în mijlocul ororilor de pe front, unde moartea e prezentă peste tot și tot timpul. La cîțiva ani de la terminarea războiului, Sașa, acum însoțit cu o profesoară, e operator într-un cinematograful și student la seral. Duce o viață calmă și tăcută, al cărei traseu pare definitiv stabilit. Într-o dimineață, în drum spre slujbă, aude risul ei, al iubitei. Își face loc prin mulțime și o regăsește vinzînd piroști pe stradă. E acrită, obosită, agresivă; dar Sașa nu vede nimic din toate astea. Pentru el, continuă să fie icoana pe care a adorat-o. Din dragostea cu maiorul mort pe front, Liuba are o fetiță, pe care o crește greu și într-un mediu cu totul nepotrivit.

Soția lui Sașa, profesoara, urîțică, e plină de umor, de înțelegere. E nefericită. Chiar disperată. N-ar vrea să-l piardă pe Sașa, dar nici nu e omul care să-l rețină cu orice preț. E de prea bună calitate. Situația ambiguă a lui Sașa și a celor două femei din viața lui continuă, spre disperarea nevestei. O bună parte din viața Liubei și a fetei ei se petrece în cabina de proiecție unde lucrează Sașa, care-și continuă încercările de a o face să semene cu imaginea lui despre ea. Exterior, nu prea se văd semne că va reuși. Dar pe dinăuntru ei, lucrurile s-au schimbat. S-a hotărît să-l lase pe Sașa să-și trăiască viața potrivită fetei lui, lingă soție; căci obține mai mult decît dorita locuință: îi ia de bărbat pe șeful spațiului, cu casă cu tot. Sașa încearcă să o mai vadă o dată în noua ei locuință. Îi aude risul, ca de fiecare dată parte importantă a revederii lor. Ca de obicei, rămîne fără grai în prezența ei, dar de data aceasta și ea e foarte emoționată. Fără o vorbă, el coboară încet scările. La întrebarea ei, dacă o mai iubește — de parcă n-ar vrea să piardă totuși o asemenea dragoste —, el îi răspunde: „Te-am iubit foarte mult, atunci“.

Filmul lui Piotr Todorovski a obținut Marele Premiu la Festivalul unional al filmului de la Kiev, anul acesta. Și pe bună dreptate. Modul în care este descrisă ientă renaștere a sufletului Liubei prin dragostea-amintire a lui Sașa este foarte original, plin de sensibilitate și de o mare finețe. Ca și utopia inversunare a lui în încercarea de a o face pe tinăra femeie să semene cu imaginea lui despre ea. Iar cei trei interpreți principali, Nikolai Burliakov, Natalia Andreichenko și Anna Ciurikova, sînt desăvîrșiți.

D.I. Suchianu

Ovidiu Iuliu Moldovan, protagonistul filmului HOREA scris de Titus Popovici și regizat de Mircea Mureșan

Taina lui Horea

ECUAȚIA scenariului conceput de Titus Popovici este nutrită de moderna pasiune pentru colajul documentar (în palatul Schönbrunn se citește din broșura apărută la Strasbourg, din hamburgezul „Politisches Journal“ sau din scrisoarea lui J. P. Brissot), dar se împărtășește și din fascinația mitului, intact păstrată peste timp. Căutarea perenelor semnificații este astfel asumată din perspectiva istoriei (pe peliculă, personalitățile vremii încearcă să deslușească „mecanismul secret al unei asemenea furtuni“ și „taine“ lui Horea), după cum este revendicată de însăși biografia creatorilor. În prefața — din programul de sală — scriitorul mărturisește că încearcă să răspundă vechilor întrebări, crescute ca „povară și dar“, din baladele care i-au fost cîntate, în copilărie, de bunicii săi ardeleni; iar regizorul Mircea Mureșan, originar tot din Transilvania, aparține aceluiași univers spiritual — prin câteva din peliculele sale.

Respirația de epoece — obișnuită pentru majoritatea filmelor noastre inspirate din trecut — nu mai rămîne aparentă, ci pulsează în adîncul structurilor narative; reconstituirea răscoalei se face în discontinuitate temporală, evenimentele fiind reaminate, în serii de flash-back-uri, în cadentele subiective și în tonalitățile contrastante, impuse de vocea contelui Eszterhazy, de amintirile contesei Bánffy și chiar ale împăratului Iosif al II-lea, de aspra sentință consemnată de un notar ori prin stihurile întocmite în grabă de Cindea Alexă, zis Kendi Sandor. Fîntne, cu nume și existență reale în urmă cu două secole, revin pentru a trăi verosimilele ipostaze dictate de fantezia cinematografică, iar secvențele transfigurînd legende — ivite în sincron cu derularea iureșului de eliberare a iobagilor — se alătură momentelor desprinse din cronică sfîrșitului de veac XVIII. Armistițiul de la Tibru este povestit de Cloșca, prin glasul puternic și mîndru al lui Crișan se evocă adunarea de la Mesteacăn și înfruntarea de la Cucechiu, iar instantaneele răsărind din cugetul lui Horea completează, cu nuanțe și gesturi mărunte, dar de esență profund omenească, „fresca“ răscoalei. Deliberat, atracțiile spectaculare se restrîng (scenele de luptă sînt aproape inexistente, iar cele de masă sînt neînsemnate ca expresivitate); dramaturgia filmică (deși uneori, în cazul secvenței execuției, de pildă, se simte nepuțința decupajului regizoral de a depăși prea modestul număr al figuranților) mizează îndeosebi pe substanța meditativă. Impre-

sionant se constituie, într-adevăr, prin anvergură și coerență, discursul despre violența suveranilor și dreptatea răzvrătiților, despre ireconciliabilul conflict dintre „rațiunea de stat“, profesată de monarhia vieneză, și dintre rînduiele străbune ale pămîntului românesc. Aforismele se cristalizează neîncetat, fără a stingheri cursivitatea dialogurilor și fără a distona printre felurile spații de civilizație invocate. Dimpotrivă, inventivitatea racordurilor și detaliilor vizuale nu ține pasul cu alertul dinamism al cuvintelor rostite. Analogic este „testamentul“ reluat cu seninătate de Craiul motilor, în temniță la fel ca pe creștele Apusenilor; o demonstrație de artă a minuirii metaforei conținute, în limbajul și starea personajelor, se înfăptuiește de-a lungul schimbului de replici de la cea din urmă cină.

Pilonul de forță a filmului este desigur caldul, apropiatul de sensibilitatea contemporanilor, portret al lui Horea (demnității și înțelepciunii, conștiința implinirii, prin sacrificiul suprem, a sacrei meniri istorice, fiind recreate, cu rară virtuozitate a îngemănării combustiei interioare și dimensiunilor statuare, de Ovidiu Iuliu Moldovan), iar contrafortul întregii arhitecturi cinematografice se sprijină pe partitura contelui Jankovits (în rafinata-i compoziție Radu Beligan revelînd subtil pe de o parte rigoarea eruditului, pe de alta psihologia de necrutător stăpîn, chemat nu atît să manipuleze sinistrul aparat de represie, cît să nimicească ideea, simbolul răscoalei). Restul se sculptează doar în basorelief; trecute în planul secund sînt evoluțiile austere ale fidelului Cloșca (Șerban Ionescu), accentele de pitoresc bonom ale Popei Rotogol (Petre Gheorghiu) sau de benign histro-nism (din rolul interpretat de Mircea Diaconu) și ornamente de fundal rămîn silueta împăratului „iluminist“ (Alexandru Repan), întru-chiparea supunerii la ordin (Mircea Albulescu) ori a cruzimii grațioase (Enikő Szilágyi-Dumitrescu).

Reîntîlnirea cu scenaristul Titus Popovici și cea dintîi colaborare cu operatorul Vivi Drăgan Vasile (care izbuteste să modeleze dramatic, prin intense pete de întuneric, chipurile și să împrumute imaginilor „culori“ de stampă) sînt de bun augur pentru Mircea Mureșan; prin filmul **Horea**, regizorul își recucerește solidul profesionalism, ba chiar se înalță — evident prin aspirație — deasupra performanțelor sale anterioare.

Ioana Creangă

Cinema

Flash-back

Vocea autorului

■ CEEA ce se poate ghici încă din debutul lui Mircea Daneliuc este o extraordinară poftă de concret, de acțiune, de zgîndărire și reactivare a micilor gesturi ce compun marea realitate. Să ne amintim acea hală cu utilajele proaspăt vopsite din care se dă startul în temerara *Cursă* a camionului supergabaritic; reporterii și operatorii se agită și pun întrebări, frazele sonore se întretaie cu gesturile de paradă, și în acest timp tocmai cei doi soferi care-s tinta festivității nu se sînt în largul lor, nu știu cum să scape de presiunea vorbelor inutile și, bagatelizîndu-le, parcă abia așteaptă să se vadă pe șosea, în singurătatea propriilor fapte. De aici va începe și interesul nostru pentru ei, căci abia autonomia aceasta de acțiune ne va permite să-i cunoaștem cu adevărat, să asistăm la scăpărarea celor două caractere puse în contact. Vor urma micile evenimente de pe șosea, opririle din traseu, întîlnirea tinerei călătoare (care va atîta și mai mult deosebirile dintre cei doi), în sfîrșit cea care ar putea să pună capăt, dar care abia va da amplitudine, prin urmărirea și regăsirea celor trei, urcusului dramatic al filmului. Finalul, în care vitregia soartei pare să-i unească într-o înțelegere lipsită de ură, dar și de speranță, este obținut cu aceeași economie de retorică, printr-o înălțare de fapte pure, refuzînd orice formalism și proclamînd exclusiv victoria simplității.

Performanța este că, pe tot parcursul filmului, sub imperiul numai și numai ai vitezei întîmplărilor urmîndu-și cursul, regizorul a renunțat la orice complicație. Senzaționalul acțiunii este doar aparent, în interior întîmplările păstrînd structura adine omenească a vieții. Privit superficial, filmul seamănă unui lung reportaj eșafodat epic. Autogara aglomerată, motelul promiscuu, autobuzul cu oameni prea indiferenți sau prea curioși, familia țărănească plină de cumsecădenie, dar și de ascunzîșuri, casa de raport cu scările ei contorsionate și cu locatarii ei frîști, sînt „fișii de viață“, pline, la prima vedere, doar de sinceritate, lipsite de participarea fătîșă a autorului. Numai că, în umbra lor, acesta stă ca un strateg vigilent, așteptînd ca din angrenajele acțiunii, din micile ei banalități, din gesturile și atitudinile anodine ale oamenilor, să se nască și să se audă vocea sa. Viața — unica — de care dispunem, trebuie folosită intensiv, apărută de stagnare, de minciună și fals, astfel încît energia ei, cea mai genuină zestre a individului, să poată conflua în viața adevărată a societății.

Romulus Rusan

Radio-tv.

Valori ale culturii naționale

■ Vizitînd Institutul de Istorie Literară și folclor „G. Călinescu“, dar și redacția „Revistei de istorie și teorie literară“, **Dialogurile culturale** au atînat o temă capabilă a urmări implicațiile contemporane ale unei atitudini caracteristice pentru întreaga noastră tradiție națională: **Patriotismul, vocație permanentă a culturii românești**. La nici doi ani de la inaugurarea noii serii, Revista a publicat în cele 7 numere ale sale (adică în peste 1000 de pagini) un bogat material documentar, de valorificare a unor texte inedite sau puțin cunoscute, a adus reale contribuții la elucidarea unor probleme de specialitate, a urmărit viața edițiilor dar și viața cărților în general, a propus puncte de vedere originale în comentarea scriitorilor clasici și contemporani. Nu altele se dovedesc și preocupările cercetătorilor din Institut, angajați în redactarea unor lucrări fundamentale înscrise în bibliografia națională:

dictionare, ediții de documente literare, sinteze, monografii, panorame asupra surselor cercetării literaturii, toate instrumente de lucru necesare și mult așteptate de public. Respectînd premisele manifest exprimate prin chiar titlul emisiunii, **Dialogurile culturale** au ocolit tonul expozitiv, preferînd juxtapunerii de informații adîncirea temei propuse, evidențierea semnificației ei în orizontul actual de idei și atitudini ale cercetării literare și larg culturale. În acest sens, intervențiile invitaților și cele ale redactorului radiofonic au avut acel necesar grad de substanțialitate capabil a menține vie atenția ascultătorilor. Nu ar fi lipsit de interes ca **Dialogurile** să păsească în continuare și în redacțiile altor reviste pentru completarea unui vast tur de orizont asupra realizărilor de pînă acum și asupra planurilor de viitor ale colegilor din jurnalistică tipărită.

■ Ultima ediție a retrospectiviei **File din istoria**

radiofoniei muzicale românești s-a concentrat asupra succesorilor valabile peste timp ale instituției în preajma anilor '30, folosînd modalități experimentate și pînă acum cu bune rezultate: comentarii, interviuri, confesiuni, înregistrări de arhivă și noi înregistrări. Emisiunea și-a cîștigat, iată, un loc specific și un loc de prestigiu în programul radiofonic, motiv ce ne îndeamnă să așteptăm cu nerăbdare următoarea sa ediție, din 1 decembrie.

■ Simbătă seara, **Teleenciclopedia** a dovedit din nou că are uneltele să înfățișeze la un nivel reprezentativ valorile artei plastice din țara noastră. **Arta portretului în pictura românească**, emisiune dedicată lui Ștefan Luchian, a beneficiat în consecință de un sugestiv montaj cinematografic în stare a lumina argumentele și concluziile unui inspirat comentariu. Ne bucurăm a semnală orice inițiativă prin care micul ecran, folosînd limbajul său atît de propriu, întîrzie asupra actualității și istoriei școlii naționale de pictură, promovîndu-i operele de seamă la nivelul unei largi audiențe t.v.

Ioana Mălin

Telecinema

■ NU s-a dat suficientă atenție — deși de atîția ani titlul acelei nuvele din liceu: „Au mai pătît-o și alții“... s-a dovedit că nu e vorba goală — la ceea ce i s-a întîmplat acestui actor de bună calitate, Lazăr Vrabie, chemat de epoca sa, și poate nu atît de ea cit de regizorii ei, să joace roluri mereu încordate, mereu exemplare, mereu în situații numite cu voluptate „limită“, mereu să se sacrifice, obținînd sistematic satisfacția de a defila pînă la urmă cu învingătorii, căci și asta face parte din logica rolului de tip pozitiv, tipul sobru, rece pe dinafară, cald pe dinăuntru, tipul lucid, energic, tăios, brav în hotărîri niciodată viciate de panică, pudic în viața intimă, foarte rar aventurat în vreo confesiune, în vreun sărut, în vreo melodramă, nici cum în vreo comedie — nu există comedii cu Lazăr Vrabie, cum nu există cu atîția dramatici de la Rudolf Valentino încoace! — de cele mai multe ori aruncîndu-se fie în valurile istoriei fie în ale Dumnării, ca să țînă departe o mină marină de un șlep, ca să îndepărteze o pri-

Tăria și adevărul unui actor

mejdie, o canalie, o slăbiciune, o angoasă, într-un cuvînt: un bărbat, fără lamentări, fără chef de glumă sau de joacă, tot timpul prins în acțiuni serioase și decisive, treaz, breaz, autoritar, recunoscut ca atare de un public și o lume — ceea ce nu e rău, ba e și necesar în toate studiourile mapamondului, de la Hollywood la Buftea, cînd vor să stabilească o distribuție, adică o morală — și căruia, tocmai lui, ce i se întîmplă?

Scena cea mai tare care i-a fost dat s-o joace — lui, avidului după scene care-ți tăiau respirația — se petrece la o sindrofie, într-o atmosferă idilică și voioasă, cu copilași și adulți „bons enfants“, cu masă mare și vinuleț „à gogo“, cu poezile infantile și romane, printre care nu-i de tăiat mai mult de un tort; cite asemenea scene roz bonbon putem număra în filmografia lui Lazăr Vrabie? Mai mult — el însuși e cu haină de ofițer descheiată la toți nasturii, ca după un prînz bogat, și stă tolănit pe un scaun, întînzîndu-și bine picioarele sub masă. Nu l-am mai prins pe Vrabie atît de radios și de

gales, ca la acest festin din anii '50, printre tovarășii săi de luptă și izbînzii, euforizați între putere și adevăr. Cînd, deodată... Urmează secvența celebră a copilului care se joacă, printre personalitățile distinse și destinate ale județului, cu un revolver încărcat. Ea nu mai trebuie povestită — e una din puținele scene din cinema-ul românesc concurînd loial o literatură care dintotdeauna se uită de sus la fiecare „script“. Vrabie dă aici, în dezarmarea inocentului, tot ce a avut mai bun sensibilitatea lui prea des confruntată cu generalitățile, prea rar alertată de spasmele clipelor particulare. Dezamorsarea unei mine nu atinge intensitatea acestui joc printre copii, într-o sufragerie, printre prăjituri și surisuri înlesnite.

Ca să vezi, întotdeauna, cum stăm și ce leaflă luăm!

Radu Cossașu

*) Odată, sînt 25 de ani de atunci, am colaborat și eu la un scenariu cu Vrabie, în rolul principal. Mă simt, și azi, vinovat. Scenariștii au și ei tăria de a suporta un adevăr.

„Creăm

Plastică

pentru viitorul comunist al țării

MARIA COSTA : Despre viață

DORINDU-SE un omagiu adus de artiști, de cultura noastră în general, evenimentului reprezentat de apropiatul **Congres al XIII-lea al Partidului Comunist Român**, expoziția de la „Galeriile Municipiului”, intitulată **„Creăm pentru viitorul comunist al țării”**, devine simultan un argument pentru caracterul angajat, militant, umanist propriu creației contemporane. Astfel, pornind de la această dublă determinare tematică, explicit ilustrată de lucrările expuse, tonul sărbătoresc al manifestării decurge firesc, asemenea unui corolar, din ceea ce reprezintă însăși esența acțiunii culturale din ultimele decenii, sensul și perspectivele artei ca expresie semnificativă a unui interval istoric definit prin revoluție și construcție. Acestea sînt, dealtfel, și coordonatele pe care se axează concretul imaginilor picturale, largă arie de interes pentru ceea ce înseamnă România de astăzi, cu oamenii și împlinirile sale, cuprinzînd cele mai diferite modalități de expresie și subiectele cele mai variate. Inerent, prin nevoia de sinteză reclamată de un spațiu limitat, piesele alese sînt reprezentative și semnificative pentru genericul expoziției, calitatea și diversitatea ideilor abordate suplinind cantitatea ce ar fi putut constitui, și ea, un argument în favoarea caracte-

rului actual, activ și răcordat la realitate al creației artistice de astăzi. Dar paralel, meditănd la toate implicațiile acestei selecții, la modul în care prezența permanentă a ideilor partidului, a tuturor acțiunilor sale de edificare a unei noi civilizații și a unui prototip uman, de asemeni nou, fertilizează cimpul creației și provoacă o gravă asumare a responsabilității de artist, vom constata existența unei permanențe în cultura noastră, în sensul aceluși caracter umanist și militant propriu spiritualității românești contemporane, ridicat astăzi la o treaptă care se sincronizează cu toate transformările revoluționare operate la nivelul întregii existențe. Căci în noutatea atitudinilor și a problematicei, în diversitatea mijloacelor de expresie și a ideilor valorificate, trebuie să descifrăm permanent contribuția tradiției autohtone, ca și acumulările produse în ultimele decenii sub semnul orientării promovate de partidul cărui artiștii îi aduc și prin această expoziție omagiul lor.

Există în expoziția de la „Galeriile Municipiului” lucrări al căror subiect se inspiră din realitatea imediată, din ceea ce înseamnă actualitatea construcției socialiste, și în acest sens cea mai reprezentativă ni se pare cea a lui **Ion Bițan**, pentru care un șantier înseamnă un univers dominat de gigantice agregate, neputincioase fără contribuția omului care le-a construit și le stăpînește. Există, apoi, altele care își propun o metaforă a muncii și creației de bunuri materiale și spirituale, dominate de prezența omului, planul secund subliniind concretul efortului, cele semnate de **Brăduț Covaliu**, **Const. Nițescu**, **Ion Grigore** sau **Dorian Szasz** punînd orientă nu doar sensul lecturii imediate ci și modalitatea de a privi pictura ca un fapt complex sub raportul mesajului și al mobilizării prin artă. Altele, și ne gîndim în primul rînd la piesa lui **Iacob Lazăr**, conțin prezența omului prin semnele acțiunii sale asupra realității cotidiene, prin ceea ce aduce el substanțial în definirea unui nou peisaj, în simbioză cu cel natural. Simbolice prin implicații sînt și lucrările semnate de **Traian Brădean** sau **Elena Greulesi**, fiecare într-un registru specific și cu evidentă preocupare pentru sensul umanist și patriotic al imaginii cu valoare de semn. Firesc, pentru că în omagiul adus Partidului, Congresului său, este implicată țara, așa cum este astăzi, cu toate realitățile și dimensiunile sale, peisajul nu poate lipsi, la fel ca și natura statică, ele reprezentînd stări de spirit și profe-

siuni de credință, ca la **Const. Piliuță**, **Spiru Chintilă** sau **Petru Popovici**.

De un ton aparte, dînd măsura unor sentimente exprimate cu bucurie în aceste zile ce premerg celui de-al XIII-lea Congres al P.C.R., portretele secretarului general al partidului reprezintă încă o formă de omagiu prin care artiștii, împreună cu toată țara, întîmpină acest eveniment cu imense implicații în devenirea României contemporane și a celei viitoare. **Vasile Celmare**, într-o friză ce se instituie ca un posibil proiect pentru o monumentală compoziție destinată spațiilor publice, realizează o dublă metaforă, în personalitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu împletindu-se tradițiile de libertate și independență, cu perspective deschise celor mai tinere generații, în timp ce portretul lui **Constantin Nițescu** ne redă nuanțat complexitatea modelului, ca o sinteză de calități umane. Ca și portretul tovarășei academiciene dr. ing. Elena Ceaușescu, realizat de **Traian Brădean**. Simbolica din compoziția lui **Doru Rotaru** sau din cea a lui **Ion Țarălungă**, utilizînd alternanța planurilor picturale, ne restituie ceva din realitatea vie, dinamică, a contactelor permanente dintre conducător și oamenii țării prin intermediul vizitelor de lucru, prezența parti-

dului fiind concentrată în imaginea secretarului său general. În felul acesta, între cele mai diferite aspecte ale existenței noastre de astăzi se stabilește o legătură organică prin încercarea de semnificații complexe conținută în lucrări, caracterul de artă angajată, militantă, revoluționară și răcordată la realitățile construcției socialiste detașându-se ca un semn tutelar al creației contemporane. Fapt cu atât mai demn de relevat cu cît, abordînd o tematică nuanțată și modalități de expresie variate, artiștii își investesc lucrările cu valoare estetică ridicată, subliniind în acest fel organica determinare dintre conținutul ideatic și calitățile picturale propriu-zise.

Doar un segment din uriașul omagiu pe care țara îl aduce Partidului, comuniștilor, tovarășului Nicolae Ceaușescu, tovarășei Elena Ceaușescu, în întîmpinarea Congresului al XIII-lea, această expoziție punctează un jalon al răspunsului pe care artiștii, oamenii de cultură, îl dau prin creația lor îndemnului de a fi contemporani cu ardenta pasiune revoluționară sub semnul căreia se făurește România de astăzi și cea de mâine.

Virgil Mocanu

ION GRIGORE : Cules de măr

„ZILELE CULTURII SOVIETICE”

O săptămînă muzicală de excepție...

...A FOST dăruită publicului meloman în cadrul „Zilelor culturii sovietice în R. S. România”. E o adevărată sărbătoare să poți urmări într-un timp atît de scurt pe violonistul Victor Tretiakov și Orchestra de Cameră a Filarmeniei de stat din Moscova, pe care o conduce, lîngă excelenții balerini sovietici, Cvartetul de stat lituanian și Ansamblul popular rusesc academic de stat „Piatnițki”.

Spectacolul inaugural a reunit într-o manieră semnificativă capetele de afiș: excelentul ansamblu condus de Victor Tretiakov, artist al poporului al R.S.F.S.R., și grupul „Stelele baletului sovietic”. Aveam să ne întîlnim cu orchestra moscovită în seara următoare, la Ateneu, unde a prezentat un splendid program Mozart. Alcătuită din instrumentiști de un profesionalism strălucit, această formație atinge, cum s-a spus în atîtea rînduri, perfecțiunea. Se poate spune, fără a exagera, că fiecare component este un adevărat maestru; adăugați la aceasta o dispoziție, o bucurie de la cînta evidentă de la patetismul atacurilor la privirea participativă, nemaivorbind de sensibilitatea, generozitatea sunetului, deplina stăpînire a stilurilor, pătrunderea în adîncimea structurală a partiturii, fie ea clasică ori modernă, știută aproape pe dinafară, perfectă sincronizare, nu în ultimul rînd calitatea instrumentelor și veți obține imaginea performanței. Diversitatea repertoriului este și ea impresionantă.

În privința acestei cuprinderi largi, a științei de a face expresive particularitățile fiecărei epoci, Orchestra de cameră din Moscova a convins și la București, pentru cei care au urmărit-o la Operă și la Ateneu. Căci, în afară de

Mozart, am ascultat **Concertul pentru orchestră de cameră** de I. Rîaets, cu o interesantă „scriitură” temperamentală pentru coarde, și **Preludii pentru orchestră de cameră** de Șostakovici. Frumoasă această partitură în care trăsăturile energice dezvăluie uneori pre-dispoziții pentru reverie.

Violonistul și dirijorul Victor Tretiakov este un muzician complex, cu o distinsă prezență scenică. La 38 de ani nu este numai un mare violonist, ci și un dirijor de elită. Între entuziasm și luciditate, temperament și rafinament formal, între tensiunea explozivă și finețea spiritului există un echilibru de cea mai aleasă factură muzicală. Colaborarea sa cu orchestra lasă mereu impresia virtuozității scilicet, dar spontaneitatea și îndelung elaborată. Contemplîndu-i exercițiul dirijoral îl savurezi și zîmbetul nobil, privirea plăcută, tandrețea ei, delicatețea gestului care nu ordonă, ci invită, totul într-o expresie inspirată pe care o comunică, în-treagă, colaboratorilor săi. Transfigurarea nu are nimic prețios, pentru că Victor Tretiakov știe că economia gesturilor, rafinamentul lor pot fi uneori mai aproape de fiorul muzicii decît pornirea dramatică, „furibundă”. Finețea, remarcată în interpretarea **Concertului nr. 4 în Re Major KV 218 pentru vioară și orchestră** de Mozart nu exclude planurile vaste, proporțiile ce au nevoie de respirație amplă. Fapte cu prisosință valorificate în felul cum a conceput arhitectura sonoră a celor două simfonii: nr. 29 în La Major și marea **Simfonie în sol minor**. Între părțile lirice și cele pline de dinamism ale **Concertului în Re Major**, violonistul a găsit acea linie medie a cantabilită-

ții grațioase, bogate însă în conținut, a cărei lumină este din cînd în cînd nuanțată de cîte o notă melancolică, sugerînd secrete neliști. Omogenitatea ansamblului de coarde, strălucirea violilor cu sunet atît de plin, personalitatea puternică a violoncelor în atacurile din secțiunile Allegro, calitățile armonice ale intervențiilor perechii de corni sau individualitatea violelor au dat măsura perfecțiunii în cele două simfonii. De remarcat structura orchestrei cu un număr redus de membri în fiecare partidă: șase viori prime, cinci secunde, două (trei) viole, două violoncelle, un contrabas. Invers proporțională, calitatea (adică bogăția) sonoră. Rămîne de neuitat galopul scînteietor din finalul **Simfoniei nr. 29**, Andantele **Simfoniei nr. 40** ori caracterul de „marș” subliniat în Menuetul același opus. Totul organic legat de fidelitatea stilistică — și de fidelitatea distinsă cu care dirijorul a pătruns în sensurile, în desfășurarea cronologică a semnificației celebrei **Simfonii în sol minor**.

SERILE de balet au cuprins fragmente din lucrări clasice și contemporane, în care am admirat binecunoscuta măiestrie a școlii ruse de coregrafie. Intenția spectacolelor a fost de a prezenta „numere” edificatoare, aducînd pe scenă stiluri diverse și interpreți de primă mărime de la **Bolșoi Teatr**, dar și din celelalte republici unionale: Teatrul academic din Odessa, teatrele R.S.S. Bielorusie, Lituanien, Armene și Kirghize. Programele, cu multe puncte de atracție, au evidențiat tehnicitatea deosebită a balerinilor sovietici, prezența lor scenică inconfundabilă, știința expresiei, mărcile stilistice ale diferitelor școli de coregrafie (Leningrad,

Kiev, Moscova), în fine, felul în care o excepțională tradiție se înveșmîntează mereu în forme noi în arta contemporană a baletului. Aș remarcă în acest sens mai ales Adagio din **Legenda iubirii** de Melikov, pe un libret inspirat din poemul omonim al lui Nazim Hikmet, dansat de Valentina Ganibalova și Igor Petrov, soliști ai Teatrului „Kirov” din Leningrad, pentru expresivitatea dramatică ireproșabilă; fragmentul din **Facerea lumii** de A. Petrov, interpretat de Natella Dadișkiliani și Vladimir Komkov, pentru plasticitatea mișcării, reliefația caracterului sculptural și „masca” atît de convingătoare; scena din **Ciolpon** de Rauhverger, în dansul măiestrit al artiștilor poporului Aislu Tokombaeva și Ciolponbek Bazarbaev, pentru specificitate; de ce nu, superbul costum verde, pitoresc și rafinat, al Elenei Pavlidi în Adagio din **Gaianeh**, balerina demonstrînd acuratețe tehnică adecvată conținutului emoțional; saltul și ieșirea din scenă a cuplului Nina Stoian — Serghei Blonski (**Ape de primăvară** de Rahmaninov). I-am lăsat la urmă pe cei mai buni dintre cei buni: Nadejda Pavlova și Viaceslav Gordeev, artiști ai poporului de la **Bolșoi Teatr**, extraordinari în „Grand pas de deux” din **Don Quijote** de Minkus (coregrafia tradițională a lui Marius Petipa). O sensibilitate a mișcărilor, o precizie și o sincronizare rarissime, efortul lor susținut transformîndu-se parcă pe scenă în tot atîtea imagini ale grației. La reușita momentului trebuie adăugate „Variațiunile”, cu spectaculoasa lor încordare (N. Antonova și N. Rogozina), foarte sugestive, în sens liric, în **Oceanul și perlele** de Pugni.

Costin Tuchilă

MIHAIL SADOVEANU

Că am în preajmă o mare personalitate, am înțeles în chip intuitiv încă de pe cind eram un copil neștiutor; ceva asemănător elementelor naturii: ca vîntul care zgîlție geamul, ploaia care răpăie pe acoperișul de tablă ori viscolul spulberind totul în peisajul sticlos al iernii. Iar mai tirziu, îndată ce-am început a asculta povești și-apoi a citi cărțile iscalite de el ce se înșiruiau tot mai multe, an de an, în raftul știut al uneia din cele patru biblioteci ale biroului său, am fost în admirația acelei uriașe albine veșnic în mișcare, care pieca zilnic la vinătoare, ca să se-ntoarcă seara la urdinișul stupului său încărcată de agoniseala unei zile de trudă, pe care o descărca pe dată, așezînd-o în căsuțe regulate, pe ramele hîrtilor.

Înnăscut oștean al cuvîntului, îndemnat că are misiunea de a-l mînuî în slujba obștei, se arăta fără milă față de cei care se slujeau de cuvînt ca să facă ghirlânzi și buchețele ori de cei care îl țineau de coadă ca pe-o tigae ori topor... Și în lumina acestui principiu vital, era gata să sacrifice orice interese, dragoste ori prietinie.

Dar ca să-ți dai seama de atitudinea lui în fața scrisului, trebuia să fii în preajmă-i cînd concepea. Cum spui „plouă” ori „cad frunzele” sau „vine iarna”, — tot așa ai fi putut spune „tata lucrează”. Isprava asta — ca și isprava unui zmeu din poveste — era făcută cu atîta energie, seriozitate și convingere, de parcă ar fi fost vorba de viață și de moarte.

— Tata lucrează...

Cînd eram mică, nu m-aș fi mirat dacă s-ar fi oprit lumea în loc, așa precum încremenesc în basme munții care se bat în capete, ca să treacă Făt-Frumos să ia apă de la izvoare. Dacă mi-ar fi spus cineva că noaptea cîndeiul fermecat scrie-n locul lui, iarăși nu m-ar fi mirat. Dacă aș fi aflat că rîndurile cărților lui erau izvodite în mîntea-i din naștere și el, numai le copie din memorie, iarăși nu mi-ar fi fost prea de-a mirarea.

Așa cum rîndunica își clădește cuib sub streșină, fărîmă cu fărîmă, pentru viitorii pui, la fel s-a făurit în umbră largul cuib sadovenesc, în care s-au fornat, și încă se mai formează atîția scriitori români și-n care am hălăduit fără grijă în soare noi, copiii lui, s-au învîrtit ca sateliții în jurul unui astru prietinel și tovarășii lui de breaslă din acea epocă și din acele regiuni ale „Planetei Părăsite”, pe care am încercat s-o evoc în pagini, pe care unii din dumneavoastră le cunosc, poate. Planetă părăsită, demult dispărută în negurile vremii, dar care încă mai vibrează în inima mea, dînd din cînd în cînd la iveală noi „rezonanțe”, dintre care cele mai multe se-nvîrtesc sau au chiar în primul plan pe maestrul și prietinel meu, Mihail Sadoveanu.

UN prietin de care mă legau fire nevăzute și atît de puternice, că nu fu-

seseră în stare să le rupă nici cele șapte curele pe care mi le-a aplicat la șapte ani, după pozna cu ața coborîtă-n fîntînă, nici palma trasă cu prilejul discuției despre Caragiale, după care am ieșit trîntind ușa, palmă care m-a făcut să plîng amar amestecînd lacrimi cu sînge-n două, nici lovirea crîncenă primită cînd i-am ținut piept, replicîndu-i că „nu eu l-am rugat să mă aducă pe lume și deci nu are dreptul să-mi ia viața”, și sfîrșită de ingenuchierea titanului la patul fetei lui de treisprezece ani, ca să-i spună:

— Iartă-mă, Profiriță!...

Un prietin de care mă lega în primul rînd dragostea de carte și de natură. Iar în al doilea rînd, memoria excepțională cu privire la simțuri: cea vizuală, cea auditivă, cea olfactivă, cea a gustului, a pipăitului și în sfîrșit cea afectivă.

— Nu există memorie afectivă, ne spusese Mihai Ralea; proaspăt întors de la Paris și de curînd numit profesor de Etică și Estetică la Universitatea din Iași.

Am sărit arsă:

— Ba există! Pot să v-o dovedesc.

— S-auzim.

I-am dat tot felul de exemple. Scriesem de curînd **Mormolocul** și-aveam cite pilde voiam la îndemînă.

— Spune-mi, te rog, — m-a întrebat, pe cînd eu abia îmi trăgeam răsufletul de cît de mult și de iute vorbisem — dumneata n-ai audiențe colorată?

— Ba da.

— Cîte culori vezi?

— Opt.

A rămas o clipă pe gînduri, privindu-mă cu ochii lui pătrunzători și totodată un pic malițioși.

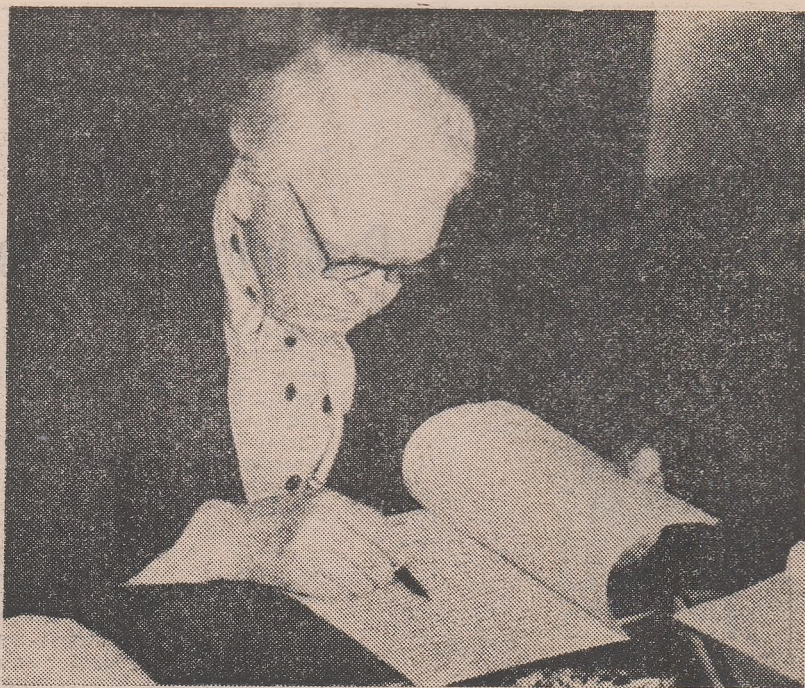
— Da, — a spus însfîrșit. Poate că dumneata ești o excepție. Excepția însă confirmă regula.

Și tata?

Cînd rămîneam cîteodată singuri, numai noi doi, pe terasa casei din Negreșcu, în grădinile din Armîndenului și mai tirziu din Zambaccian sau pe cerdacul nalt de la Vovidenie pe cîte-o după amiază fără timp, era de-ajuns un filfiit de aripi ori o zbatere de vînt ca să ne-aducă la amîndoi aceleași imagini înaintea ochilor și-aceleași lacrimi sub pleoape. Nici n-aveam nevoie să ne uităm unul la altul. Știam precis că ceva nevăzut a atins memoria noastră afectivă, și din trecut clipa aceea a înviat cu toată culoarea, sunetul, mirosul, pipăitul, gustul și simțirea de altădată. Nu era nevoie de nici o vorbă.

— Ia mai spune-mi poezia aceea cu Profirițele... mă imbia uneori, cu ochii lui de cefuri viorii duși undeva departe, — peste parcul ce ni se așternea la picioare, peste lacul din vale străjuit de sălcii, peste dealuri și văi, peste ruina Cetății Neamțului, schițată parcă de o mînă stingace pe hîrtia albastră a zării...

Și citindu-i **Cununa**, aceeași emoție cobora întotdeauna peste noi. Exact

aceeași, neschimbată, unindu-ne suflătele, contopindu-le.

POATE de-aceea, pentru că ne asemuiam în atîtea privințe, — pe cînd lucram la **Sufletul Copilăriei**, prima mea carte, s-a făcut că habar nu are ce fac în orele cînd dispăream din iar-maorocul sadovenesc ori cînd alergam cu ochii infierbîtați la chemarea lui de a-mi citi, părăsindu-mi caietul cel gros cu schițe pe care-l poreclisem „Ursulețul”. Și eram gata să cred că în adevăr nu știe nimic despre încercările mele literare, dacă, într-o bună zi, prietinel nostru G. Topirceanu nu mi-ar fi spulberat această convingere:

— Am auzit că scrii, miss!...

— Cine ți-a spus?

— Conu-Mihai!

Că i-am dat caietul lui Topirceanu, care mi-a subliniat cu creion albastru tot ce i-a plăcut cu deosebire, și-apoi mi-a umplut citeva foi albe cu prețioase sfaturi în ce privește meșteșugul scriitoricesc, asta-i altă poveste...

Cît despre tata, cînd i-am citit prima mea carte, — după ce-o isprăvisem și credeam că nu mai am nici un cuvînt de schimbat la ea —, m-a privit cu ochii umezi și m-a întrebat:

— Te-ai gîndit să-ți alegi un pseudonim?

— Pseudonim? am sărit cu arșă, după cum îmi era obiceiul. Nici gînd! Orice s-ar întîmpla, vreau ca numele noastre să se împletească în istorie...

Tata a lăcrimat:

— Profiriță, tu ai avut norocul să ai dintru început o atmosferă artistică prielnică. Eu, sîracul, am luat-o de la zero, și-am urcat încetul cu încetul treptele...

Apoi, botzîndu-mi cartea **Mormolocul**, a luat-o și-a dus-o la București, la „Cartea Românească”.

Am scris apoi alte cărți, dar tata niciodată nu și-a permis să-mi dea vreun sfat, să-mi facă vreo observație ori să-mi schimbe vreun cuvînt.

Arătînd o infinită de valențe față de artă, nu m-a mirat cînd a primit cu-atîta înțelegere poeziile mele destul de fistichii scrise după 1946 — dintre care una era preferata lui. O scrisesem

prin anul 1947, la Ciorogîrla, — proprietate dată tatălui meu în folosință în schimbul celei de la Copou, pe care o utiliza Ministerul Agriculturii — și e un poem în care evoc casa și grădina copilăriei mele de la Fălticeni așa cum se oglindește în memoria noastră, învîlmășit, ca-ntr-un film fantastic în care imaginile se încălecă, se rup, ca să se-noade iar și-n care, evident, că peste tot e prezent stăpinul acelor locuri, „Conu-Mihai”.

Făcea parte dintr-un ciclu, care începuse cu **Doamna din Lac** — poezie scrisă pe marginea bazinului de înot din fața casei, în apele căruia îmi priveam imaginea ce tremura sub suflul trecînd prin copacii bătrîni ai pădurii din marginea proprietății și prin pomii minunatei livezi ce ne înconjură — ciclu de care tata mi-a spus:

— I-a să-mi pui „dihăniile” astea ale tale într-un volum, aici! — Și-a bătut ușurel cu palma pe biroul lui încărcat de hîrtii.

— Da, tată, i-am răspuns.

Dar, după ticălosul obicei moldovenesc, nu i l-am adus — bătut la mîșină — nici atunci, nici după un an și-apoi împrejurările m-au făcut să-l las închis în dulapurile mele cu hîrțoage, pînă mai deunăzi.

„Dihăniile” le-am spus eu; iar pe dihania care-i plăcea cu deosebire o numisem „Vrăjitorie”, dar, la îndemnul maestrului și prietinelui meu, i-am spus „Solomonarul”. Așa că poartă un titlu ales de Mihail Sadoveanu, mare meșter la asemenea lucruri, după cum se scrie.

Pot să vă mai spun că după ce-a luat cunoștință de-acest „Solomonar”, l-am surprins odată bătîndu-i tactul și ritmîndu-i primele versuri:

— Boca-boc! Boca-boc!

Bate, bate-n poloboc!...

Privirile ni s-au întîlnit și-am ris amîndoi cu-aceeași frescheță copilărească, pe care a păstrat-o pînă la adînci bătrînețe, de te mirai de ce nu mai urcă în copaci, nu mai bate mincea și nu mai sare gardurile...

Profira Sadoveanu

Continuator al tradițiilor de luptă pentru libertate socială și unitate națională

(Urmare din pagina 3)

unității de acțiune a clasei muncitoare, pentru ralierea în jurul platformei sale programatice a tuturor forțelor antifasciste, democratice, patriotice, în vederea asaltului decis împotriva dominației Germaniei hitleriste și a dictaturii militare-fasciste, pentru o Românie liberă, independentă și prosperă.

STEGAR al intereselor fundamentale ale națiunii, singurul partid care prin linia politică promovată a trasat un drum viabil societății românești, în concordanță cu progresul istoric, Partidului Comunist Român i-a revenit meritul de a fi inițiatorul, organizatorul și conducătorul revoluției de eliberare națională și socială începută în august 1944, prin insurecția armată pe care a organizat-o și condus-o în alianță cu alte forțe politice, precum și cu armata. În acele zile istorice, conducerea partidului a făcut să vibreze în inimile poporului sentimentele lui de stimă și venerație pentru eroii săi populari, prin manifestul adresat, în septembrie 1944, „patrioților români din Ardealul cotropit”, prin care le cerea să lovească fără cruțare pe cotropitori în numele idealurilor și telurilor înfruptate de iluștrii eroi ai libertății și dreptății naționale și sociale: „Faceți din Ardealul cotropit mormîntul călăilor lui Horea, Cloșca și Crișan, lui Gheorghe Doja și Avram Iancu”.

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă a inaugurat o epocă nouă în istoria patriei, a deschis calea împlinirii năzuințelor de dreptate socială și libertate națională ale poporului român.

Convingîndu-se prin propria experiență că politica partidului comunist este expresia fidelă a intereselor sale supreme, poporul nostru a urmat neabătut Partidul Comunist Român, înfăptuind cu devotament și abnegație programul său de desăvîrșire a revoluției burghezo-democratice, de preluare deplină a puterii politice de către clasa muncitoare și aliații ei firești și de edificare a socialismului în România. Încrederea pe care țărănimăa a acordat-o partidului clasei muncitoare a fost confirmată de deplin prin contribuția pe care a adus-o și o aduce la transpunerea în fapt a programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Vasta activitate desfășurată de Partidul Comunist Român, pusă în slujba intereselor și aspirațiilor celor mai nobile ale poporului, oferă un tablou măreț de realizări și victorii ale căror apoteoze le reprezintă făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate pe pămîntul României. Bilanțul activității desfășurate de clasa muncitoare, de țărănimă, de intelectualitate, de întregul popor sub conducerea Partidului Comunist pentru făurirea socialismului în România este remarcabil. Avem o societate în care a fost lichidată exploatarea omului de către om, în care s-au înfăptuit și

se înfăptuiesc principiile socialismului științific. Prin amploarea și densitatea realizărilor din toate domeniile, obținute îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului, prin înnoirile ce s-au produs în viața poporului, în România s-au înfăptuit dreptatea pentru țărănimă, industrializarea socialistă, a fost deschis drumul liber spre știință și cultură pentru masele largi populare, îmbunătățirea continuă a condițiilor de viață și civilizație ale oamenilor muncii, independența națională reală a României — deziderate pentru care au luptat țărănimă, clasa muncitoare, forțele politice și intelectuale cele mai înaintate ale poporului nostru.

În politica promovată de Partidul Comunist Român, de secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, este concentrată o îndelungată experiență istorică pe baza căreia căutăm răspunsuri adecvate realităților țării și lumii contemporane.

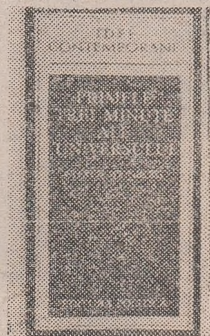
Promotor al tuturor inițiativelor și programelor care contribuie la ridicarea continuă a bunăstării materiale și spirituale a poporului, la înflorirea patriei socialiste, precum și la așezarea raporturilor din lumea contemporană pe principii noi, profund democratice, Partidul Comunist Român s-a afirmat și se afirmă ca forță politică conducătoare a societății socialiste românești, continuatorul fidel al tradițiilor de luptă ale înaintașilor pentru apărarea unității și integrității patriei, pentru înțelegere și colaborare internațională.

Ion Popescu-Puțuri

Cartea străină

Problema genezei

STEVEN WEINBERG, laureat al Premiului Nobel pentru fizică, 1979, asemenea altor savanți, n-a putut rezista tentației, poate și imperativului de a folosi descoperirile științei contemporane pentru construirea unei ipoteze cu privire la nașterea și evoluția universului*). „Ce poate fi mai interesant decât problema Genezei?” se întreabă el, precizând totodată că acum este momentul cel mai potrivit pentru a scrie despre universul din primele stadii de dezvoltare; adică știința, interpretăm noi, oferă deja suficiente elemente pentru un anumit grad de certitudine. E un „sentiment insuficient”, zice autorul, să poți spune cu un oarecare grad de încredere cu ce semăna universul la sfârșitul primei secunde, sau minut, sau an din existența sa.

Pentru a elabora ipoteza nașterii și evoluției universului, autorul pornește de la concepțiile cosmologice contemporane, utilizând totodată cele mai noi rezultate ale astronomiei, fizicii, matematicii etc. Accepțiind teoria universului în expansiune ca urmare a unei explozii inițiale („big bang”), el prezintă primele trei minute și trei sferturi ale evoluției universului, precum și incursiuni în stadiile ulterioare, inclusiv în viitorul neîntimplat. De fapt, descrierea evoluției începe la 10^{-43} secunde de viață ale universului, mai înainte de acest moment (numit „timpul Planck”) încetind, cel puțin deocamdată, competența științei. Alături de „modelul standard”, autorul ia în considerație una din cele mai importante descoperiri științifice ale secolului 20 — fondul de radiație cosmică de la 3°K —, căci această descoperire i-a silit pe toți savanții să ia „în serios ideea că a existat un univers timpuriu”. Cartea lui Steven Weinberg se ocupă tocmai de universul timpuriu și de noua sa interpretare, apărută odată cu descoperirea, în 1965, a radiației cosmice fosile de 3°K (cel mai vechi semnal recepționat de astronomi). Pornind de la „focul primordial”, în paginile cărții se derulează un scenariu cu mai multe „cadre”, dezvăluind o succesiune mai rapidă a evenimentelor la început decât mai târziu; o evoluție dramatică a unor evenimente distanțate tot mai mult în timp. Ca și în istoria oamenilor, și în ceea ce privește universul, pare mai dificil să se prevadă viitorul decât să se reconstituie trecutul. În ultimul capitol al cărții este prezentat tocmai „viitorul ce ne-așteaptă”.

Desigur, putem fi de acord cu savantul că nu întotdeauna progresul științei se realizează deschizând calea pentru îndoile, adeseori fiind necesar să se urmărească toate consecințele ipotezelor făcute, „oriunde ar duce ele”. Deși la un moment dat autorul afirmă că „este posibil, cel puțin din punct de vedere logic, să fi existat totuși un început, înaintea căruia timpul însuși să nu aibă nici un înțeles”, în alte contexte, în funcție de parametri mai numeroși, el simte nevoia să facă rezerve, să caute și alte căi de rezolvare. Ne interesează în mod deosebit acest aspect, deoarece el vizează însăși problema genezei. În scenariul pe care-l construiește, Weinberg se bazează pe Principiul cosmologic, pe presupunerea că universul este „omogen” și „izotrop”, dar sub presiunea dilemei: univers omogen și izotrop sau anizotrop și neomogen, el avansează

conjectura că „S-ar putea chiar ca întregul univers pe care-l putem vedea cînd privim înapoi, spre epoca nucleosintezei, să nu fie altceva decât un bulgăre izotrop și omogen în interiorul unui univers mai mare, neomogen și anizotrop”. Și ipoteza de mai sus este posibilă din punct de vedere logic. Nouă chiar ni se pare că, mai ales atunci cînd se scrutează fie începutul, fie sfârșitul universului, este plauzibil să admitem întotdeauna, vorba autorului, că „modelele noastre cosmologice simple s-ar putea să descrie numai o parte mică a universului, sau o porțiune limitată a istoriei sale”. O asemenea atitudine ne-ar permite să conciliem spiritul științific, care pretinde o strictă obiectivitate, întemeierea pe date verificate și pe legi, cu spiritul filosofic, mai elastic, mai înclinat spre extrapolare, și de aceea mai supus greșelii, nu mai puțin capabil însă de anticipări și problematizare. În cartea lui Steven Weinberg, speculația științifică contemporană se reîntâlnește, după mii de ani, cu mirarea și neliniștea primilor filosofi.

DEȘI interesat de istoria universului, Weinberg nu poate uita că este om, dar un om de știință. De la Copernic, ne amintește el, am învățat să ne ferim de credința că există ceva special în situația umanității în univers. Și totuși pentru om este aproape irezistibilă ideea că „am avea o relație specială cu universul, că viața umană nu este exact o consecință, mai mult sau mai puțin cosmică, a unui lanț de accidente ancorat înapoi în primele trei minute și că noi am fi fost cumva clădiți de la început”. Pare-se că oricare ar fi modelul cosmologic corect, imaginea lui nu oferă omului „o senzație prea confortabilă”. Universul ne apare ostil, fie că se află în fața perspectivei de a se epuiza într-un frig fără sfârșit, fie într-o dogoară de nesuportat. De aceea, pentru Steven Weinberg, concluzia: „Cu cît universul pare mai cognoscibil, cu atît pare mai lipsit de sens”. De aceea, pentru om, aforismul lui Blaga, ușor schimbat: „După ce descoperim că universul n-are nici un înțeles, nu ne rămîne altceva de făcut decât să-i dăm un înțeles!”. Am atras atenția că acum vreo cincizeci de ani, D. D. Roșca, în *Existența tragică*, prevenind asupra caracterului ostil al naturii, pe care o definea drept un „sinistru virtej de forțe iresponsabile”, propunea o concepție eroică asupra existenței, pentru care mărșăluia omului e în mai mare măsură decât mintea lui înțelegătoare (Pascal), lupta sa necurmată „de a se depăși mereu pe sine însuși, creînd, în ciuda tulburătoare indifferențe a Universului, o lume tot mai rațională, mai dreaptă, mai bună, mai frumoasă”, dar fără a face apel la nici o forță din afara lui.

Cartea lui Steven Weinberg este un model de folosire a imaginației în cadre prestabilite, căci zborul ei este permanent condiționat „reglat” de faptele științifice și de legile obiective. Ea ne dezvăluie indirect, dar irefutabil, inocența miturilor, punîndu-ne totodată în contact cu posibilitățile nelimitate ale omului de a cunoaște universul, care este însă inepuizabil. Optimismul gnoseologic structural al autorului este declarat, cu prudență, dar și cu mindrie, în finalul cărții: „Dar dacă roadele cercetării noastre nu ne aduc totdeauna alinare, există cel puțin o consolare în cercetarea însăși. Oamenii nu se mulțumesc să-și ridice moralul cu povești despre zei și uriași, ori să-și închidă gîndurile luîndu-se cu treburile zilnice; ei își construiesc telescoape și sateliți și acceleratoare și stau ore nesfîrșite la mesele lor de lucru căutînd semnificația datelor pe care le obțin. Efortul de a înțelege universul este unul dintre foarte puținele lucruri care ridică viața omului deasupra condiției sale de simplu participant la o dramă, conferindu-i în schimb ceva din măreția unei tragedii”.

Lectura cărții lui Steven Weinberg este o adevărată delectare pentru intelect și un stimulent savant pentru fantezie.

Traian Podgoreanu

Manifestare literară în cadrul „Zilelor culturii sovietice”

● În cadrul „Zilelor culturii sovietice”, care se desfășoară în Capitală și în alte localități din țară, joi, 1 noiembrie a.c. a avut loc, la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu”, o manifestare literară.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de **Dumitru Radu Popescu**, președintele Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România, care a subliniat faptul că relațiile foarte bune dintre Uniunile de scriitori, dintre scriitorii români și sovietici se inscriu, în mod firesc, în cadrul general al relațiilor foarte bune dintre partidele și popoarele noastre, a căror perspectivă a fost conturată cu claritate și la întîlnirea dintre tovarășii **NICOLAE CEAUȘESCU** și **KONSTANTIN CERNENKO**.

Prozatorul și criticul literar **Vladimir Amlinski**, secretar al organizației scriitorilor din Republica Socialistă Sovietică Federativă Rusă, a mulțumit pentru ospitalitatea de care se bucură delegația de scriitori sovietici pe care o conduce și s-a referit la principalele tendințe din literatura sovietică actuală. Din delegație mai fac parte prozatorul **Iuri Iakovlev** și criticul literar **Norhai Hudaiberghenov**.

La manifestare a participat **Piotr Ilici Șabanov**, adjunct al ministrului culturii din U.R.S.S., șeful delegației guvernamentale care participă la „Zilele culturii sovietice”. El a subliniat importanța manifestării organizate de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România pentru mai buna cunoaștere și prețuire a valorilor din literatura celor două țări.

Au participat, de asemenea, ceilalți membri ai delegației guvernamentale sovietice.

Au fost de față **Dumitru Lazăr**, director adjunct în Consiliul Culturii și Educației Socialiste, și **N. A. Netiosov**, consilier al Ambasadei Uniunii Sovietice la București.

În încheierea manifestării, actorii **Mircea Albulescu**, **Florina Cerceel** și **George Motoi**, de la Teatrul Național „I.L. Caragiale”, au susținut un amplu recital de poezie sovietică.

Din lirica sovietică

V. Solouhin

Aud

Aud refren, prin vremuri tainic,
Dar, gol de mîngîieri și-alint:
De focul razei tale, tainic,
Iuminată viața-mi simt,

Ca zorii cu vîpăi de mac,
Ori noaptea blindă și senină,
Cînd luna trece peste lac
În măreția ei deplină.

La fel grădina-i luminată
De mărul înflorit în mai;
La fel icoana afumată
De focul candeliei, bălai.

La fel și ceața-i destrămată
De raza soarelui, prin văi,
Și-i neașa-n munți iluminată
De-ale apusului vîpăi.

Și sufletul, primindu-și hrana
Din razele ce l-au pătruns,
Ca neașa, apa și icoana
Străluce însuși, drept răspuns.

Viktor Bokov

Mormîntul lui
Gagarin

I-i neobișnuit mormîntul:
E în pădure, n-rădăcini.
Lungi zile l-am privit, de-a rîndul,
Cu ochii mei de lacrimi plini.

Trist, mă gîndeam cum sta să-l plîngă
Măicuța pe iubitul fiu,
Cu umeri girboviți stînd lingă
Mormînt, sub cerul siniliu.

În locul unde el căzuse
Țîșni izvor clipocitor.
Deci lurii, iată, renăscuse,
Dar nu ca lurii — ca izvor!

Bătrîni ce-au prins să cărunțească
Iau apă-n căni de sub copac.
Soldații casca soldățească
Și-o scot — și bărbătește tac.

Mestecenii îi fură leagăn,
Și-acum îi sînt mormînt tîhnit.
Și-ntind mantie de mesteacăn
Ei, peste fiul lor iubit.

Te du, cu lacrima sub pleoapă,
Cît urma-i proaspătă, cu gînd
Ca din a lui Gagarin apă
Să bei și tu, solemn tăcînd.

Kirill Kovaldji

Baladă despre
dragoste

Îndrăgostiții-au aripi
Și pot zbura cu ele.
Ei sînt distrați adesea
Și pot fi și furați.

Ea purta un jersey alb,
el — o haină largă.
Dar asta n-are importanță.
Se zice că îndrăgostiții umblă cu capul
în nori,

și într-adevăr, oamenii i-au văzut
suind pe scară
și înălțîndu-se la cer.

Sub aripa avionului
se întindeau albastrii păduri și cîmpii,
dar ea stătea cu ochii pironiți în ochii
lui

și îi mîngîia tăcută ceafa,
iar el îi spunea ceva în șoaptă,
și nici n-au auzit
bubuital tunetului,
nici huruitul motorului,
nici cum s-a dezlănțuit furtuna.

Și atunci s-a hotărît hoțul,
(căci hoți există și în cer),
își puse ochii
pe rochia ei și pe haina lui,
dar asta n-are importanță,
hoților le sînt prielnice
dragostea, furtuna și întunecimea.

Și hoțul se obrăznică,
și îi despuie pînă la piele,
nelăsîndu-le nimic,
ca în filmele de altădată.
Dar ea continua să mîngîie tăcută
ceafa iubitului.

Iar cînd fulgerul
lovi aripa avionului
și acesta începu să cadă la pămînt
ca un pietroi,
hoțul se pierdu în beznă,
nu voia să moară
Iar fata continua să mîngîie tăcută
ceafa iubitului.

Și avionul se prăbuși,
scrișnînd cumplit, în flăcări;
și hoțul arse
cu bulendrele lor în mină,
dar cei doi îndrăgostiți
continuau să se soarbă din ochi
și fata mîngîia tăcută
ceafa iubitului.

În românește de
Aurel Covaci

*) S. Weinberg, *Primele trei minute ale universului. Un punct de vedere modern asupra originii universului*, București, Editura Politică, 1984.

Watteau — Douanier Rousseau

O COINCIDENȚĂ reunește în acest sfârșit de toamnă la Paris două mari expoziții: *Watteau* și *Le Douanier Rousseau*, amândouă prezentate la Grand Palais. Raportul dintre ele ar putea fi considerat simbolic prin opozițiile pe care le relevă în conținutul sensibilității francezilor, structurii spiritului lor de observație. La interval de două secole, două lumi ale imaginarului, fidele în libertate realului, dar amândouă aflate numai parțial sub semnul temporalității, din care le place să evadeze, aduc, una — lumea lui Watteau — mărturia supremului rafinament în grație și spontaneitate; cealaltă — lumea lui Douanier Rousseau — mărturia simplității, a naivității nu lipsită de șiretenie și, tocmai de aceea, nici de o anume originală sofisticare. În acest fel, cele două expoziții, pe lângă interesul artistic de excepție, îl au și pe acela de a sugera noi gânduri privind tema — inepuizabilă — a caracterelor culturii și spiritualității franceze.

LA COMEMORAREA a 300 de ani de la naștere, Watteau, unul din artiștii despre care s-a scris foarte mult încă din timpul vieții lui — de către literați, mai ales — de la Walter Pater la Balzac, și de la Baudelaire la frații Goncourt, — a rămas totuși, în ultimele decenii, puțin în umbră.

Cu cele 73 de picturi și aproape 200 de desene aparținând unor muzee și colecționari din toată lumea, expoziția — organizată de Galeria națională din Washington, Muzele naționale din Franța și Muzeul Palatelor și Grădinilor din Charlottenburg — Berlinul occidental —, nu încearcă în nici un fel, așa cum o fac adesea marile expoziții comemorative, să scoată la iveală „modernitatea” lui Watteau. Dimpotrivă, respectând strict ordinea cronologică a operelor, fără nici o intervenție interpretativă în afara — la capitolul desenelor, atât de numeroase — a unor grupaje de sistematizare, ne este relevat un Watteau mai curînd antimodern, un spirit anti-stress, un nostalgic al „loisir”-ului ca formă de existență. Personajele lui Watteau nu au vîrstă și nici nu „fac” ceva, de aceea timpul nu le afectează. Timpul lor este un timp de carnaval sau de feerie din care, dacă ar ieși, personajele acestea n-ar mai fi oricum ele inese. Poate că tilcul, atât de problematic, al celebrului portret de *Pierrot melanolic* (sau „Gilles”) de la Luvru, acesta să fie: pierdere identității și însingurarea totală prin ieșirea din joc și intrarea în timp. De aceea Baudelaire, în poemul „Les phares”, compara făpturile lui Watteau cu niște fluturi.

Substanța gândirii artistice a lui Watteau s-a hrănit temeinic din trecutul glorios al secolului al XVII-lea: sint cunoscute apropierea de Van Dyck și Rubens, a cărui influență a știut s-o convertească într-un contrariu spiritual și stilistic absolut față de tumultul energetic, simbol al pasiunii pentru acțiune, propriu lui Rubens. Există de asemenea lucrări în expoziție, cum ar fi desenul-schiță pentru pictura *Plăcerile dragostei*, desen din colecția Art

Watteau : Firma lui Gersaint

Institute Chicago, care amintesc izbitor de Rembrandt.

De secolul al XVII-lea, Watteau este foarte aproape; este născut în 1684 la Valenciennes și crescut în mediul artei nord-franceze și de bogate contribuții flamande. Unele opere însă — și mai ales unele detalii — lasă să se întrevadă și cercetări mai adâncite, priviri mai îndepărtate. Cele mai surprinzătoare — din punctul de vedere al tensiunii gestului pictural — sînt apropierea posibile de Greco. În rochia somptuoasă a unui personaj feminin din celebra *Firma lui Gersaint* — ultima lucrare a lui Watteau —, sub rozurile rococoului arde intens flacăra dramatică a culorii înrudită cu cea a veșmintelor lui Greco.

Pînă unde a mers proiectarea în viitor a operei lui Watteau și care elemente au fost mai influente? În pictură nu a depășit secolul al XIX-lea, cu excepția unor ecouri în peisajele cu grădini ale lui Bonnard. Impresioniștii au meditat la experiența luminii lui Watteau; mai puțin s-a observat însă influența lui Watteau asupra romanticilor germani. Deschideri iluminate între copaci, ca o bruscă revelație — în *Adunarea într-un parc* de la Luvru, în *Balul cîmpenesc* (colecție particulară din Elveția) sau *Parcul* de la Muzeul din Frankfurt — mai ales frecvența, cu netă intenție simbolică, a personajului văzut din spate —, pot fi peste un secol regăsite la Caspar David Friedrich și la Carstens. Afinitățile romantice ale lui Watteau merg și pe căi mai secrete ale structurii destinului personal. Watteau a prefigurat prin biografia lui tipologia tinărului romantic: de sănătate fragilă, cu o viață scurtă (Watteau a decedat la 37 de ani), cu un caracter instabil, hipermotiv, mereu neliniștit, timid, retras, simțind nevoia de ocrotire; avid de lectură, muzică, teatru, indiferent la situații și avere (Watteau nu a avut nicodată un domiciliu stabil; a locuit la unul sau altul din prietenii sau comandanții lui).

Ecouri în secolul al XX-lea ale viziunii lui Watteau au străbătut totuși în poezie: la Apollinaire și simbolisti, pe linia moștenirii verlainiene; dar și la șansonetistii începutului de secol. Au străbătut și în cinematografie: ca și poezia, filmul — de pildă *Copiii Paradisului* de Marcel Carné —, a reluat din repertoriul iconografic al lui Watteau figurile încarnînd ideea vieții ca spectacol și joc, cu actorul lui principal Pierrot-ul — emblema a deghizării în fericire și nepăsare.

În istorie Watteau a intrat și a rămas ca pictor al scenelor de divertisment și visare, ale căror expresii, considerate de supremă calitate artistică și bogăție simbolică, sînt *Pelerinajul la insula Citera* (Luvru) și *Îmbarcarea pentru insula Citera* (Castelul Charlottenburg — Berlinul occidental). Expoziția scoate însă în evidență cîteva lucrări de mici dimensiuni (*Pierrot mulțumit*, din colecția Thyssen-Bornemisza, Lugano), și admirabilele desene care ni-l dezvăluie pe Watteau ca pe un observator ironic de caractere, de bună tradiție, în descendența lui La Bruyère.

DUPĂ marea vogă din ultimii ani a picturii naive, primul contact cu operele lui Douanier Rousseau descumpănește. Acesta să fi fost tatăl picturii naive, așa cum o identificăm, igenuă și ne-problematică, la Camille Bombois, la

Séraphine, la Grand'ma Moses, la naivii iugoslavi, la pictorii familiei Niță Nicodim? Varietatea tematică a ansamblului acum expus, unde figurează aproape în totalitate creația lui Rousseau — de la *Întîlnirea în pădure* (1896), aparținînd Galeriei naționale din Washington, și *Portretul lui Pierre Loti* (1891), de la Kunsthaus Zürich, pînă la *Visul* (1910) din colecția Muzeului de artă modernă de la New York —, precum și documentația plină de informații noi privind izvoarele și relațiile lui Douanier Rousseau, adevăresc faptul că acest „pictor de duminică”, autodidact, a avut totuși o considerabilă cultură plastică și beletristică.

Inegale, desigur, și incerte în criterii, manevrate însă cu o excepțională intuiție a valorilor care i se potriveau temperamentului și sensibilității personale, incursiunile și micile aventuri culturale ale lui Douanier Rousseau au însemnat o punte către adevărul entuziast și fascinat a atîtor mari spirite admiratoare, ale artistului: Robert Delaunay, Apollinaire, Soffici, Alfred Jarry, Picasso, André Lhote, Blaise Cendrars, Vallotton, Kandinsky. Acesta din urmă a fost de altfel singurul care a proslăvit la Douanier Rousseau „simplitatea”. „Henri Rousseau a deschis calea unor noi posibilități ale simplității. Pentru noi, acest aspect al talentului său atît de divers este, în momentul de față, cel mai important”, scria în 1912 Kandinsky, înțelegînd prin „simplitate” mai ales franchețea modului de a recepta realul fără preintermedierea unei metodologii profesionale, pe care însă Rousseau o avea și o aplica, după ce lăsa stimulul obiectului și al imaginației să opereze cu toată puterea și în deplină libertate. Așa se face că, atunci cînd pictorița Maria Laurencin i-a obiectat, în legătură cu dublul portret *Muza inspirînd poetul* (1909 — Basel, Muzeul de artă), înfățișînd-o alături de prietenul ei Apollinaire, că ar arăta mult prea grasă, Douanier Rousseau i-a răspuns: „Guillaume este un poet mare; are nevoie de o muză impozantă.” Alți admiratori ai lui Douanier Rousseau, din era programelor și manifestelor vor releva totmai acest aspect al creativității: „nu aflăm la el nici un manierism, nici un procedeu, nici un sistem”, spunea Apollinaire (1914).

Revelatorii sînt sursele viziunilor lui Douanier Rousseau. Pictura lui Gau-

guin și a lui Seurat este una din ele; la un pol opus, academismul de saion al lui Gérôme; cărțile de călătorii exotice și reportajele publicațiilor gen „magazin” i-au inspirat imaginile cu peisaje tropicale, ale căror detalii din lumea vegetală și le lua din „Jardin des Plantes” sau chiar din intericarele supraincărcate cu ghivece exotice ale doamnelor din societatea pariziană, și nu așa cum crezuse Apollinaire din amintirile unei călătorii în Mexic, pe care Rousseau n-a făcut-o nicodată. Acestor peisaje exotice expoziția i-a consacrat o sală specială, punînd astfel în valoare lucrări puțin cunoscute, cum ar fi *Leul flămînd* (1905), dintr-o colecție particulară, *Lupta dintre un tigrul și un bour* (1908), de la Ermitajul din Leningrad, și *Războiul* (1894 — Paris, Muzeul Quai d'Orsay). Invențiile tehnice ale epocii l-au atras: peisajele pariziene cuprind zepeline, baloane, avioane din prima eră; turnul Eiffel este și el inclus în cunoscutul *Autoportret-peisaj* (1890) — Gal. Națională din Praga, din care, fragmentar, se va inspira și R. Delaunay.

Ca orice mic funcționar francez (nu vameș, cum s-a crezut, ci angajat în birouri juridice), Henri Rousseau era un înfocat republican, pasionat de politica problemelor mari sau a măruntelor cancanuri. Din astfel de tendințe au apărut compozițiile *Libertatea invitînd artiștii să participe la a 22-a expoziție a Societății Artiștilor independenți* (1906, Tokio, Muzeul de artă modernă) și *Reprezentanții puterilor străine venind să salute Republica în semn de pace* (1907, Luvru — donația Picasso). Ambele picturi sînt încărcate de o malițioasă retorică, tradusă în simboluri lesne lizibile, unele luate din repertoriul de imagini al cărților poștale ilustrate din epocă. Opera lui de căpetenie, începutul unei bogate genealogii supra-realiste, rămîne însă *La bohémienne endormie* (1897, New York, Muzeul de artă modernă), intitulată astfel, deși autorul însuși, în explicația tabloului, vorbește despre „o negresă rătăcitoare, cu o mandolină și un ulcior lîngă ea, care a adormit adînc, moartă de oboseală. Un leu trece pe acolo din întîmplare, o adulmecă și nu-i face nimic”. Stăruie poate în aceste cuvinte ceva din figura și creația pline de contraste și semne de întrebare ale mult slăvitului Douanier Rousseau.

Amelia Pavel

Douanier Rousseau : Muza inspirînd poetul

Douanier Rousseau : Țigancă dormind

Eduardo de Filippo

● A încetat din viață dramaturgul, actorul, regizorul Eduardo de Filippo, unul din cei mai populari oameni de teatru italieni. S-a născut în 1900, la Neapole, în familia celebrului scriitor și actor Eduardo Scarpetta. De Filippo e întemeietorul (restauratorul) teatrului San Ferdinando din Neapole. Piese sale, indeobște comedii vesele sau amare, cuprind frânturi din existența oamenilor simpli din orașe și sate. La început au fost scrise sub influență pirandelliană: apoi au început să trateze cu originalitate teme cotidiene, într-o fantezie uinceri burlescă, amintind de tradițiile vechii comedii italiene, mai ales în farse (Om și galanton, Ziceți înot-deauna da!, Crăciunul în familia Cupiello s.a.).

În deceniul al cincilea apar în creația sa elemente dramatice și tragice, portrete viguroase de oameni ce caută să-și înfrângă destinul, compasiune pentru cei loviți de soartă sau incapabili să iasă din înecăcături. Totodată se ivesc și elemente didactice, moralizatoare. **Blestematele fantome, Napoli, orașul milionarilor, Filomena Marturano, Minciuna are picioare lungi, Fericea și suflul meu, Simbătă,**

Omagiu unor personalități

● Organizatorii standului francez la Târgul internațional de carte de la Frankfurt pe Main au hotărât să omagieze cu acest prilej câteva personalități de seamă ale culturii franceze, dintre cele dispărute în ultimul an, ca: Raymond Aron, Michel Foucault, și Pierre Emmanuel, neuitând totodată personalități ale căror aniversări sînt sărbătorite în lumea întreagă: Corneille, Diderot, Watteau

duminică, luni constituie un capitol nou și elevat în creația scriitorului, culminând, în deceniul șapte, cu comedia dramatică **Primarul orașului Sanità** și cu **Tomaso d'Amalfi**, piesă cu muzică, ambele vădind o perspectivă profundă asupra realității și istoriei.

Eduardo de Filippo a jucat mult, în piesele sale și ale altora, la început constituind o trupă cu fratele și sora sa — unde reluau, în forme ameliorate, repertoriul tatălui lor — apoi înjghebându-și o formație proprie. A fost prezent și în numeroase filme, a realizat unele, independent, după piese și scenarii de-ale sale (**Napoli, orașul milionarilor, Napolitanii la Milano**) și s-a adaptat, la cererea unor regizori însemnați, piese celebre, ca **Filomena Marturano**.

Numeroase piese de-ale sale au fost reprezentate pe scenele românești încă din deceniul patru, parte fiind traduse ori propulsate de Ion Iancovescu, Maria Filotti. Ultima premieră De Filippo în țara noastră a avut loc în 1982, la Cluj-Napoca: **Simbătă, duminică, luni** în regia lui Dinu Cernescu, cu Silvia Ghelan și Dorel Vișan în rolurile principale.

Consiliul Britanic — 50

● Anul acesta Consiliul Britanic a împlinit 50 de ani de activitate în domeniul schimburilor culturale — cu străinătatea. Această cunoscută instituție de cultură organizează anual circa 300 de turnee cu spectacole de dans, dramă, muzică și film, precum și 100 de expoziții de artă plastică și fotografii. Aceste manifestări artistice constituie doar o parte din mozaicul care include studiul în bibliotecă, promovarea unor cărți publicate în Marea Britanie, învățarea limbii engleze, schimburi educaționale, tehnice și academice, înfrățirea unor orașe, cursuri de specializare etc. Relațiile culturale dintre țara noastră și Anglia, reprezentată prin Consiliul Bri-

tanic, s-au stabilit încă din 1935. În cei aproape 50 de ani care au trecut de atunci, schimburile culturale dintre cele două țări s-au dezvoltat în mod considerabil. Dintre manifestările culturale engleze cele mai importante din ultimii ani amintim: Festivalul filmului britanic de la București și Iași, expoziția „Desene și acuarele britanice, 1800—1900” de la București. Cea mai recentă manifestare este expoziția „Acuarele britanice (sec. XVIII—XX)”, aparținând colecției Muzeului Castle din Norwich, expoziție deschisă la Cluj-Napoca, ulterior la București și Craiova. În imagine: **Castelul Norwich** de John Sell Cotman, prezent în expoziție.

Catalá-Roca

● În sălile Picasso de la Biblioteca Națională din Madrid s-a deschis de curind expoziția cunoscutului fotograf Catalá-Roca, laureat, în 1983, cu Premiul artiștilor plastici spanioli. Sub titlul **Personaje ale anilor '50**, au fost selectate 112 lucrări reflectând viața spaniolă în acest deco-

niu. Francesco Catalá-Roca s-a născut în 1922 la Valls (Turragona). S-a dedicat acestei arte moderne încă din tinerețe, ucenicind pe lângă tatăl său, fotograful Pere Catalá Pic. De-a lungul timpului a colaborat la revistele „Destino”, „Gaceta ilustrada”, la ziarul „La Vanguardia”, fiind autor a peste patruzeci de albume, dintre care se pot cita: **Miró Escultor, Ceramica Popular Española, Arte popular de America, Monasterios Catalanes, Espanios de Chilibida**. Catalá-Roca afirmă: „A fotografia înseamnă a stabili o interpretare personală, un punct de vedere, alegând din neamărate situații și posibilități care ți se oferă, obținând astfel o creație” (În imagine, o fotografie din expoziție. În planul al treilea: Dalí).

Vadim Kojevnikov

● A încetat din viață, la vîrstă de 76 de ani, cunoscutul scriitor sovietic Vadim Kojevnikov, secretar al conducerilor uniunilor scriitorilor din U.R.S.S. și R.S.F.S.R., redactor șef al revistei „Znamea”. Personalități marcante ale vieții literare sovietice evocă în paginile presei viața și creația valoroasă a scriitorului consacrată clasei muncitoare, mutațiilor profunde petrecute în viața societății sovietice după revoluție. Dintre acestea, de o mare popularitate beneficiază romanele **Martie-aprilie, În împlinirea zorilor, Scutul și sabia, Vi-l prezint pe Baluev, Piotr Riabinkin, Rădăcinile și coroana** etc. Vadim Kojevnikov s-a distins și în domeniul publicisticii, în calitate de corespondent de război, iar după aceea ca șef al secției literare a ziarului „Pravda”. A fost distins cu numeroase ordine și medalii, precum și cu Premiul de stat al U.R.S.S.

Calendarul istoriei

● Andre Castelot a întocmit un **Calendar al Istoriei**, apărut la „Librairie Académique Perrin”. Sînt amintite evenimente mari și mici care au marcat fiecare zi a anului. 18 martie nu a fost numai prima zi a Comunei din Paris (1871), ci și ziua inaugurării primelor transporturi publice pariziene (1662); la 5 mai s-au deschis Statele generale (1789), fiind și ziua morții lui Napoleon. 29 mai a însemnat căderea Troiei, dar și, peste secole, cucerirea Everestului de Hillary și Tensing.

Graz la Beijing

● 69 de reproducere ale măștrilor de la celebra Akademische Druck und Verlagsanstalt din Graz au fost expuse recent în capitala R. P. Chineze. Bucurîndu-se de reputație mondială pentru excelența tehnică de reproducere a operelor vechi, imprimăria din Graz a stîrnit, prin lucrările expuse, un viitor în R. P. Chineză.

Un disc de zile mari

● A fost imprimată pe disc opera **Turandot** de Puccini într-o interpretare „de zile mari”: Eva

Marton, José Carreras, Katia Ricciarelli, corul și orchestra Operei de Stat din Viena și corala „Băieții cîntăreți ai Veneiei”. Dirijor: Lorin Maazel. În imagine, coperta discului.

Literatură congoleză

● Receptată cu deosebit interes în universul literar internațional, literatura din Republica Populară Congo este ilustrată de nume de mai multă vreme cunoscute chiar și departe de granițele țării: Sylvain Bemba, Emmanuel Dongala, Guy Menga, Henri Lopes, Sony Labou Tansi, Tati Lontard și Tchicaya U Tam'si. Născut în 1937, poetul, romancierul și povestitorul Henri Lopes (în imagine) a fost distins în 1972 cu Marele Premiu al Africii negre, pentru volumul său de nuvele intitulat **Tribaliques**. De o primă excelentă s-a bucurat și romanul său epistolar **Sans tam-tam** (1977), apoi romanul **Le Pleurer-Rire** (1982) în care autorul retracează istoria unui rege Ubu african, pe nume Hannibal Ideloy Bwakamabé na Sakkadé.

Congres de istoria artelor

● La Barcelona s-a desfășurat, în ultimele zile ale lunii octombrie, un **Congres de Istoria Artelor**, în două secțiuni: Originalitate, model și copie în arta medievală spaniolă; Vechi și nou în arta contemporană, influențe străine, manifestări autohtone (1880—1980). În fiecare secțiune au fost prezentate comunicări ale unor cunoscuți istorici de artă. În cadrul congresului s-au desfășurat și alte acțiuni: vizitarea unor monumente, întâlniri, manifestări sociale, călătorii de studii la Figueres, Manresa, Solsona și San Pere de Rodas.

Album sonor Șukșin

● La casa de discuri „Melodia” din Moscova a apărut albumul sonor **Să-mi împărtășească gândurile oamenilor...**, consacrat scriitorului, actorului și regizorului Vasili Șukșin. Discul reproduce vocea lui Șukșin citindu-și piesa **Oameni energici**. Regizori, poezi, actori evocă prodigioasă activitate și operă a pluritalentatului creator.

Am citit despre...

Opiniile cititorilor

■ ÎN toamna anului 1963, cînd a fost lansată revista „Lumea”, o bună parte dintre cititorii acestui prim săptămînal românesc de politică externă au ținut să-și spună părerea despre noua și bogată sursă de informare care li se oferea, dovedind un apetit insatiazabil pentru încă și mai multe, mai precise, mai semnificative știri și comentarii. Scrisorile lor erau de alt tip decît cele expediate pînă atunci în mod curent ziarelor. Nu conțineau nici plîngerii, reclamații sau propuneri civice, nici manuscrise literare, ci întrebări — din ce în ce mai la obiect întrebări — privind evenimentele internaționale sau istoricul relațiilor diplomatice, propuneri de teme, observații și luări de atitudine față de probleme la ordinea zilei. Rubrica „Posta redacției”, care mi-a fost incredințată, la rugămintea mea, cu începerea de la nr. 4, se ghida după un principiu simplu: nici o scrisoare fără răspuns, nici un răspuns fără scrisoare. Vreme de aproape un deceniu am avut privilegiul de a citi mii de scrisori care mărturiseau o inepuizabilă curiozitate, indicau direcțiile și fluctuațiile interesului cititorilor români față de ceea ce se întîmpla în lume, apreciau critic conținutul articolelor și corespondențelor noastre. A fost o experiență extraordinară, care nu se putea compara cu nimic din ceea ce trăisem și făcusem în toți anii mei de gazetărie.

Deprinsă cu această continuă branșare la pulsul opiniei publice, m-am temut, atunci cînd am intrat în redacția revistei „Tribuna României”, că voi fi nevoită să lucrez în gol, scriind pentru necunoscuți cititori de departe, cu reacții, afinități și idiosincrasii pe care nu aveam să le înțeleg. Mi s-a îngăduit însă să încep o legătură în ambele sensuri și cu cititorii acestei publicații care se adresează românilor stabiliți în străinătate și descendenților lor și am descoperit o lume cu totul nouă, nobănuită, care se manifestă intens și imprevizibil într-o rubrică pareă mereu prea mică pentru nenumăratele scrisori care bat la poartă ei, așteptîndu-și rîndul la publicare. De mai bine de un deceniu citesc cu aceeași emoție texte de înaltă ținută intelectuală și epistole stîngace mărturisind, toate, în modalități cit se poate de diferite, același atașament față de limba română și față de valorile culturii româ-

noști, aceeași dorință de a ști ce se petrece în țară, cum arată azi locurile în care au copilărit semnatarii scrisorilor, sau părinții acestora, sau chiar numai buucii lor. Complementară preocupărilor centrifuge ale celor ce, rotîndu-și privirile spre lumea cea largă, cerceau revistei „Lumea” să-și țină la curent cu evoluția ei, direcția centripetă a interesului unor oameni răspîndiți în cele patru vînturi pentru țara de baștină este tot o manifestare a spiritului deschis, cercetător, dorință de implicare, de participare, a cărui existență la cititor dă sens meseriei de gazetar.

Cu aceste scrisori de acreditare am pătruns în universul dezvoltat de volumul **Primul cucu — Scrisori către „The Times” 1900—1975**, alcătuit de Kenneth Gregory care a citit, pentru a-și face selecția, toate scrisorile publicate de venerabilul ziar londonez în primele trei pîtrimi ale veacului nostru. A avea cel puțin o scrisoare reproducă în „The Times” este, în opinia unuia dintre corespondenții citați, „datoria celor de seamă și ambiția celor neînsemnați”. Amuzant și foarte grăitor portret în mișcare — o mișcare a la Dorian Gray — al societății britanice, antologia oglindește exact modul în care s-au schimbat stilul, tonul și preocupările corespondenților, a căror galerie include, pe toate palierele timpului, și personalități de rang înalt (prim-miniștri, lauroași ai Premiului Nobel, etc) și cetățeni obscuri, umili, deși, din considerente publicistice lesne de înțeles, s-a acordat precădere în volum celor din prima categorie. Titlul cărții este dat de o scrisoare caracteristică: pastorul R. Liddiker anunța, la 6 februarie 1913, că, la ora 3 și 40 p.m., în timp ce se afla în grădina casei sale, a auzit primul „cucu” din anul respectiv, lucru de mirare, admitte el însuși, căci potrivit celei de-a patra ediții a tratatului **Păsările britanice**, deși unii afirmă că au auzit cucul cîntînd în martie, sau chiar și mai devreme, declarațiilor lor nu merită să li se dea crezare. La 12 februarie, același R. Liddiker revenea cu scuze: cîntecul cucului fusese imitat — imitat la perfecție — de un zidar care lucra la o casă din apropiere. Fericit, idilice timpuri, inocente preocupări... De la protestul lui T. S. Eliot împotriva proiectelor de dezvoltare a televiziunii în Anglia (1950) și pînă la corectarea de către B. H. Liddell Hart a unei istorii a dezvoltării tancurilor, expusă de Winston Churchill în Camera Comunelor în timpul războiului, cartea este o comoară de umor voluntar și involuntar, patotism, reflecții, idei, incongruități, un inventar spiritual sui generis al lui Homo Britannicus.

Felicia Antip

N. IONIȚĂ
„Verba volant...” ?

„Pour descendre en nous-mêmes, il faut d'abord nous élever”
(J. Ioubert, Pensées, maximes et essais)

● Pasionații istoriei napoleoniene descoperă puncte de vedere noi în **Memorii despre expediția în Egipt**, semnate de Joseph-Marie Moiret. Caietele de însemnări ale căpitanului Moiret au fost inedite pînă de curînd, cînd descendenții săi, emigrați în Argentina, le-au vindut. Renunțînd la cariera ecleziastică, Joseph-Marie Moiret s-a angajat în armată, neînchipuindu-și că va face parte din trupele care vor lupta în Egipt și Palestina, sub comanda lui Bonaparte. Caietele nu conțin numai descrierea luptelor, autorul se oprește atent asupra locurilor pe care le străbate, a obiceiurilor locuitorilor.

O fotografie inedită

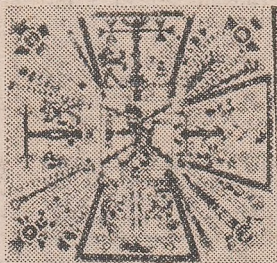
● În arhivele Galeriei naționale din Londra a fost descoperit întîmplător primul și deocamdată unicul document fotografic (în imagine) al cunoscutei scriitoare engleze Charlotte Brontë (1816—1866). Specialiștii apreciază că acesta datează din anul 1834.

Alexis Kivi

● Născut în 1834, Alexis Kivi este autorul unei opere vaste și importante, considerată ca piatră de hotăr în formarea literaturii naționale finlandeze. Dominația suedeză asupra Finlandei a durat peste 650 de ani. Pînă în 1861, deci timp de șase secole și mai bine, limba oficială și cea de învățămînt a finlandezilor a fost suedeză. Chiar și Alexis Kivi purta un nume suedez: Stenvall. Pentru pseudonimul său literar, el a tradus Sten (piatră) în finlandeză: Kivi. Prima lui scriere tipărită este piesa de teatru **Kullervo** (1864), construită pe cîteva din motivele epopeii naționale **Kalevala**. Cu drama țără-

nească **Opincarii** (1864), Kivi a întemeiat dramaturgia de limbă finlandeză. I-a urmat vodevilul **Logonda** (1866). O dramă amoroasă intitulată **Fugarii** (1867) transpune în mediu finlandez subiectul din **Romeo și Julieta** a lui Shakespeare. În ultima perioadă de creație a lui Kivi, situată între 1868 și 1872, au fost scrise sub influența unor Hegel, Darwin și Büchner, piesele **Lea** (1869) și **Margareta** (1871). Premiera absolută cu **Lea** (10 mai 1869), în regia lui Kaarlo Bergbom, a marcat nașterea teatrului național finlandez. Kivi este și autorul primului roman în limba finlandeză, **Cei șapte frați** (1870),

Arta Americii Latine

● Un număr recent al revistei UNESCO, „Le Courrier”, este consacrat în întregime artelor, vechi și noi, ale universului latino-american. Interesul abordărilor este cu atît mai mare cu cît autorii sint, toți, specialiști din țările acestei

zone. Printre ei se numără și scriitorul Edouard Glissant, din Martinica, autorul unor remarcabile însemnări despre patru mari pictori contemporani, „maestri ai clarobscurului”: Matta, Antonio Segui, Wilfredo Lam și José Gamarra. În imagine: o pagină din Codexul Fejervary-Mayer, care indică cele patru secțiuni ale cerului (a luminii, a femeilor, a morții, a spinilor, în centrul lor fiind reprezentat zeul focului). Codexul a fost scris pe piele de animal sălbatec și constituie una din principalele mărturii ale civilizației mixtecilor (1200—1521 e.n.)

Picasso

● Într-o impunătoare clădire din secolul al XIII-lea, se va deschide în curînd la Paris, muzeul Picasso. Casa, cu o arhitectură specifică, este cunoscută ca **Hôtel Salé**, fiind construită la cererea și pe gustul lui Aubert de Fontenay care, în calitate de „fermier general”, percepea impozitul pe sare. Lucrările de restaurare au un buget ridicat la care participă statul francez și primăria Parisului. Muzeul va găzdui două sute douăzeci și nouă de picturi, o sută treizeci și șapte de sculpturi, sute de desene și gravuri ale ilustrului spaniol. Muzeul va avea o librărie, o audiovideotecă. Se scontează circa un milion de vizitatori pe an.

Borges premiat

● Ocolit de premiul Nobel, scriitorul argentinian Jorge Luis Borges a primit recent la Roma, din minile președintelui Italiei, Alessandro Pertini, distincția de Mare Cavaler al Crucii Meritului Republicii Italiene. În vîrstă de 85 de ani, Borges, a avut de asemenea bucuria apariției la Editura Mondadori a unei ediții complete a operelor sale. Tot zilele trecute, a apărut o carte de studii despre opera sa, aparținînd lui Riccardo Campa, și intitulată **Vagi eufonii — teme borge-siene în cultura contemporană**. Bine cunoscută și apreciată în Italia, activitatea sa creatoare a mai primit o recunoaștere oficială, și anume acordarea titlului de doctor honoris causa al Universității din Roma.

Festival

● Cel de-al X-lea festival internațional al filmului de la Cartagena (Tunisia) și-a desemnat cîștigătorii. După prezentarea filmelor primite din partea a 19 state arabe și africane, juriul a acordat medalia de aur filmului sirian **Visul unui oraș**. Medalia de argint a revenit filmului egiptean **Persoana absentă**, iar cea de bronz unui film realizat de cineasții din Coasta de Fildeș, intitulat **Coope-ratorii**. Festivalul filmului internațional de la Cartagena are loc anual, începînd din 1966, el propunîndu-și să contribuie la promovarea celei de-a șaptea arte în țările arabe și africane.

Misterul revoltei

■ HOREA este, în mod evident, unul dintre personajele istoriei noastre despre care s-au păstrat cele mai multe documente, la care s-au făcut cele mai largi referiri, care au fost cel mai mult analizate de către contemporani. În jurul lui s-au rotit cele mai multe legende și s-au țesut cele mai subtile explicații. Și totuși, Horea rămîne cel mai misterios dintre numele pe care timpul le-a izvorit fără a fi în stare să le și inghită în curgerea lui, cel mai enigmatic dintre titlurile de glorie pe care poporul român le poartă, cu aproape mirată mindrie, de două sute de ani. Misterul care învăluie figura lui Horea nu provine din lipsa documentelor și informațiilor contemporane și nu se bazează pe ceea ce nu știm, ci pe ceea ce știm despre el.

Nimeni nu s-a îndoit vreodată, nici în epocă, nici în istorie, că el, Horea, a fost conducătorul răscoalei. Ilustratori depărtați și-l imaginează în romantice costume în fruntea multîmilor dezlănțuite, spaima sau admirația lor, ura sau curiozitatea fantazează înfățișări și situații care poartă întotdeauna numele său. Iar fascinația pe care personalitatea sa dominantă și impalpabilă o exercită asupra tuturor este atît de mare, încît nimeni — nici din tabăra dușmană, nici din propria sa tabără — nu se miră că, în nici unul dintre momentele cruciale ale răscoalei, el nu este prezent fizic, explicit. A cunoscut într-o asemenea măsură știința disimulării și a persuasiunii, forța de a stăpîni spiritele și arta de a le modela, încît gesturile exterioare nu le-au mai fost necesare faptelor ca să se întîmple după voința sa. De cele mai multe ori el nu a fost un trup, ci un cuvînt în luptă, de cele mai multe ori, pentru a-l înțelege, trebuie să cobori pînă la rădăcina diformă și dureroasă a seșurilor. La Criscior și la Deva, la Mesteacăn și la Abrud, alții au mers în frunte cu sabia în mină (Crișan a fost întotdeauna primul dintre ei), dar nimeni niciodată nu s-a îndoit că totul se petrecea în numele lui Horea, nimănui nu i-a dat prin minte să-i conteste supremația și prestigiul. De aceea, răspunsurile interogatoriului final, care — printr-o măiestră demonstrație de minuire a posibilităților absurdului — negau orice participare la răscoală, reușeau performanța de a sugera în același timp nevinovăția și misterioasa importanță a celui întrebant, ca și cum totul s-ar fi desfășurat după un scenariu pre-scris, în care tot ceea ce se vedea nu era decît convenție menită să acopere adevărata realitate, iar martiriul înțeles și dinainte acceptat, o treaptă necesară și firească a desfășurării lucrurilor.

Misterul care a amplificat personalitatea corifeului răscoalei din 1784 cu o aură mereu crescătoare și incitantă (mister care a luat pentru dușmanii săi, în anumite momente, cum au fost acelea ale procesului și ale execuției, forme paroxistice) era desigur atributul și opera unei personalități de excepție, capabile să strîngă în sine nu numai durerea, ci și taina unui întreg popor, dar dincolo de asta, și mai presus de asta, era însuși misterul declanșării revoltei, secretul, niciodată dezlegat, al raportului dintre răbdare și izbucnire. El, Horea, a fost în istoria noastră chiar numele acestui mister pe care nu l-a găsit de-a gata, ci l-a construit cu migală și geniu, într-o disperată înțelegere a esențelor sufletești ce trebuiau ridicate înspre istorie. Să nu uităm că el este nu numai purtătorul cărții — de nimeni văzute — de la împăratul, ci și al amenințării cu arderea satelor care nu se vor răscula.

Ana Blandiana

P.S. Aflu din cînd în cînd că as fi altundeva (altcineva) decît unde (cine) mă cred. Dacă acum cîteva săptămîni figuram (fără să fi fost anunțată și evident, fără să fi fost prezentă) pe afișul unor manifestări literare ce aveau loc în aceeași zi în două capitale de județ, zilele trecute — mi se spune — am fost anunțată (tot fără să știu) ca participantă la un festival de poezie de la Muzeul Literaturii Române. Cînd eu mă cred la București (sau, în fine, acolo unde sint de fapt) felurite anunțuri pretînd — și asta sistematic — că am fost în cutare oras sau pe cutare scenă. Nu-î vorba de ubicuitate, ci de o (putin spus) impolitete pe care unii organizatori si-o îngăduie față de mine, neîntrebata. Și față de publicul ne-prevenit, care are dreptul să mă considere nepoliticoasă tocmai pe mine. Fac cuvenita precizare, rușînd să fiu și eu, măcar în asemenea ocazii, consultată cînd mi se hotărăște soarta.

Gabriel García Márquez

Georges Brassens

A CUM cîțiva ani, în timpul unei discuții literare, cineva m-a întrebant care era cel mai bun poet de azi din Franța, iar eu am răspuns fără să sovăi: Georges Brassens. Nu toți cei care se aflau acolo auziseră de mai înainte acest nume — unii pentru că erau prea bătrîni și ceilalți pentru că erau prea tineri —, iar alții, care nu-l apreciau prea mult pentru că era autor de discuri și nu de cărți, au fost convinși că eu spuneam așa numai ca să dau loc la confuzii. Doar colegii mei de generație, cei care s-au bucurat și au suferit în Paris în anii ingrați ai războiului din Algeria, știau nu numai că eu vorbeam serios, ci și că aveam dreptate.

Pentru el, mai mult decît pentru restul lumii, Georges Brassens a murit la șazece de ani, în fata mării volubile de la Sète, pe care atîta o iubea, și unde-și avea casa plină de flori și de pisici care se plimbau în voie prîn viața obișnuită și în cîntecele lui. Numai că nu a murit în ea; discreția sa legendară era atît de adevărată încît s-a dus să moară în casa unui prieten, ca nimeni să n-o știe. Iar vestea rea nu s-a aflat decît 72 de ore mai tîrziu, datorită unui telefon anonim, cînd un grup restrîns de rude și prieteni intimi deja îl înmormintaseră în cimitirul local. Nu putea fi altfel: pentru un om ca el, moartea era actul personal cel mai secret al vieții particulare.

Așa, a fost întotdeauna. Se născuse în 1921, în casa săracă a unui zidar care-și dorea pentru fiul său aceeași meserie. Ca toți copiii cu o vocație vitală, micul

Georges detesta școala în tot ce avea ea asemănător unei cazarme. O profesoară disperată a terminat prin a-l desăvîrși simțămîntul: l-a înscuiat cu cheia într-un dulap pentru mai multe ore, iar cînd, în sfîrșit, l-a eliberat, în inima sa încolțiseră pentru totdeauna semîntețe anarhiei. Ura sa față de autoritate și de normele stabilite a fost suportul celor mai frumoase cîntece ale sale. Pentru el nu exista altă lumină în acele tenebre decît independența personală și dragostea. Odată a cîntat: „Să mori pentru idei, de acord; dar de moarte lentă”.

În realitate, lui Georges Brassens îi lipsea cu totul instinctul gregar. Ducea o viață atît de retrasă, încît orice avea, legătură cu el se confunda cu legenda, și ajungea să te întrebî citeodată dacă există cu adevărat. Chiar și în epoca sa cea mai strălucitoare, către mijlocul anilor cincizeci, era un om invizibil. Nimeni nu știe cum l-a convins René Clair să joace într-un film, și el a făcut-o prost, copieșit de rușinea de a se afla în centrul atenției; în schimb, a cîntat un șir de cîntece originale care rămîneau în suflul ca un ecou. Timpul — spunea într-unul din ele — este un barbar de-o teapă cu Atila, căci pe unde-i trece calul nu mai crește niciodată dragostea.

FORTĂ LIRICĂ

L-AM văzut în carne și oase o singură dată, cu ocazia primei sale reprezentații la Olympia, și aceasta este una din amîn-

tirile mele fără leac. A apărut printre sofite ca și cînd n-ar fi fost steaua serii, ci un mașinist rătăcit, cu mustățile sale enorme de turc, cu părul său vilvoi și cu pantofii săi scilcîiați ca cei pe care-i folosea tatăl său ca să așeze cărămizile. Era un urs blind, cu ochii cei mai tristi pe care i-am văzut vreodată și cu un instinct poetic pe care nimic nu-l oprea. „Singurul lucru care nu-mi place sint cuvintele lui urite”, spunea mama sa. În realitate, era în stare să spună totul și mult mai mult decît era permis, dar o spunea cu o forță lirică în stare să tirască orice lucru pînă dincolo de bine și de rău. În acea noapte de neuitat de la Olympia a cîntat ca niciodată, agonizînd din teama sa congenitală în fața publicului, și era imposibil să știm dacă plîngeam din cauza frumuseții cîntecelor sale sau din compasiunea pe care ne-o năștea singurătatea aceluia om născut pentru alte lumi și pentru alte timpuri. Era ca și cum l-ai fi auzit pe François Villon în persoană, sau pe un Rabelais neajutorat și crud. Niciodată nu am mai avut ocazia să-l văd, și chiar și prietenii lui cei mai apropiați îl pierdeau din vedere. Cu puțin timp înainte de a muri, cineva l-a întrebant ce făcea în zilele lui mai 1968, și el a răspuns: „Am suferit de o colică nefritică”. Răspunsul a fost interpretat drept încă una dintre nepolitetele pe care le-a făcut în viață. Dar acum se știe că era adevărat. Fără ca nimeni să o fi bănuit, începuse să moară în liniște încă de acum douăzeci de ani.

ÎN 1955, cînd era imposibil să trăiești fără cîntecele lui Brassens, Parisul era altfel. Parcurile publice se umpleau după-amiezile cu bătrîni singuratici, cei mai bătrîni din lume; dar perechile de îndrăgostiți erau stăpînele orașului. Se sărutau oriunde cu săruturi nestîrșite, în cafenele și în trenurile subterane, în cinematografe și în stradă, și chiar opreau circulația ca să continue să se sărute, ca

și cînd ar fi avut conștiința că viața nu o să le ajungă pentru atîta dragoste. Existențialismul rămăsese în urmă, înmormîntat în peșterile pentru turiști din Saint Germain-des-Près, și singurul lucru care rămăsese din el era și cel mai bun pe care-l avea: dorința nestăvilită de a trăi. Într-o noapte, la ieșirea dintr-un cinematograf, o patrulă de polițiști m-a lovit pe stradă, m-a scuipat în față și m-a băgat cu lovituri în interiorul unei camionete blindate. Era plină de algerieni taciturni, luați cu forța și scuipați din cafenelele cartierului. Și ei, ca și agenții care ne arestaseră, au crezut că eram algerieni. Așa că am petrecut noaptea împreună, înghesuiți ca sardetele într-o cușcă a comisariatului cel mai apropiat, în timp ce polițiștii, în cămașă, vorbeau despre fiii lor și mincau pîine muiată în vin. Algerienii și cu mine, ca să le stricăm sîrbătoarea, am rămas toată noaptea de veghe, cîntînd cîntecele lui Brassens împotriva nelegiuirilor și imbecilității forței publice.

Încă de pe atunci, Georges Brassens își făcuse testamentul cîntînd, care este unul dintre cele mai frumoase poeme ale sale. L-am învățat pe dinafară fără să știu ce însemnau cuvintele, și pe măsură ce timpul trecea și învățam franțuzește, începam să le descifrez, puțin cite puțin, sensul și frumusețea, cu aceeași uimire cu care as fi descoperit, una după alta, stelele universului. Acum, după ce au trecut douăzeci și cinci de ani, nimeni nu se mai sărută pe străzile Parisului, și te întrebî înspăimîntat ce s-o fi întîmplat cu atîția care-și iubeau și care acum nu se mai văd nicăieri pe lume. Georges Brassens a murit, și cineva va trebui să pună pe poarta casei sale, așa cum el o cerea în testament, un afiș simplu: „Închis pentru înmormîntare”.

In românește de
Miruna Ionescu

Bucuria teatrului

Regizoarea Margareta Niculescu într-o convorbire cu Serghei Obrazțov

NU AM fost de mult la Moscova. Fluxul pasagerilor mă poartă spre intrarea în aeroport. Un aeroport nou. Spații întinse îți dau impresia că oricât de numeroase ar fi grupurile turistice și oricât de mulți ar fi călătorii, ei nu se ating, nu se stînjenesc unii pe alții. Pavat cu dale de piatră cenușie, cu moduli de aluminiu și sticlă, cu mobilier modelat în material plastic oranj, formula industrială ce exprimă acuratețe, sobrietate, nu te îmbie totuși la staționare. Identitatea e clară: loc de trecere.

Semne amicale, zimbete, nume strigate traversează spațiul. Și iată-mă îmbrățișată cu vigoarea caracteristică de Irina Jatrova — secrețara Secției sovietice UNIMA, însoțită de activă „comisie de primire” a V.T.O. Coincidența face ca delegații la sesiunea de lucru a „Comisiei internaționale pentru pregătire profesională UNIMA” (înființată în 1976, la propunerea delegației române și prezidată de atunci de semnatară acestor rânduri) să aterizeze la distanțe mici de timp, astfel că cei întâmpinați primii îi întâmpină la rîndul lor pe ceilalți. Grupul nostru se mărește cu participanți din Polonia, Cehoslovacia, Franța, Bulgaria, R.F.G. Ne îndreptăm spre centrul orașului.

Ospitalitatea și operativitatea organizatorică articulându-se conform unei tradiții bine cunoscute și prețuite, ne dau posibilitatea să asistăm seara la spectacole. Am ales **Spartakus**, balet de Aram Hacıaturian, aflat de decenii în repertoriul „Bolșoiului”. Spectacol de mare montare, cu o scenografie și costumație generoase, o cromatică subtilă, un eclairaj condus cu înaltă știință, toate convergînd spre crearea unor imagini de mare frumusețe plastică și de intens dramatism. Măiestria dansatorilor, virtuozitatea lor salvează o coregrafie al cărei grafism poartă semnul vremii, acuză respectul excesiv față de schema tradițională.

IN aceeași seară, trenul, cu cealul și samovarul de alamă din colțul culoarului, ne duce la Leningrad. De ce la Leningrad?

E logic. În acest oraș funcționează două teatre de păpuși și unul de marionete. Tot aici funcționează, în cadrul „Institutului superior de teatru, muzică și cinematografie”, facultatea de teatru de păpuși cu patru catedre: regie, arta păpușarului, scenografie și tehnologie. Membrii comisiei, personalități de prestigiu, creatori de spectacole de reputație mondială, vor putea înțeli și cunoaște artiști, dascăli, studenți, spectacole ale genului (și nu numai). E interesant și inspirator pentru o comisie al cărei program e dedicat problemelor pregătirii profesionale. Aflăm că învățămîntul artistic este structurat în așa fel încît să răspundă completării și înnoirii cadrelor artistice din cele peste 100 teatre de păpuși din U.R.S.S. Este, în același timp, un loc de cercetare și fundamentare a istoriei și teoriei, a inovării în domeniul expresiei teatrale și al tehnologiei. O sursă de energii creatoare care hrănește și dă viață teatrului. În U.R.S.S. funcționează șapte facultăți de profil cuprinse în structura institutelor superioare de învățămînt artistic și șase școli teatrale profesionale, destinate trupelor de păpușari.

Am dedicat o dimineață de lucru înțelirii cu profesorii și studenții leningrădeni. Anul II actorie a prezentat un program de schițe, studii ce purtau amprenta exuberanței și a improvizației, libere de orice calapoade îngust didactice. În pragul atelierului anului III regie ne-a întâmpinat decanul facultății, profesorul Naumov. A omagiat, în cuvinte calde, personalitatea fondatorului acestei catedre, profesorul și regizorul Mihail Mihailovici Korolev, prieten și admirator al realizărilor teatrului nostru. El a așezat în programul de studii „școala românească”. O lecție poartă titlul: „Teatrul Tândărică — «Mîna cu cinci degete 1958», cotitură spre modernizarea expresiei teatrale păpușărești”. Cu vibrație slavă în glas am fost prezentată: „...dragi studenți, aveți prilejul să cunoașteți personal pe...” Am simțit o căldură neobișnuită, semn că inima nu rămîne insensibilă, e plăcut să fii „recunoscută”, dar și o ușoară stînjeneală, semn că postura de „lecție” nu e comodă.

Studenții, bine pregătiți, pasionați, au provocat, prin întrebările lor, discuții vii, chiar aprige, uneori contradictorii, căci eram laolaltă mai multe „școli”. Clopoțelul a încercat să le pună capăt dar ele au continuat pe scări și pe stradă pînă în ușa restaurantului, cînd studenții ne-au părăsit, lăsîndu-ne să dezbaterem fără ei pe toată durata prînzului. În acea dimineață, ordinea de zi a sesiunii noastre nu a fost respectată. Încercat,

programul de lucru cuprindea: analiza activității și pregătirea raportului comisiei în cei patru ani între Congresul XIII și XIV UNIMA; Institutul internațional de teatru de marionete de la Charleville-Mézières și stagiile internaționale, teme, criterii de participare, condiții; Fondul internațional de burse; structuri de învățămînt și metodologie în învățămîntul public superior și în studiourile teatrale; programul de perspectivă.

Seara — teatru, operă, balet. Am preferat Leningradul. Serile lungi ce anunțau nopțile albe. Serile lungi, albastre, ce așezau o uimitoare nemișcare pe străzile largi, alit de aglomerate și zgomotoase pînă în jurul orelor șapte. Străzile și piețele pline de evocări. Oraș de piatră, majestuos, solemn. Ce liniște! Minunate sînt orașele așezate pe apă. Leningradul, cu arcul podurilor de lemn sau de piatră, poduri ce se rup în două, după miezul nopții, pentru a lăsa să treacă navele, ca o naștere, pentru a se închide în zori, la loc, ca și cum nimic n-ar fi fost. Ca un mister la care asist, trăind o anume tensiune interioară ori de cîte ori mă aflu la Leningrad.

O altă seară: **Nunta lui Tarelkin** de A. Suhovo-Kobilin, în regia lui G. Tovstonogov. Renumitul maestru, atotștiutorul, s-a amuzat de-a „muzicalul”. Și de ce nu, cînd ai o trupă de actori care, la toate vîrstele, ride, cîntă și dansează, abordînd cu firese teatral toate genurile... Luîndu-le în serios sau parodiîndu-le. Incisiv. Replica e de atunci, de demult, dar și de acum, datorită concepției regizorale.

ACELAȘI tren, noaptea, ne poartă în sens invers. Iată-ne la Moscova. Iată-ne la masa sumptuoasă oferită de Ministerul Culturii și de V.T.O. pentru a-1 cinsti pe Obrazțov. Serghei Vladimirovici Obrazțov, erou al muncii socialiste, distins în acele zile cu Premiul Lenin, 83 de ani, activ și în funcție și astăzi, fără vîrstă, exprimînd cu exuberanță-i cunoscută și lacrimă ușoară bucuria împlinirii. În acele zile presa moscovită publica acordarea Premiului Lenin acestui respectat și prețuit artist, întemeietorul Teatrului Central de păpuși din Moscova în urmă cu 52 ani. Tonic, reîntors după un turneu de două luni din Japonia, unde trupa sa a prezentat spectacolul bine cunoscut și nouă, **Concert extraordinar**. Creat în urmă cu... zeci de ani, a cunoscut consacarea în urmă cu... zeci de ani, astăzi fiind comentat de oameni de teatru, esești și critici cu o obosită ridicare din umeri, ca reproș făcut neînnoirii. Oare? Obrazțov are curajul de a înfrunta publicul de azi cu gîndurile, concepția, cultura, lumea scenică de acum aproape 50 de ani. Nu merită el oare din plin bucuria de a-și vedea opera validată de spectatorul de astăzi? Nu are el dreptul să creadă și să afirme că omul de azi ride și se emoționează ca și cel de ieri? E credința lui. Obrazțov a fost totdeauna preocupat de „plăcerea teatrului”. Credința că teatrul trebuie să facă plăcere. Convingere pe care a înrustat-o în piatra noii clădiri a teatrului ce-i poartă numele. Clădire cu două săli, foaiere spațioase, un muzeu bogat, scene bine echipate. Pe fațada teatrului a inventat un imens ceas electronic. Din oră în oră moscoviții se opresc pentru a-și da înțelnire fie și numai pentru cinci minute cu o altă lume, o lume a imaginarului, o lume de poezie naivă. Privesc cum se mișcă figurinele de basm, ascultă muzica ce le însoțește mișcarea și zîmbind pleacă mai departe. E darul ce le-a fost oferit de S.V. Obrazțov.

În repertoriul pentru adulți, **Jourdain nebunul** de Bulgakov, spectacol de înaltă profesionalitate, creînd uimire și admirație prin frumusețea tehnică, rămîind însă la nivelul ilustrării textului. Pentru copii, un basm.

Viața teatrală înseamnă, desigur, înțeli și înainte de toate spectacole. Dar înseamnă și cultură teatrală, informație teatrală. Reviste de artă dedică ediții lunare esteticii genului.

Monografii dedicate marilor maeștri. Monografii dedicate unor teatre care au creat școală. Printre ele, cartea-studiu cu titlul **Tândărică** a cercetătoarei Natalia Smirnova, editată de Institutul de Istoria artei al Academiei de Științe a U.R.S.S., dezvăluie cititorului personalitatea teatrului nostru, gîndirea sa, concepția sa estetică, locul pe care îl ocupă în lumea teatrului.

Zile și seri, bogate prin strădania de a inventa împreună, noi, cei nouă veniți din țări diferite, un program care să de-clanșeze inițiative, idei, acțiuni.

Zile și nopți bogate de bucuria teatrului...

Margareta Niculescu

Prezențe românești

PORTUGALIA

● Volumul **Modernismo e Vanguarda**, din seria „Cadernos De „Coloquio / Letras”, nr. 2, apărut recent la Lisabona (Fundacao Calouste Gulbenkian, 1964, 22 p. în 8°), cuprinde și colaborarea lui Adrian Marino: **A vanguardia historica da liberdade** (p. 201—207), reluarea unui articol publicat anterior în **Coloquio / Letras** (34/1976).

R.P. UNGARA

● Asociația Internațională de Literatură Comparată (A.I.L.C./I.C.L.A.), a publicat recent, în seria **Histoire comparée des littératures de langues européennes**, pe care o patronază, două masive volume, în 3° (Budapest, Akadémiai Kiado, 1984), totalizînd peste 1200 de pagini, **Les Avant-Gardes Littéraires au XX-eme siecle**, sub direcția lui Jean Weisgerber (Bruxelles): vol. I, **Histoire** (p. 1—662), vol. II, **Theorie** (p. 627—1216). La această importantă sinteză, prima de acest gen, participă și colaboratori români: Mihail Novicov (cuvîntul și conceptul de avangardă în limba rusă), Ion Pop (capitole despre futurismul, dadaismul, suprarealismul și constructivismul românesc, în vol. I), Adrian Marino: **Tendances esthétiques** (p. 633—791), **Le manifeste. Perspectives sociologiques (Les cycles de l'avant-garde)** (în volumul II). Ansamblul acestor texte configurează un studiu monografic despre estetica avangardei literare, cea mai dezvoltată contribuție românească în acest domeniu.

AUSTRIA

● Profesorul Felix Karlinger, de la Universitatea din Salzburg, publică în ultimul număr al revistei austriece de etnografie (**Osterreichische Zeitschrift für Volkskunde**, Heft. 1, 1984, p. 85—96), o recenzie a cărții lui M. Gaster, **Literatura populară română**, receditată la sfîrșitul anului trecut (ed. Minerva) de Mircea Angheliescu. Punînd în evidență interesul cititorilor români pentru valorificarea unor mai vechi tradiții (recitățile opereii lui Carlojan, de pildă), autorul consideră că lucrarea lui Gaster, împreună cu prefața și notele editorului, constituie „o carte îmbucurătoare”.

● În cadrul ciclului de manifestări culturale „Literatura țărilor vecine”, Penclubul austriac, în colaborare cu Ambasada română, a organizat, la Concordia din Viena, o seară culturală dedicată împlinirii a 100 de ani de la nașterea scriitorului Panait Istrati. Despre viața și opera marelui prozator român a vorbit dr. Max Demeter Peyfuss, de la Institutul de romanistică al Universității Viena. Au fost citite apoi fragmente din lucrările scriitorului român.

S.U.A.

● La a IX-a Conferință națională a Societății de studii europene organizată de Universitatea din Nebraska la Omaha, Marcel Pop-Cornis a prezentat, în cadrul secției de literatură română, comunicarea „Marin Preda și noua poezică a romanului politic”. În aceeași secție profesorul John Byers a prezentat o lucrare despre Caragiale („Strategii retorice în povestirea „Două loturi”).

R.S.F. IUGOSLAVIA

● Sub titlul **Literatura contemporană în România și Iugoslavia** a fost publicată în revista „Knjevnost” (numărul 10, octombrie 1984) o amplă dezbateră „în jurul mesei rotunde” care a avut loc anul trecut, în decembrie, la sediul Uniunii Scriitorilor din București, cu prilejul vizitei în țara noastră a scriitorilor Sveta Lukic și Ibrahim Rugova și la care au participat, din partea română, Romul Munteanu și Mircea Iorgulescu. Deschisă de Ion Hobana, secretar al Uniunii Scriitorilor din România, căruia îi aparține cuvîntul introductiv, discuția se referă la principalele aspecte ale evoluției literaturii postbelice din cele două țări și la problematica de astăzi a preocupărilor literare din România și Iugoslavia.

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republică Socialistă România

Director GEORGE IVASCU